

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra práva životního prostředí

České atomové právo

Diplomová práce

Monika Filípková

Vedoucí diplomové práce:

Prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc.

Praha, květen 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem v ní vyznačila všechny prameny, z nichž jsem čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze 10.8.2009

Monika Filípková

Poděkování

Děkuji panu prof. JUDr. Milanu Damohorskému, DrSc., vedoucímu mé diplomové práce za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování. Zároveň děkuji za poskytnuté rady a praktické zkušenosti paní JUDr. Květoslavě Pamánkové, vedoucí právního oddělení Státního úřadu pro jadernou bezpečnost a jejímu kolegovi, Mgr. Štěpánovi Kochánkovi, za cenné informace.

V Praze 10.8.2009

Monika Filípková

Obsah:

Úvod.....	5
1. Historický vývoj právní úpravy atomového práva na území ČR.....	8
Shrnutí.....	10
2. Právní úprava atomového práva ve vybraných státech.....	12
2.1. Právní úprava Spolkové republiky Německo	12
2.2. Právní úprava Francie	15
2.3. Právní úprava Velké Británie.....	17
Shrnutí.....	18
3. Česká právní úprava atomového práva	20
3.1. Mezinárodně právní dokumenty	22
3.2. Evropská právní úprava	26
3.3. Atomový zákon.....	30
Shrnutí.....	34
4. Mezinárodní agentura pro atomovou energii.....	35
4.1. Spolupráce České republiky a MAAE.....	38
4.2. Organizace, role a pravomoci MAAE	39
Shrnutí.....	41
5. Státní úřad pro jadernou bezpečnost.....	42
5.1. Historický vývoj regulačních orgánů v ČR	42
5.2. Mezinárodní spolupráce SÚJB	44
5.3. Pravomoc a působnost SÚJB.....	46
Shrnutí.....	49
6. Obecná úprava odpovědnosti fyzických a právnických osob za škody na životním prostředí	50
6.1. Mezinárodní právní úprava občanskoprávní odpovědnosti.....	52
6.2. Srovnání mezinárodní úpravy občanskoprávní odpovědnosti za jadernou škodu provedenou Vídeňskou a Pařížskou úmluvou ve znění jejich protokolů	54
6.3. Právní úprava odpovědnosti za jaderné škody v České republice	60
6.4. Srovnání právní úpravy odpovědnosti za jaderné škody v České republice s úpravou ve vybraných státech.....	62
6.5. Obecné srovnání odpovědnosti za jaderné škody s odpovědností za jiné škody na životním prostředí	66
Shrnutí.....	69
7. Úvahy de lege ferenda	70
Závěr	73
Seznam zkratk	80
Seznam použité literatury a pramenů.....	81
Seznam příloh	84
Příloha č. 1 :	84
Příloha č. 2 :	87
Příloha č. 3 :	88
Summary.....	90

Úvod

Téma své diplomové práce jsem si zvolila, díky jeho aktuálnosti, zajímavosti a rozporuplnosti.

Ve své diplomové práci se věnuji v jednotlivých kapitolách nejen historii vývoje legislativní úpravy v České republice, podrobněji legislativní úpravě českého atomového práva, ale také právní úpravě atomového práva ve vybraných evropských státech. Pro srovnání jsem zvolila tři významné státy Evropské unie, Spolkovou republiku Německo (dále jen Německo), Francii a Velkou Británii, jako významné jaderné státy s dlouhodobou historií jaderné energetiky. Zajímala jsem se o činnost a pravomoci Státního úřadu pro jadernou bezpečnost (SÚJB) a Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE) a zaměřila jsem se na mezinárodní i vnitrostátní právní úpravu odpovědnosti za škody na životním prostředí, zejména s ohledem na odpovědnost za jadernou škodu.

Práci jsem rozdělila do sedmi hlavních kapitol. V první kapitole se zabývám historií vývoje legislativní úpravy českého atomového práva, kde popisují vývoj legislativní úpravy od 70. let 20. století, tedy od prvních počátků právní úpravy atomového práva v České republice.

Ve druhé kapitole se snažím podrobněji popsat právní úpravu atomového práva ve vybraných státech (Německo, Francie a Velká Británie) s ohledem na jejich mezinárodní závazky a historický vývoj právní úpravy.

Ve třetí kapitole se zaměřuji detailněji na právní úpravu českého atomového práva a nabízím souhrn relevantních mezinárodních úmluv, předpisů Evropské unie s přehledem nejdůležitějších nařízení a směrnic upravujících využívání jaderné energie a ionizujícího záření, a nakonec analyzuji nejdůležitější předpis českého atomového práva, zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon). Popisují okolnosti vzniku tohoto zákona, proč byla jeho úprava důležitá a proč zákonodárci zvolili právě tuto cestu právní úpravy.

V další čtvrté kapitole se věnuji Mezinárodní agentuře pro atomovou energii, kde se zabývám historií jejího vzniku, organizací, a kladu si otázku, zda je její působení do budoucna důležité, nebo zda již svou funkci, pro kterou byla založena, splnila.

V podkapitole organizace, role a pravomoci MAAE vycházím ze statutu MAAE a popisují hlavní oblasti její činnosti.

V páté kapitole se zabývám historií, pravomocemi a působností Státního úřadu pro jadernou bezpečnost, který plní funkci regulačního orgánu v České republice. V rámci své činnosti spolupracuje SÚJB s jinými mezinárodními organizacemi a regulačními orgány, čemuž se v této kapitole také věnuji.

V předposlední šesté kapitole analyzuji obecnou odpovědnost za škody na životním prostředí a podrobněji odpovědnost za jadernou škodu. Shrnuji mezinárodní právní úpravu tohoto institutu a provádím detailní srovnání ustanovení dvou nejdůležitějších mezinárodních úmluv Vídeňské úmluvy o odpovědnosti za jadernou škodu z roku 1963 a Pařížské úmluvy o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie z roku 1960 a jejich doplňujících protokolů. V návaznosti na toto srovnání porovnávám legislativní úpravu v České republice s ostatními vybranými státy. S ohledem na tato zjištění se zaměřuji na porovnání obecné úpravy odpovědnosti za jaderné škody s odpovědností za jiné průmyslové havárie, zejména s ohledem na chemické a ropné havárie a kladu si následující otázky.

Odpovídá česká právní úprava mezinárodním závazkům České republiky? Je vhodné a účelné zvýšit zavedené limity odpovědnosti za jadernou škodu? Snažím se také odpovědět na otázky, zda institut neomezené odpovědnosti je ve světě rozšířený a jak se v daných státech uplatnil.

Cílem mé práce bylo kromě obecného přehledu aktuální situace legislativní úpravy českého atomového práva a porovnání s vybranými jadernými státy, učinit detailnější porovnání legislativní úpravy občanskoprávní odpovědnosti provozovatelů jaderných zařízení za jadernou škodu. Na jednotlivých srovnáních ukazují, jaký je rozdíl mezi jednotlivými úpravami ve vybraných státech, a jak se liší daná úprava odpovědnosti za jaderné škody v České republice od odpovědnosti za jiné průmyslové havárie. Položila jsem si několik otázek: Je právní úprava odpovědnosti za jadernou škodu nějak zvýhodněna ve srovnání s odpovědností za škodu v jiných průmyslových odvětvích? Jak se liší právní úpravy odpovědnosti za jadernou škodu ve vybraných členských státech Evropské unie? Je nutná novelizace českého atomového zákona?

Při zpracovávání jsem použila zejména logickou metodu, metodu komparace a metodu indukce a dedukce.

Ve své práci jsem čerpala zejména z internetových zdrojů a odborných článků, vzhledem k absenci aktuálních zdrojů v knižní podobě. Většina pramenů byla v anglickém jazyce. Nejvíce jsem při své práci ocenila dostupnost informací na webových stránkách Státního úřadu pro jadernou bezpečnost, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a její Agentury pro atomovou energii (OECD/NEA) a MAAE při Organizaci spojených národů.

Práci jsem dokončila k datu 22. května 2009.

1. Historický vývoj právní úpravy atomového práva na území ČR

První snahy o právní úpravu českého atomového práva můžeme nalézt již v roce 1959, kdy byla podepsána československo-sovětská dohoda o sovětské pomoci při výstavbě centra jaderného výzkumu v ČSSR a o pomoci při výchově našich specialistů v jaderných oborech. Tato dohoda přispěla k podpoře jaderného vývoje a v 70. letech k výstavbě první jaderné elektrárny na území Československé republiky – v Jaslovských Bohunicích.¹ Tomu předcházela již v roce 1955 účast Československa na mezinárodní konferenci pořádané Organizací spojených národů (OSN) v Ženevě, která vyslala pozitivní politický signál pro další vývoj jaderné energetiky, na kterém se shodly státy z více než 84 zemí světa.²

Převážná část právní úpravy českého atomového práva byla přijata v 70. a 80. letech 20. století. Právní úprava byla žádoucí zejména v souvislosti s výstavbou prvních jaderných bloků na území České republiky. Průmyslové využívání jaderné energie bylo zakotveno v roce 1976 v novele zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).³ Na základě tohoto zákona byly přijaty vyhlášky č. 83/1976 Sb., o obecných technických požadavcích na výstavbu a vyhláška č. 85/1976 Sb., o podrobnější úpravě územního řízení a stavebním řádu. Na základě výše zmíněného stavebního zákona bylo možné provádět stavby obsahující jaderná zařízení jen se zvláštním souhlasem Československé komise pro atomovou energii (ČSKAE). ČSKAE nahradila Komisi pro atomovou energii při Státním výboru pro rozvoj techniky zřízenou usnesením vlády v roce 1959.⁴

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČSR, tzv. kompetenční zákon, vymezoval působnost jednotlivých federálních národních orgánů a stanovil pravomoci Komise. Komisi jako jeden z federálních orgánů státní správy zastupoval předseda Federálního výboru pro technický a investiční

¹ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=839, 3. 3. 2009

² Blíže v Trlifaj, L. *Zpráva československé delegace*. In Československá účast na mezinárodní konferenci o mírovém využití atomové energie. Praha : Státní nakladatelství technické literatury, 1956, s. 9.

³ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=839, 2. 3. 2009

⁴ Viz. Tamtéž.

rozvoj⁵, Miloslav Hruškovič⁶. Na Komisi byla přenesena odpovědnost za tvorbu a plnění československého jaderného programu, zabývala se kontrolou dodržování jaderné bezpečnosti ze strany jednotlivých provozovatelů, posilováním jaderné bezpečnosti a dohlížela na plnění ustanovených záruk o kontrole štěpného materiálu. V neposlední řadě se podílela na reprezentaci Československé republiky v rámci mezinárodní spolupráce v oblasti mírového využívání jaderné energie.⁷

Československá komise pro atomovou energii vydala v období let 1977 – 1990 základní právně závazné předpisy, které vytvořily strukturu pro fungování, organizaci a využívání jaderné energie. Jednalo se zejména o prováděcí právní předpisy ve formě vyhlášek a výnosů (dnes nařízení). Vyhláška č. 28/1997 Sb., o evidenci a kontrole jaderných materiálů, ve znění vyhlášky č. 100/1989 Sb., výnos č. 2/1978 o zajištění jaderné bezpečnosti při navrhování, povolování a provádění staveb s jaderně energetickým zařízením, vyhláška č. 67/1987 Sb., o zajištění jaderné bezpečnosti při zacházení s radioaktivními odpady, vyhláška č. 100/1989 Sb., o bezpečnostní ochraně jaderných zařízení a jaderných materiálů, vyhláška č. 191/1989 Sb., kterou se stanoví způsob, lhůty a podmínky ověřování zvláštní odborné způsobilosti vybraných pracovníků jaderných zařízení, vyhláška č. 436/1990 Sb., o zajištění jakosti vybraných zařízení z hlediska jaderné bezpečnosti jaderných zařízení, výnos č. 4/1979 Sb., o obecných kritériích zajištění jaderné bezpečnosti při umístování staveb s jaderně energetickým zařízením, výnos č. 6/1980 Sb., o zajištění jaderné bezpečnosti při spouštění a provozu jaderně energetických zařízení, výnos č. 8/1981 Sb., o zkoušení zařízení pro přepravu a ukládání radioaktivních materiálů a výnos č. 9/1985 Sb., o zajištění jaderné bezpečnosti výzkumných jaderných zařízení.⁸

Za vrchol právní úpravy jaderné energetiky je možné považovat zákon č. 28/1984 Sb., o státním dozoru nad bezpečností jaderných zařízení.⁹ Tento zákon v ustanovení § 3 svěřil státní dozor nad bezpečností jaderných zařízení Československé komisi pro jadernou bezpečnost. Poprvé tak byla tato působnost svěřena orgánu nezávislému na výrobcích a provozovatelích jaderných zařízení. Pozici předsedy

⁵ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=839, 3. 3. 2009

⁶ Viz. <http://www.edejiny.cz/federalni-vlady-cssr-1969-1989-prehled/>, 12. 4. 2009

⁷ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=839, 7. 3. 2009

⁸ Blíže v Novák, Ivan a kolektiv. *Atomový zákon s komentářem*. Praha : CODEX Bohemia, 1997, s. 82
83

⁹ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=839, 3. 3. 2009

Komise zastával Jan Neumann.¹⁰ Pravomoci a působnost Komise byly vymezeny v ustanoveních § 4 a § 5. Za průlomové lze považovat ustanovení § 14 (2), ve kterém je stanovena odpovědnost provozovatele, tedy odpovědné organizace, za bezpečnost jaderného zařízení. V případě porušení povinnosti stanovené tímto zákonem, byla Komise oprávněna uložit odpovědné organizaci pokutu až do výše jednoho milionu Kčs dle ustanovení § 17.¹¹

Činnost Komise byla ukončena přijetím zákona č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky¹² a zákonem č. 21/1993 Sb. (novela zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky). Tímto zákonem byl po rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky zřízen nový nezávislý ústřední orgán státní správy a dozoru ČR, Státní úřad pro jadernou bezpečnost (SÚJB), který od 1. 1. 1993 převzal pravomoci ČSKAE. Mezi hlavní úkoly SÚJB řadíme dohled nad bezpečným a mírovým využíváním jaderné energie a ionizujícího záření.¹³

Důležitým bodem v právní úpravě jaderné energetiky bylo na přelomu let 1996 a 1997 schválení zákona č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (dále atomový zákon). Rekodifikace byla nutná jak z věcných, tak z formálních důvodů. Do té doby byla tato oblast upravena z větší části jen ve formě mezinárodních závazků a podzákonných předpisů. Tento zákon reagoval na chybějící zákonnou úpravu, ale nakonec dle mínění tehdejších právních autorů tohoto zákona, řešil ve větší míře momentální potřeby, než aby realizoval zásadní a koncepční cíle.¹⁴

Shrnutí

Právní úprava průmyslového využívání jaderné energie byla poprvé zakotvena v novele stavebního zákona, který byl přijat v druhé polovině 20. století. Tento zákon stanovil základní rámec pro činnost Československé komise pro atomovou energii, která

---

¹⁰ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=839, 3. 3. 2009

¹¹ Viz. http://www.lexdata.cz/lexdata/sb_free.nsf/c12571cc00341df1c12566af007f1a09/c12571cc00341df1c12566d400730ad1?OpenDocument, 3. 3. 2009

¹² Viz. OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: Czech Republic*. 2008, s. 3.

¹³ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=840, 10. 3. 2009

¹⁴ Viz. Novák, Ivan a kolektiv. *Atomový zákon s komentářem*. Praha: CODEX Bohemia, 1997, s. 7.

vykonávala dozor nad výstavbou jaderných zařízení a vydávala vyhlášky a výnosy, které napomohly k vytvoření základní struktury pro využívání jaderné energie.

Na právní úpravu stavebního zákona navázal v roce 1984 zákon o státním dozoru nad bezpečností jaderných zařízení, který již přímo formuloval základní pravomoci ČSKAE při výkonu její působnosti. Činnost ČSKAE byla ukončena v roce 1993, kdy byl založen Státní úřad pro jadernou bezpečnost. Právní úprava v oblasti jaderné energetiky byla završena v roce 1997 přijetím zákona o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření.

2. Právní úprava atomového práva ve vybraných státech

Oblast atomového práva je v jednotlivých státech upravena v různých právních úpravách. Všechny porovnávané státy však při své právní úpravě vycházely z mezinárodních závazků a závazků Evropské unie. Německo a Velká Británie mají úpravu atomového práva obsaženu převážně v jednom klíčovém zákoně, zatímco francouzská právní úprava je roztržena do několika obecných zákonů o ochraně životního prostředí. Speciální zákon byl přijat jen pro úpravu občanskoprávní odpovědnosti za jadernou škodu. Nejstarší právní úpravu má Velká Británie z roku 1946.

V rámci mezinárodních závazků, všechny státy přistoupily k důležitým úmluvám týkající se zajištění mírového využívání jaderné energie a posílení jaderné bezpečnosti. V oblasti odpovědnosti za jadernou škodu přistoupily všechny tyto státy k Pařížské úmluvě z roku 1960 a k jejím doplňujícím protokolům z roku 1964 a 1982. Ani jeden z těchto států nepřistoupil k protokolu z roku 2004. Z těchto států jen Německo ratifikovalo Společný protokol týkající se aplikace Pařížské a Vídeňské úmluvy z roku 1988. Velká Británie a Francie jej podepsaly, ale doposud neratifikovaly. Podrobněji k jednotlivým státům a jejich úpravám viz níže.

2.1. Právní úprava Spolkové republiky Německo

Německo je členem OECD a její specializované agentury NEA (*Nuclear Energy Agency*), která se zaměřuje na mezinárodní spolupráci a sídlí v Paříži, Francie. Agentura se zaměřuje na vědecký, technologický a legislativní rozvoj bezpečného a hospodárného využívání jaderné energetiky s ohledem na životní prostředí. K dnešnímu dni k NEA přistoupilo 28 států, které tvoří 85% světové instalované jaderné kapacity a čtvrtina spotřebované elektřiny je v těchto státech vyráběna z jaderných zdrojů.¹⁵

Německo přistoupilo a ratifikovalo Úmluvu o jaderné bezpečnosti z roku 1994, Úmluvu o nešíření jaderných zbraní z roku 1968, Úmluvu o včasném oznamování jaderných havárií z roku 1986, Pařížskou úmluvu z roku 1960 ve znění protokolu z roku

---

¹⁵ Viz. <http://www.nea.fr/html/nea/flyeren.html>, 4. 4. 2009

1964 a 1982¹⁶ a ratifikovalo Bruselskou dodatkovou úmluvu z roku 1963 ve znění protokolu z roku 1964 a 1982. Nepřistoupilo však k protokolu Pařížské ani Bruselské úmluvy z roku 2004.¹⁷ V roce 2001 ratifikovalo Společný protokol týkající se aplikace Pařížské a Vídeňské úmluvy z roku 1988.¹⁸

Hlavním právním předpisem německého atomového práva je zákon o mírovém využívání jaderné energie a ochraně proti rizikům (atomový zákon), který upravuje oblast jaderné energetiky, zejména s ohledem na jadernou bezpečnost a vydávání povolení subjektům k využívání jaderné energie. Zákon byl přijat v roce 1959 a novelizován v roce 1985 a v roce 2002. Již o čtyři roky dříve, v roce 1955, bylo vládou Západního Německa vytvořeno Ministerstvo pro atomovou energii, jehož aktivity převzalo Federální ministerstvo pro životní prostředí. Ministerstvo od roku 1986¹⁹ dozoruje činnost jednotlivých úřadů spolkových republik, jež implementují federální zákony prostřednictvím vydávaných nařízení. Tato pravomoc na ně byla přenesena ještě před přijetím atomového zákona novelou základního zákona (*Grundgesetz*), kde v článku 74 byl přidán odstavec 11a, který v rámci tzv. konkurenční legislativy deleguje na státy legislativní pravomoc v různých oblastech v případě, že tato oblast není upravena federálním zákonem. Mezi tyto oblasti se nově zařadila i oblast jaderné energetiky, výroba a využívání jaderné energie pro mírové účely, provozování jaderných zařízení, ochrana proti rizikům vyplývajícím z uvolnění jaderné energie a nakládání s radioaktivními látkami.²⁰

Článek 87c základního zákona stanovil, že v případě přijetí právní úpravy dle článku 74, odst. 11a, se souhlasem Bundesratu (spolková rada, kde jsou zastoupeny všechny spolkové republiky), bude tato úprava implementována ve všech spolkových republikách. Na základě této úpravy byl přijat atomový zákon v roce 1959.²¹ Legislativní rámec dotváří jednotlivá nařízení přijatá na základě atomového zákona, jde například o nařízení na ochranu před zářením z roku 2001, nařízení upravující proces

---

¹⁶ Viz. <http://www.nea.fr/html/law/paris-convention-ratification.htm>, 5. 4. 2009

¹⁷ Viz. <http://www.nea.fr/html/law/brussels-convention-ratification.html>, 5. 4. 2009

¹⁸ Viz. http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/jointprot_status.pdf, 9. 4. 2009

¹⁹ Viz. http://www.bmu.de/english/the_ministry/doc/41964.php, 4. 4. 2009

²⁰ Blíže v Basic Law for the Federal Republic of Germany (Grundgesetz, GG), hlava 7.

²¹ Viz. <http://www.world-nuclear.org/info/inf43.html>, 4. 4. 2009

udělování licencí z roku 1977, nařízení o přepravě radioaktivních odpadů přes hranice státu z roku 1998 a sedm dalších nařízení.²²

Na celostátní úrovni působí a doplňuje činnost Federálního ministerstva, Spolkový úřad pro ochranu před zářením (*Das Bundesamt für Strahlenschutz*), který zodpovídá za výstavbu a provozování jaderných zařízení.²³ Hlavním orgánem, který dohlíží na dodržování atomového zákona a má pravomoc vydávat závazné směrnice je Generální ředitelství pro jaderná zařízení, radioaktivní ochranu a palivový cyklus, které je součástí ministerstva.²⁴ Roli generálního ředitelství lze přirovnat k české organizační struktuře, kdy generální ředitelství odpovídá sekci ministerstva, v jejímž čele stojí náměstek ministra. Licence k provozování jaderných zařízení vydávají jednotlivé spolkové republiky s dohledem ministerstva.²⁵

Jednotliví provozovatelé jaderných zařízení jsou na základě zákona povinni odkládat rezervní prostředky, které budou později využity na ukládání radioaktivních odpadů a na postupné odstavení jaderných zařízení z provozu. V roce 2003 bylo na tomto účtu 35 mld. EUR.²⁶

Ve svých úvodních ustanoveních vymezuje atomový zákon účely právní úpravy, zaměřuje se na podporu jaderného výzkumu a rozvoj mírového využívání jaderné energetiky, ochranu života, zdraví a majetku před jadernou havárií, odškodnění za jadernou škodu, ochranu vnitřní a vnější bezpečnosti Německa proti hrozbám z využití nebo úniku jaderné energie, záruky naplňování mezinárodních závazků v oblasti jaderné energie a radiační ochrany.²⁷

Přehled právních předpisů upravujících využívání jaderné energie je nutné doplnit zákonem o preventivní ochraně před ionizujícím zářením (*Gesetz zum vorsorgenden Schutz der Bevölkerung gegen Strahlenbelastung*), přijatým v roce 1986.

Důležitým zlomem ve vývoji jaderné energetiky v Německu byl rok 1998, kdy vláda složená z SPD (Sociálně demokratická strana Německa) a Strany zelených rozhodla o postupném utlumování výroby jaderné energie, která měla vést až k úplnému

---

²² Blíže v OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: Germany*. 2003, s. 8 – 9.

²³ Viz. <http://www.world-nuclear.org/info/inf43.html>, 28. 3. 2009

²⁴ Viz. http://www.bmu.de/english/the_ministry/tasks_organisation_financing/organisational_chart/doc/35037.php, 4. 4. 2009

²⁵ Viz. <http://www.world-nuclear.org/info/inf43.html>, 4. 4. 2009

²⁶ Viz. <http://www.world-nuclear.org/info/inf43.html>, 4. 4. 2009

²⁷ Viz. OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: Germany*. 2003, s. 6 – 7.

odstavení všech jaderných elektráren do roku 2020.²⁸ Tento záměr byl promítnut do speciálního zákona o postupném utlumování výroby elektřiny z jaderných zdrojů (*Gesetz zur geordneten Beendigung der Kernenergienutzung zur gewerblichen Erzeugung von Elektrizität*). Zákon byl přijat 22. dubna 2002 a v souvislosti s tím došlo ke změně atomového zákona a dvou dalších nařízení, nařízení o financování jaderné bezpečnosti a nařízení o nákladech vyžadovaných dle atomového zákona. V atomovém zákoně bylo novelou v roce 2002 upraveno úvodní ustanovení o účelu této právní úpravy ve smyslu postupného odstupování od výroby elektřiny z jaderných zdrojů a o zajištění tohoto procesu. V tomto smyslu došlo i k úpravě jednotlivých ustanovení týkajících se odpovědnosti za jadernou škodu aj.²⁹ Je však pravděpodobné, že i vzhledem k názoru veřejnosti, která podporuje jadernou energetiku, a ke stále se prohlubujícímu nedostatku energetických zdrojů, bude tento záměr v nejbližší době přehodnocen.

2.2. Právní úprava Francie

Francie je jedním z největších výrobců energie z jaderných zdrojů. V současné době provozuje 59 jaderných reaktorů, což je druhý nejvyšší počet po Spojených státech amerických.³⁰ V rámci své právní úpravy atomového práva se nechala inspirovat mezinárodními úmluvami a závazky, ke kterým přistoupila. Francie přistoupila a ratifikovala Úmluvu o nešíření jaderných zbraní z roku 1968, Úmluvu o včasném oznamování jaderných havárií z roku 1986 a Úmluvu o jaderné bezpečnosti z roku 1994.³¹ V oblasti odpovědnosti za jadernou škodu přistoupila Francie k ratifikaci Pařížské úmluvy ve znění protokolů z roku 1964 a 1982 a Bruselské dodatkové úmluvy z roku 1963.³² Francie doposud neratifikovala Společný protokol týkající se aplikace Pařížské a Vídeňské úmluvy z roku 1988.³³

Již v roce 1945 byla prozatímní vládou Charles de Gaulla ustavena Komise pro atomovou energii (*Atomic Energy Commission*), která byla od roku 1969 podřízena

²⁸ Viz. <http://www.world-nuclear.org/info/inf43.html>, 4. 4. 2009

²⁹ Viz. OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: Germany*. 2003, s. 8.

³⁰ Viz. <http://www.world-nuclear.org/info/reactors.html>, 12. 4. 2009

³¹ Viz. http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/nukesafety_status.pdf, 6. 4. 2009

³² Viz. <http://www.nea.fr/html/law/brussels-convention-ratification.html>, 6. 4. 2009

³³ Viz. http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/jointprot_status.pdf, 9. 4. 2009

Ministerstvu průmyslu. V roce 1979 byla v rámci této komise vytvořena Agentura pro správu radioaktivního odpadu (*National Radioactive Waste Management Agency*), jejíž působnost byla vymezena zákonem o životním prostředí.³⁴

Právní úprava atomového práva je roztržena do několika obecných zákonů o ochraně životního prostředí a zákonů upravujících dílčí aspekty využívání jaderné energie. Doposud nebyl přijat komplexní zákon upravující využívání jaderné energie a ionizujícího záření. Právní úprava je tedy obsažena v zákoně o vodách, v zákoně o ovzduší a šetrném využívání energie, v zákoně o ochraně znečištění ovzduší, v zákoně o veřejném zdraví a v zákoníku práce. Ze zákonů, které upravují dílčí aspekty využívání jaderné energie, bych zmínila zákon č. 68–943, z roku 1968, o pravidlech uplatňování odpovědnosti za jadernou škodu, zákon č. 52–844, z roku 1952, nyní je tato úprava obsažena v zákoně o veřejném zdraví, který upravoval požadavky pro udělení licence k využívání radiačních látek, zákon č. 80-572, z roku 1980, o ochraně a kontrole jaderných materiálů, zákon č. 98-1381, z roku 1998, o výzkumu správy radioaktivního odpadu.³⁵

V roce 2001 proběhla ve Francii institucionální reforma v oblasti dohledu nad bezpečností využívání jaderné energie a v oblasti včasného varování v rámci zachování příznivého životního prostředí. Byla založena Agentura pro ochranu příznivého životního prostředí a Institut radiační ochrany a jaderné bezpečnosti.³⁶ V roce 2006 byl jako hlavní regulační orgán založen Úřad pro jadernou bezpečnost, zákonem 2006 – 686. Jeho hlavním úkolem je dohled nad jadernou bezpečností a radiační ochranou s cílem chránit veřejnost, životní prostředí, pacienty a zaměstnance před riziky spojenými s využíváním jaderné energie.³⁷

Další činnosti související např. s fyzickou ochranou radioaktivního materiálu a s přepravou radioaktivního materiálu jsou upraveny na základě doporučení MAAE v jednotlivých prováděcích předpisech. Tzv. horní zákon upravuje povinnosti, které je nutné dodržovat při těžbě uranu.³⁸

---

³⁴ Viz. OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: France*. 2003, s. 41 – 46.

³⁵ Viz. OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: France*. 2003, s. 6

³⁶ Viz. Tamtéž, s. 6 – 7.

³⁷ Viz. <http://www.asn.fr/french-nuclear-safety-authority/about-asn>, 6. 4. 2009

³⁸ Viz. OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: France*. 2003, s. 26.

2.3. Právní úprava Velké Británie

Ve Velké Británii je atomové právo upraveno již od roku 1946, kdy byl přijat tzv. atomový zákon.³⁹ S přihlédnutím k tomuto faktu lze konstatovat, že tato země má jednu z nejstarších právních úprav atomového práva i vzhledem k tomu, že již v roce 1959 byla zprovozněna první jaderná elektrárna.⁴⁰ Velká Británie je stále jedním z předních výrobců jaderné energie, aktuálně provozuje 19 jaderných reaktorů, což je méně než polovina z počtu jaderných reaktorů provozovaných ve Francii, o dva reaktory více než provozuje Německo a více než je v provozu v Kanadě nebo v Číně.⁴¹ Všechny britské reaktory mají být odstaveny až na jeden reaktor do roku 2023 vzhledem k jejich zastaralé technologii. Velká Británie však na rozdíl od záměru Německa, neustupuje zcela od jaderné energetiky, ale má v plánu do roku 2017 postavit a zprovoznit šest nových jaderných reaktorů.⁴²

Velká Británie přistoupila a ratifikovala Úmluvu o nešíření jaderných zbraní z roku 1968, Úmluvu o včasném oznamování jaderných havárií z roku 1986, Úmluvu o jaderné bezpečnosti z roku 1994 a Pařížskou úmluvu o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie z roku 1960 ve znění jejich protokolů z roku 1964 a 1982. Přistoupila také k Bruselské dodatkové úmluvě ve znění protokolů z roku 1964 a 1982. Velká Británie také nepřistoupila k protokolům z roku 2004⁴³ ani ke Společnému protokolu z roku 1988 týkajícího se aplikace Pařížské a Vídeňské úmluvy, který jen podepsala.⁴⁴

Právní úprava týkající se oblasti ochrany veřejnosti je upravena zákonem o radioaktivních látkách z roku 1993 a zákonem o ochraně zdraví při práci z roku 1974. V oblasti udělování licencí provozovatelům jaderných zařízení a v oblasti dohledu nad bezpečností provozu jaderných zařízení hraje klíčovou roli zákon o jaderných zařízeních z roku 1965. Tuto oblast upravují ještě dva důležité zákony, zákon o úřadu pro jadernou energetiku z roku 1995 a zákon o jaderné bezpečnosti z roku 2000.⁴⁵ Zákonná úprava je

---

³⁹ Viz. OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: United Kingdom*. 2003, s. 5.

⁴⁰ Viz. <http://www.world-nuclear.org/info/inf84.html>, 7. 4. 2009

⁴¹ Viz. <http://www.world-nuclear.org/info/reactors.html>, 7. 4. 2009

⁴² Viz. <http://www.world-nuclear.org/info/reactors.html>, 7. 4. 2009

⁴³ Viz. <http://www.nea.fr/html/law/brussels-convention-ratification.html>, 9. 4. 2009

⁴⁴ Viz. http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/jointprot_status.pdf, 9. 4. 2009

⁴⁵ Viz. <http://www.nea.fr/html/law/legislation/uk.html>, 8. 4. 2009

doplněna mnoha prováděcími předpisy, tak jak je to typické pro úpravu atomového práva v ostatních porovnávaných státech (Česká republika, Německo, Francie).⁴⁶

Kompetentním úřadem pro udělování licencí dle zákona o jaderných zařízeních, je Úřad pro zdraví a bezpečnost, který odpovídá za tuto činnosti prostřednictvím Komise pro zdraví a bezpečnost Ministerstvu průmyslu a obchodu, které uděluje souhlas s udělením licence.⁴⁷

Právní úprava upravující mezinárodní přepravu radioaktivního odpadu vychází z evropské legislativy a byla provedena implementací směrnice 92/3/Euratom do nařízení z roku 1993 o přeshraničním převozu radioaktivního odpadu.⁴⁸ V souvislosti s dohledem nad dodržováním zákona o radioaktivních látkách z roku 1993, byl o dva roky později přijat zákon o životním prostředí. Ten zakládá pravomoc Agentury životního prostředí, která dohlíží kromě jiného také na správné zacházení s radioaktivním odpadem a uděluje licence subjektům, které s odpady nakládají dle zákona o radioaktivních látkách z roku 1993.⁴⁹ Vzhledem k tomu, že ve Velké Británii nejsou k dispozici zásoby uranu, nebyl přijat speciální zákon upravující jeho těžbu, jako je tomu například ve Francii.

Shrnutí

Všechny porovnávané státy (Německo, Francie a Velká Británie) mají významný podíl na celosvětové výrobě jaderné energie, a proto přistoupily a ratifikovaly klíčové úmluvy týkající se jaderné bezpečnosti, mírového využívání jaderné energie a zásadních závazků v oblasti odpovědnosti za jadernou škodu zastřešené MAAE a OECD/NEA. Tyto státy jsou členy Evropské unie, a tudíž jsou vázány právními předpisy vyplývajícími především ze Smlouvy o založení Evropského atomového společenství z roku 1957.

---

⁴⁶ Blíže v OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: United Kingdom*. 2003, s. 5.

⁴⁷ Viz. OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: United Kingdom*. 2003, s. 7.

⁴⁸ Viz. OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: United Kingdom*. 2003, s. 12.

⁴⁹ Viz. OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: United Kingdom*. 2003, s. 13.

Ve všech státech byla přijata zákonná úprava týkající se využívání jaderné energie. Velká Británie a Německo mají komplexní zákon upravující atomové právo, Francie oproti tomu přijala speciální zákon týkající se výlučně odpovědnosti za jadernou škodu, nikoli komplexní úpravy atomového práva. Dohled nad dodržováním pravidel stanovených provozovatelům jaderných zařízení v právních předpisech byl v jednotlivých státech svěřen, buď přímo ministerstvu (Německo) nebo speciálnímu úřadu (Velká Británie a Francie), který je podřízen ministerstvu.

3. Česká právní úprava atomového práva

Úprava atomového práva je v České republice realizována prostřednictvím několika zákonných a podzákonných právních předpisů. Mezi základní právní předpisy patří: zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon), zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, zákon č. 505/1990 Sb., o metrologii, zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, zákon č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích.⁵⁰ Dopad na oblast jaderné energetiky má také zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích (energetický zákon), ve znění zákona č. 342/2006 Sb.⁵¹ Poměrně nově přijatým zákonem je zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, který upravuje práva a povinnosti osob při předcházení ekologické újmy a při její nápravě.⁵²

Z podzákonných právních norem jsou nejdůležitější vyhlášky v působnosti Státního úřadu pro jadernou bezpečnost. Tyto podzákonné právní předpisy upravují zejména oblasti ochrany jaderných materiálů a zařízení, činnosti s bezprostředním vlivem na jadernou bezpečnost, evidenci jaderných zařízení, kritéria pro jejich umístění a požadavky, které musí splňovat jednotlivá jaderná zařízení. Úplný výčet vyhlášek v příloze č. 1.

Dalšími podzákonnými právními předpisy regulujícími oblast atomového práva jsou nařízení vlády, která slouží k provedení zákona a pohybují se v jeho mezích, ale na rozdíl od vyhlášek nevyžadují zákonné zmocnění. Jsou to nařízení vlády č. 416/2002 Sb., kterým se stanoví výše odvodu a způsob jeho placení původci radioaktivních odpadů na jaderný účet a roční výše příspěvku obcím, pravidla jeho poskytování, ve znění nařízení vlády č. 46/2005 Sb.⁵³, nařízení vlády č. 11/1999 Sb., o zóně havarijního plánování. Nově bylo přijato nařízení vlády č. 73/2009 Sb., o předávání informací v

⁵⁰ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=87, 28. 2. 2009

⁵¹ Viz. <http://www.mpo.cz/dokument25754-strana9.html>, 29. 3. 2009

⁵² Viz. Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů.

⁵³ Viz. <http://www.mpo.cz/dokument25754-strana9.html>, 29. 3. 2009

souvislosti s mezinárodní přepravou radioaktivního odpadu a vyhořelého jaderného paliva.⁵⁴

Z podzákoných právních předpisů zmíním pro úplnost nařízení vlády č. 254/2006 Sb., o kontrole nebezpečných látek, nařízení vlády č. 452/2004 Sb., kterým se stanoví způsob hodnocení bezpečnostního programu prevence závažné havárie a bezpečnostní zprávy, obsah ročního plánu kontrol, postup při provádění kontroly, obsah informace a obsah výsledné zprávy o kontrole, vyhlášku Ministerstva životního prostředí č. 7/2000 Sb., kterou se stanoví rozsah a způsob zpracování hlášení o závažné havárii a konečné zprávy o vzniku a následcích závažné havárie, vyhlášku č. 255/2006 Sb., o rozsahu a způsobu zpracování hlášení o závažné havárii a konečné zprávy o vzniku a dopadech závažné havárie, vyhlášku č. 256/2006 Sb., o podrobnostech systému prevence závažných havárií a vyhlášku č. 366/2004 Sb., o některých podrobnostech systému prevence závažných havárií.⁵⁵

Oblast atomového práva vychází z obecné právní úpravy ochrany životního prostředí. V této oblasti je nejdůležitější zákon č. 17/1995 Sb., o životním prostředí, zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění zákona č. 6/2005 Sb., zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění zákona č. 93/2004 Sb., zákona č. 163/2006 Sb. a zákona č. 186/2006 Sb.⁵⁶

Novým faktorem ovlivňujícím oblast atomového práva je ochrana klimatu. V této oblasti jsou nejdůležitějšími právními předpisy zákon č. 695/2004 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů.

Oblast využívání jaderné energie je upravena několika mezinárodními úmluvami v působnosti Organizace spojených národů (dále OSN) a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Jde o dokumenty uzavřené v rámci významných mezinárodních konferencí za účasti velké většiny států Evropy a Asie. Mezi nejvýznamnější mezinárodní úmluvy z hlediska odpovědnosti za jaderné škody lze řadit Vídeňskou úmluvu o odpovědnosti za jaderné škody z roku 1963, Pařížskou úmluvu o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie z roku 1960 a jejich doplňující

---

⁵⁴ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=230, 6. 4. 2009

⁵⁵ Viz. http://www.env.cz/_c1256e7000424ac6.nsf/Categories?OpenView&Start=1&Count=30&Expand=16.3#16.3, 11. 3. 2009

⁵⁶ Viz. http://www.env.cz/_c1256e7000424ac6.nsf/Categories?OpenView&Start=1&Count=30&Expand=16.3#16.3, 11. 3. 2009

protokoly.⁵⁷ K Pařížské úmluvě přistoupilo doposud 16 států (stav k 27. 3. 2009 – viz příloha č. 2).⁵⁸

Česká republika podepsala a ratifikovala Vídeňskou úmluvu o odpovědnosti za jaderné škody v roce 1994. Úmluva byla vyhlášena ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv sdělením Ministerstva zahraničních věcí pod č. 133/1994 Sb. (opraveno sdělením č. 125/2000 Sb.)⁵⁹ Společně s Českou republikou má tato úmluva 36 smluvních stran⁶⁰ (stav k 26. 1. 2009 – viz příloha č. 3).

K oběma úmluvám byly vydány doplňující protokoly, které upravují a v převážné většině zpřísňují i upřesňují vybrané povinnosti stanovené v mezinárodních úmluvách. Z hlediska jednotné aplikace úmluv na oblast vztahů, které přesahují hranice jednoho státu, jež je stranou jedné z úmluv, je důležitý Společný protokol týkající se aplikace Vídeňské úmluvy a Pařížské úmluvy z roku 1988.

Významný vliv mají v této oblasti předpisy Evropské unie, jak z oblasti primárního práva, zejména Smlouva o Evropském atomovém společenství z roku 1957 (EURATOM), tak z oblasti sekundární legislativy ve formě směrnic a nařízení. Oblast energetiky spadá do samostatné působnosti v rámci prvního pilíře, který tvoří zakládající smlouvy Evropského společenství a smlouva Euratom.

3.1. Mezinárodně právní dokumenty

Vzhledem k potenciálnímu nebezpečí, které představuje využívání atomové energie, přistoupily mnohé demokratické státy zejména po 2. světové válce k mezinárodním závazkům, které regulovaly tuto oblast a zavázaly jednotlivé státy k mírovému využívání jaderné energie.⁶¹ Již v roce 1955 se sešli zástupci 84 států na konferenci o mírovém využití atomové energie, kde se utvrdili ve společném zájmu pokračovat v rozvoji jaderné energetiky, ale především klást důraz na mírové využívání

---

⁵⁷ Blíže v Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 371.

⁵⁸ Viz. <http://www.nea.fr/html/law/paris-convention-ratification.html>, 30. 1. 2009

⁵⁹ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=157. 11. 3. 2009

⁶⁰ Viz. http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/liability_status.pdf, 30. 3. 2009

⁶¹ Blíže v Damohorský, Milan a kol. *Právo životního prostředí, 2. vydání*. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 424.

atomové energie. Pro tento cíl bylo nezbytné zajistit dohled nad dodržování zákazu výroby atomových zbraní.⁶²

První oblastí regulovanou mezinárodními smlouvami, byla oblast využívání jaderné energie pro vojenské účely. Jednou z nejstarších smluv byla Smlouva o Antarktidě z roku 1959, jejímž hlavním cílem bylo zakázat na území Antarktidy zkoušky nukleárních zbraní a ukládání radioaktivního odpadu. Dalšími smlouvami byly: Smlouva o zákazu pokusů s jadernými zbraněmi v ovzduší, v kosmickém prostoru a pod vodou z roku 1963, Smlouva o zákazu umístování jaderných zbraní a jiných zbraní hromadného ničení na dně moří a oceánů a v jeho podzemí z roku 1971, Smlouva o všeobecném zákazu jaderných zkoušek z roku 1996. Česká republika ratifikovala a vyhlásila ve Sbírce zákonů všechny výše zmíněné smlouvy.⁶³ Smlouvu o všeobecném zákazu jaderných zkoušek Česká republika ratifikovala v roce 1997, ale smlouva vstoupí v platnost až po přistoupení 44 států, což se doposud nepodařilo. Přesto vláda České republiky podstupuje kroky v souladu s účelem této smlouvy. Pověřeným orgánem je SÚJB, který spolupracuje s přípravnou komisí pro Organizací smlouvy o všeobecném zákazu jaderných zkoušek. Tato komise funguje pod gescí Organizace spojených národů a byla založena v roce 1996 se sídlem ve Vídni. Hlavním posláním této komise je činit ve spolupráci s již přistoupivšími státy nezbytné kroky a přípravné úkony pro vstup smlouvy v platnost.⁶⁴

Nejdůležitějšími mezinárodními smlouvami, které upravují odpovědnost pro případ vzniku jaderné škody, jsou Vídeňská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody z roku 1963 (Vídeňská úmluva) a Pařížská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie z roku 1960 (Pařížská úmluva). Smlouvy byly uzavřeny v krátkém období za sebou a zpočátku mezi nimi nebyla žádná souvislost a ani žádný stát nebyl a není stranou obou těchto úmluv. Pro úplnost jsou v tomto směru relevantní další dvě úmluvy – Úmluva o odpovědnosti provozovatele lodí s jaderným pohonem sjednaná v roce 1966, která doposud nenabyla platnosti a Úmluva o

---

⁶² Blíže v Trlifaj, L. *Zpráva československé delegace*. In Československá účast na mezinárodní konferenci o mírovém využití atomové energie. Praha : Státní nakladatelství technické literatury, 1956, s. 9.

⁶³ Viz. Tamtéž, s. 424 – 425.

⁶⁴ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=136, 22. 3. 2009

občanskoprávní odpovědnosti v oblasti námořní přepravy jaderných materiálů, která byla sjednaná v roce 1971.⁶⁵

Státy Evropské unie jsou zavázány z části Pařížskou úmluvou z roku 1960 a z části Vídeňskou úmluvou z roku 1963. Většina států západní Evropy přistoupila k Pařížské úmluvě z roku 1960, která byla uzavřena pod patronátem OECD. K Vídeňské smlouvě, která byla uzavřena o tři roky později s gescí Organizace spojených národů, přistoupila většina států střední a východní Evropy. Určitým harmonizujícím prvkem se stal Společný protokol týkající se uplatňování Vídeňské úmluvy a Pařížské úmluvy, přijatý 21. 9. 1988 ve Vídni. Tento protokol sjednotil aplikaci obou těchto úmluv a vstoupil v platnost v roce 1992, pro Českou republiku v roce 1994.⁶⁶ Zástupci 80 států světa se dohodly na tomto protokolu zejména proto, aby sjednotily výklad občanskoprávní odpovědnosti za jadernou škodu mezi Pařížskou a Vídeňskou úmluvou, a tím také rozšířily uplatňování tohoto institutu na všechny státy, které jsou stranou jedné z těchto úmluv. Tento protokol byl přijat zejména s ohledem na případné mezinárodní konflikty, které by mohly vzniknout při nesprávné a nejednotné aplikaci Vídeňské nebo Pařížské úmluvy. Cílem bylo jednoznačné určení státu, dle jehož právní úpravy se bude v případě konfliktu postupovat.⁶⁷ K protokolu přistoupilo doposud 25 států (stav k 9. 1. 2008).⁶⁸

Pařížská úmluva stanovila ve svém původním znění z roku 1960 velmi nízký limit výše odškodnění za jadernou škodu, což byl jeden z důvodů pozdějšího přijetí Bruselské doplňující úmluvy ze dne 31. ledna 1963.⁶⁹ Pařížská úmluva byla doplněna poté ještě třikrát, protokoly z roku 1964, z 16. listopadu 1982 a z 12. února 2004.

Vídeňská úmluva byla doplněna Protokolem o doplnění Vídeňské úmluvy o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody z roku 1997, Česká republika jej podepsala, ale neratifikovala. Stejně tak Česká republika není vázána Úmluvou o dodatkovém odškodnění jaderných škod z roku 1997, kterou jsme podepsali, ale

---

⁶⁵ Viz. Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 371.

⁶⁶ Blíže v Damohorský, Milan a kol. *Právo životního prostředí, 2. vydání*. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 426.

⁶⁷ Viz. <http://www.world-nuclear.org/info/inf67.html>, 28. 3. 2009

⁶⁸ Viz. http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/jointprot_status.pdf, 30. 3. 2009

⁶⁹ Viz Damohorský, Milan a kol. *Právo životního prostředí, 2. vydání*. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 425-426.

doposud neratifikovali.⁷⁰ Protokol o doplnění Vídeňské úmluvy nabyl účinnosti 4. října 2003⁷¹, Úmluva o dodatkovém odškodnění jaderných škod však prozatím účinnosti nenabyla. Podepsaly ji doposud jen čtyři státy, přičemž k účinnosti je nutné přistoupení pěti států s instalovanou kapacitou minimálně 400 000 jednotek, jak je stanoveno v článku XVIII zmíněné úmluvy.⁷² Přistoupením Spojených států amerických v květnu 2008 se možnost nabytí účinnosti této úmluvy mnohonásobně zvýšila.⁷³ Česká republika je vázána v oblasti odpovědnosti za jadernou škodu Vídeňskou úmluvou z roku 1963 a Společným protokolem týkajícím se uplatňování Vídeňské a Pařížské úmluvy z roku 1988.

Z mezinárodních úmluv, které upravují mezistátní postupy je Česká republika vázána těmito mezinárodními úmluvami:⁷⁴ Úmluva o fyzické ochraně jaderných materiálů z roku 1979, Úmluva o včasném oznamování jaderné nehody z roku 1986, Úmluva o pomoci v případě jaderné nebo radiační nehody z roku 1986 a Úmluva o jaderné bezpečnosti z roku 1994.⁷⁵

V oblasti radioaktivních odpadů je nejvýznamnější Společná úmluva o bezpečnosti při nakládání s vyhořelým jaderným palivem a radioaktivními odpady, kterou zástupci České republiky podepsali v roce 1997, a která nabyla účinnosti v roce 2001. Dalšími úmluvami jsou Smlouva o nešíření jaderných zbraní z roku 1968, Úmluva o hodnocení dopadů na životní prostředí přes hranice států přijatá v Espoo, Finsko, v roce 1993, Úmluva o výsadách a imunitách Agentury (MAAE).⁷⁶ V souvislosti s problematikou ukládání radioaktivních odpadů na dně moře, byla přijata Úmluva o ochraně moří před znečišťováním v důsledku ukládání odpadů a jiných látek z roku 1972. Většina států zneškodňuje radioaktivní odpad na svém území, pro případný převoz odpadů přes hranice států byla přijata Basilejská úmluva o pohybu odpadů z roku 1989. Tato úmluva však neřeší vývoz a dovoz odpadů. Mezinárodní agentura pro

---

⁷⁰ Viz. Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 371 – 372.

⁷¹ Viz. http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/protamend_status.pdf, 2. 4. 2009

⁷² Viz. Úmluva o dodatkovém odškodnění jaderných škod, 1997.

⁷³ Viz. http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/supcomp_status.pdf, 2. 4. 2009

⁷⁴ Blíže v Damohorský, Milan a kol. *Právo životního prostředí*, 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 425.

⁷⁵ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=157, 11. 3. 2009

⁷⁶ Viz. Tamtéž.

atomovou energii přijala proto v roce 1990 Kodex postupů při mezinárodním přeshraničním pohybu radioaktivních odpadů.⁷⁷

V roce 1996, kdy byl Atomový zákon připravován, nebyla ještě v platnosti nová právní úprava článku 10 zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, která zaručuje přímou platnost mezinárodních smluv bez nutnosti jejich transpozice do vnitrostátní právní normy. V době přípravy nového zákona se vztahoval čl. 10 Ústavy pouze na ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách. Proto bylo nutné všechny mezinárodní závazky kromě oblasti lidských práv transponovat do vnitrostátních právních předpisů. Povinnosti, ke kterým jsme se zavázali přistoupením k Vídeňské úmluvě, byly promítnuty do nového Atomového zákona.⁷⁸ Odpovědnost za škodu je upravena v ustanovení hlavy páté § 32 až § 38, atomového zákona.

Oproti tomu smlouvy, ke kterým jsme přistoupili po roce 2001, kdy byla přijata novela Ústavy č. 395/2001 Sb., měly již přímou působnost. Nové znění článku 10 Ústavy: „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva*“. V souvislosti s touto novelou byly nově vloženy články 10a a 10b (viz zákon č. 1/1993 Sb.), které upravují přenos pravomocí orgánů České republiky na orgány mezinárodních organizací, povinnost vlády ČR informovat Parlament o závazcích vyplývajících z členství České republiky v těchto organizacích a právo Parlamentu na vyjádření k připravovaným rozhodnutím dané mezinárodní organizace nebo instituce.⁷⁹

3.2. Evropská právní úprava

Základ evropské úpravy atomového práva položila Smlouva o evropském atomovém společenství (Euratom), která byla přijata v roce 1957. Hlavním cílem zakládajících států (Francie, Německo, Itálie, Belgie, Nizozemí a Lucembursko) bylo

---

⁷⁷ Viz. Damohorský, Milan a kol. *Právo životního prostředí*, 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 426 - 427.

⁷⁸ Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 18/1997 Sb., k datu 23. 7. 1996, ASPI ID: LIT28092CZ

⁷⁹ Viz. <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>, 16. 3. 2009

zajistit prostřednictvím jaderné energetiky členských států energetickou nezávislost.⁸⁰ Tato smlouva tvoří společně se Smlouvou o založení Evropského společenství první pilíř Evropské unie (EU), pro který je charakteristická nadstátnost a většinový princip rozhodování v Radě EU.⁸¹ Smlouva Euratom upravuje několik oblastí dotýkající se jaderné energetiky, oblast výzkumu, stanovování bezpečnostních standardů, zajištění mírového využívání jaderné energie a dodávek surovin.

Česká republika vstoupila do Evropské unie dne 1. května 2004. V oblasti energetiky spolupracuje s orgány Evropské unie zejména Ministerstvo průmyslu a obchodu. Partnery v Evropské unii jsou především komisař pro energetiku Andris Piebalgs (ve funkci od listopadu 2004 do října 2009),⁸² který reprezentuje Generální ředitelství pro dopravu a energetiku Evropské komise, (*DG TREN – Directorate General for Transport and Energy*). Ministr reprezentuje Českou republiku na jednání Rady pro energetiku, dopravu a telekomunikace, které v rámci českého předsednictví v Radě EU do 30. června 2009 předsedá. Hlavní pravomoci Rady jsou vydávání směrnic, nařízení, rozhodnutí, doporučení a posudků. Rada přijímá závěry, deklarace, rezoluce a společně postoje podílí se na koordinaci společných politik EU. Za Evropský parlament je nejdůležitějším partnerem České republiky Výbor pro průmysl, výzkum a energetiku (*ITRE – Committee on Industry, Research and Energy*).⁸³

K naplnění jednoho z pilířů Smlouvy Euratom byla ustavena Agentura pro zajištění dodávek surovin (*Euratom Supply Agency*), která má zajistit bezpečnost a diverzifikaci zásobování radioaktivními materiály pro všechny uživatele v EU.⁸⁴ Agentura byla založena Smlouvou Euratom a působí od 1. června 1960. Agentura má ve své pravomoci dohled nad smlouvami o dodávkách surovin, v nichž jednou ze stran je členský stát.⁸⁵

Smlouva Euratom upravuje ochranu zdraví a jadernou bezpečnost v kapitole III v článcích 30 až 39. Na tuto primární legislativu navazuje řada sekundárních předpisů – nařízení, směrnic, doporučení a stanovisek a sdělení, která lze rozdělit do jednotlivých skupin dle předmětu jejich úpravy. Hlavní oblast upravují směrnice Rady

⁸⁰ Viz. http://europa.eu/scadplus/treaties/euratom_en.htm, 20. 3. 2009

⁸¹ Blíže v Fiala, P. – Pitrová, M. *Evropská unie, 1. vyd.*, Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 129

⁸² Viz. http://europa.eu/institutions/inst/comm/index_cs.htm, 28. 3. 2009

⁸³ Viz. <http://www.mpo.cz/dokument741.html>, 28. 3. 2009

⁸⁴ Viz. <http://www.mpo.cz/dokument741.html>, 28. 3. 2009

⁸⁵ Viz. <http://www.mpo.cz/dokument741.html>, 28. 3. 2009

96/29/Euratom, která stanovuje základní bezpečnostní standardy na ochranu zdraví pracovníků a obyvatelstva před riziky vyplývajícími z ionizujícího záření, směrnice Rady 97/43/Euratom, o ochraně zdraví osob před riziky vyplývajícími z ionizujícího záření v souvislosti s lékařským ozářením, směrnice Rady 90/641/Euratom, o ochraně externích pracovníků vystavených riziku ionizujícího záření v průběhu jejich činnosti v kontrolovaném pásmu a směrnice Rady 2003/122/Euratom, která upravuje kontrolu uzavřených zářičů a opuštěných zdrojů.⁸⁶

Další oblastí je havarijní připravenost, včetně podmínek uvádění na trh a vývozu zemědělských produktů následně po jaderné havárii ze zemí EU do třetích zemí. Jedná se o úpravu směrnice Rady 89/618/Euratom, o informování obyvatelstva o opatřeních na ochranu zdraví v případě radiační mimořádné situace. V návaznosti na tuto úpravu byly vydány následující předpisy – sdělení 91/C103/03, rozhodnutí Rady 87/600/Euratom a nařízení Rady 3954/87/Euratom. Smlouva o Evropských společenstvích byla doplněna navazujícím nařízením Rady 733/2008, které upravuje dovoz zemědělských produktů ze třetích zemí do států EU následně po černobylské jaderné havárii, (nahrazuje původní nařízení Rady 737/90/ES, včetně navazujících předpisů). Zasílání radioaktivních látek upravuje nařízení Rady 1493/93/Euratom, směrnice Rady 2006/117/Euratom, o zasílání radioaktivních odpadů a vyhořelého paliva a rozhodnutí Komise 2008/312/Euratom, které stanovuje formu dokumentů k této směrnici.

K uplatňování vybraných článků smlouvy Euratom byla přijata jednotlivá doporučení Komise. Jde o doporučení Komise 91/444/Euratom ke čl. 33, doporučení Komise 99/829/Euratom ke čl. 37, doporučení Komise 2000/473/Euratom ke čl. 36, doporučení Komise 2004/2/Euratom k monitorování výpustí z jaderné elektrárny, doporučení Komise 90/143/Euratom týkající se ovzduší, doporučení 2001/928/Euratom, k ochraně před ozářením produkty radonu a sdělení Komise 2006/C 155/02 k inspekcím podle čl. 35.⁸⁷ Za zmínku stojí také doporučení Komise 2008/956/Euratom, o kritériích pro vývoz radioaktivního odpadu a vyhořelého paliva do třetích zemí.⁸⁸

---

⁸⁶ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=209, 28. 3. 2009

⁸⁷ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=209, 28. 3. 2009

⁸⁸ Blíže v <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:338:0069:0071:CS:PDF>, 28. 3. 2009

Z dalších sekundárních právních předpisů lze uvést směrnici 96/39/Euratom, upravující povinnosti ohlášení určitých činností, při kterých vzniká ionizující záření, směrnice 92/3/Euratom o dozoru nad přepravou radioaktivního odpadu mezi členskými státy, ze Společenství a do Společenství, a o její kontrole, směrnice 94/55/Euratom o sbližování právních předpisů členských států týkajících se silniční přepravy nebezpečných věcí, směrnice 96/49/Euratom o sbližování právních předpisů členských států týkajících se železniční přepravy nebezpečných věcí. V rámci právní úpravy přepravy radioaktivních látek mezi členskými státy je klíčové nařízení č. 1493/93, o přepravě radioaktivních látek mezi členskými státy.⁸⁹

V současné době je připravována směrnice, která má vytvořit rámec Společenství pro jadernou bezpečnost (*Community framework for nuclear safety*). Tato směrnice byla předložena Evropskou komisí 26. listopadu 2008 k projednání Evropskému parlamentu. Projednáváním se zabývá zejména výbor pro průmysl, výzkum a energetiku, ale také výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin a výbor pro právní záležitosti. Tyto výbory se návrhem zabývaly od ledna 2009. Závěrečná zpráva byla přijata na jednání 30. března 2009.⁹⁰ Původní záměr byl přijmout směrnici do konce předsednictví České republiky v Radě EU (30. června 2009). Hlavním cílem směrnice je zajistit prostřednictvím národních regulačních orgánů bezpečnost provozu jaderných elektráren.⁹¹

V případě, že členský stát nezajistí adekvátní provedení evropských předpisů do vnitrostátního práva, má Evropská komise k dispozici instrument tzv. *infringementu* dle článku 226 Smlouvy o založení Evropského společenství. Posledním krokem po výzvách adresovaných danému členskému státu, aby povinnosti splnil, je podání žaloby o nečinnosti k Evropskému soudnímu dvoru (ESD). Proces *infringementu* nebyl s Českou republikou v souvislosti s implementací legislativy týkající se jaderné energetiky a ionizujícího záření nikdy zahájen. Jednalo se v několika málo případech jen o formální upozornění.⁹² Žaloba na nečinnost může být podána i ze strany členských

---

⁸⁹ Viz. Damohorský, Milan a kol. *Právo životního prostředí*, 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 429 - 430

⁹⁰ Viz. <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/draftAgendasCom/documentSearch.do>, 28. 3. 2009

⁹¹ Viz. <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/1776&format=HTML&aged=0&language=en&guiLanguage=en>, 28. 3. 2009

⁹² Viz. http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomm/implementation_enforcement/infringement/index_en.htm, 2. 4. 2009 + Konzultace s Mgr. Štěpánem Kochánkem, Státní úřad pro jadernou bezpečnost

států, v případě, že orgány Evropské unie neplní povinnosti vyplývající ze Smlouvy o založení Evropského společenství (Smlouvy o ES).

Pravomoci Evropského soudního dvora jsou dány i v dalších řízeních. V řízení o porušení Smlouvy o ES může Evropská komise žalovat členský stát, pokud se domnívá, že neplní závazky dle práva EU. V řízení o prohlášení neplatnosti rozhoduje o protiprávnosti předpisů EU na základě podnětu od Evropské komise, Rady ministrů nebo Evropského parlamentu.⁹³ Pravomoci ESD jsou dány také v řízení o předběžné otázce, kde Evropský soudní dvůr poskytuje soudům v jednotlivých členských státech závazný výklad práva EU. Posledním institutem je žaloba o náhradu škody, kde je příslušný Soud prvního stupně. Ten byl ustaven v roce 1989, aby převzal část agendy Evropského soudního dvora. Je věcně příslušný v případech, kde je stranou sporu fyzická nebo právnická osoba.⁹⁴

Evropská legislativa je pro oblast jaderné energetiky velmi významná. V rámci Evropské unie zajišťují jaderné zdroje 33% celkové výroby elektřiny a podíl Evropské unie na světové výrobě jaderné energie dosahuje 35,2%.⁹⁵ Jednotlivé předpisy jsou přijímány všemi členskými státy i přesto, že některé státy nevyužívají jadernou energii jako zdroj energie v rámci svého energetického mixu. V současné době využívá jadernou energetiku 14 států Evropské unie. Z nejaderných států Itálie a Polsko připravují výstavbu nových jaderných reaktorů, v Bělorusku již výstavba probíhá⁹⁶ a 10 členských států EU se stále řadí mezi nejaderné státy.⁹⁷

3.3. Atomový zákon

Do roku 1997 existovalo několik právních předpisů, které bylo nutné modernizovat, vzájemně provázat a uvést do souladu s mezinárodními závazky České republiky. Dle důvodové zprávy k tomuto zákonu bylo v dané době příhodnější,

---

⁹³ Viz. http://europa.eu/institutions/inst/justice/index_cs.htm, 28. 3. 2009

⁹⁴ Viz. <http://www.euroskop.cz/102/sekce/soud-prvniho-stupne/>, 28. 3. 2009

⁹⁵ Viz. <http://www.energetika-eu.cz/atomove-elektrarny-eu.htm>, 28. 3. 2009

⁹⁶ Viz. <http://www.world-nuclear.org/info/reactors.html>, 28. 3. 2009

⁹⁷ Viz. <http://www.energetika-eu.cz/atomove-elektrarny-eu.htm>, 28. 3. 2009

přistoupit k vytvoření nového komplexního právního předpisu, než jít cestou novel jednotlivých zákonů a podzákonných předpisů.⁹⁸

Nový zákon, který byl připravován od roku 1993, byl přijat na přelomu let 1996 a 1997 a nahradil doposud platné právní předpisy, které upravovaly činnosti spojené s využíváním jaderné energie a spojil je v jednu konzistentní normu. Jednalo se především o zákon č. 28/1984 Sb., o státním dozoru nad jadernou bezpečností, vyhlášku ministerstva zdravotnictví č. 59/1972 Sb., o ochraně zdraví před ionizujícím zářením a vyhlášku č. 28/1977 Sb., o evidenci a kontrole jaderných materiálů.⁹⁹

Důvodů pro novou právní úpravu bylo několik, zejména nutnost přesnějšího vymezení činností spojených s využíváním jaderné energie a ionizujícího záření v oblastech energetiky, lékařství, výzkumu aj. Bylo nutné stanovit rámec činností, které se snaží zamezit nadměrnému vystavení osob nebo životního prostředí ionizujícímu záření.¹⁰⁰ Nový zákon uvedl do souladu požadavky stávajících právních předpisů s ústavním pořádkem České republiky i s mezinárodními závazky. V některých případech docházelo k situaci, kdy byly některé povinnosti dotčených subjektů vymezeny podzákonnými předpisy, a nikoli zákonem, jak je stanoveno v Listině základních práv a svobod, čl. 4 „*Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.*“¹⁰¹ Nový zákon se snažil reagovat na nejnovější poznatky v oblasti jaderné energetiky tak, aby umožnil efektivní a zároveň bezpečné využívání jaderné energie.

Před přijetím atomového zákona Česká republika přistoupila a ratifikovala Vídeňskou úmluvu o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody a Společný protokol týkající se aplikace Vídeňské úmluvy a Pařížské úmluvy. Dle platného znění Ústavy ČR čl. 10 v roce 1994, byla Česká republika přímo vázána přijatými a ratifikovanými mezinárodními smlouvami, týkající se lidských práv a svobod. Všechny další mezinárodní smlouvy musely být do české právní úpravy inkorporovány prostřednictvím vnitrostátních právních předpisů. To byl také případ těchto úmluv a jeden z podnětů k přípravě nové právní úpravy, upravující využívání jaderné energie a

---

⁹⁸ Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 18/1997 Sb., k datu 23. 7. 1996, ASPI ID: LIT28092CZ

⁹⁹ Blíže v Novák, I. *Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů*. In *Bezpečnost jaderné energie*, 5 (43), 1997, č. 5/6, s. 139.

¹⁰⁰ Viz. Tamtéž.

¹⁰¹ Viz. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR (<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>), 12. 3. 2009

ionizujícího záření tak, aby byla zajištěna přímá působnost těchto úmluv.¹⁰² Dle informací od paní JUDr. Květoslavy Pamánkové, byla důležitou inspirací při přípravě atomového zákona právní úprava Spojených států amerických.¹⁰³

Dalším významným podnětem k nové právní úpravě bylo pojetí doposud nejdůležitějšího zákona upravujícího toto odvětví, zákon č. 28/1984 Sb., o státním dozoru nad jadernou bezpečností, který byl přijat v době, kdy Česká republika ještě nebyla stranou Úmluvy o jaderné bezpečnosti. Věcně tato úprava byla dostačující pro jaderná zařízení, avšak neodpovídala požadavkům, které byly stanoveny úmluvou. Navíc velká část povinností byla upravena podzákonnou formou, nikoli zákonem, což bylo z hlediska ústavnosti českého právního řádu problematické.¹⁰⁴

Nově došlo k úpravě významných institutů, které doposud neměly v našem právním řádu právní zakotvení. Jednalo se o prevenci radiačních havárií a jejich pozdější likvidaci, povinné pojištění provozovatelů jaderných zařízení pro případ vzniku odpovědnosti za jadernou škodu a v neposlední řadě byla zakotvena státní garance za bezpečné ukládání radioaktivního odpadu. Na základě ustanovení § 26 zákona č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření, byla zřízena organizační složka státu, Státní úložiště radioaktivního odpadu (SÚRAO).

Problematika radiační havarijní připravenosti byla do té doby nedostatečně upravena pokynem Ministerstva obrany pro účely Civilní ochrany CO-2-19 a usneseními vlády č. 62/1987 Sb. a 41/1991 Sb. a v zákoně č. 28/1984 Sb. byly stanoveny některé dílčí požadavky. Velkým nedostatkem byla chybějící zákonná opora podzákonných norem a stanovování povinností podzákonnými normami. Požadavek na zákonnou úpravu prevence a likvidace radiačních havárií byl nezbytný nejen z hlediska ústavního pořádku České republiky, ale také z hlediska zvýšené citlivosti této problematiky pro veřejnost. V té době nebyla ještě účinná obecná úprava havarijní připravenosti (vyhlášky č. 195/1999 Sb. a vyhláška č. 318/2002 Sb.), která se týká všech oblastí zahrnujících průmyslové havárie. Již tehdy však byla problematice jaderných havárií věnovaná zvýšená pozornost.¹⁰⁵

---

¹⁰² Blíže v Rychetský, P. *Odpovědnost za jaderné škody*. In Právní rádce, 11/1995, s. 8.

¹⁰³ Konzultace s JUDr. Květoslavou Pamánkovou, vedoucí právního oddělení Státního úřadu pro jadernou bezpečnost.

¹⁰⁴ Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 18/1997 Sb., k datu 23. 7. 1996, ASPI ID: LIT28092CZ

¹⁰⁵ Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 18/1997 Sb., k datu 23. 7. 1996, ASPI ID: LIT28092CZ

Atomový zákon nabyl účinnosti 1. července 1997 a ve znění k 1. dubnu 2009 sestává z 50 paragrafů, které jsou rozděleny do pěti částí – úvodní ustanovení, které obsahuje 6 hlav. Část druhá o změně a doplnění zákona České národní rady č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, ve znění pozdějších předpisů a část třetí o doplnění zákona České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, byly zrušeny. Část čtvrtá obsahuje změnu zákona ČNR č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, a poslední část tvoří ustanovení společná, přechodná a závěrečná. Zákon byl pozměněn v 18 novelizacích, z čehož přímé novely atomového zákona byly přijaty v roce 2002 (zákon č. 13/2002 Sb., č. 310/2002 Sb.). Velký význam měla novela zákona č. 13/2002 Sb., kterou došlo k transpozici směrnice 96/29 Euratom, jež stanovila základní bezpečnostní standardy na ochranu zdraví pracovníků a obyvatelstva před riziky vyplývajícími z ionizujícího záření.¹⁰⁶ Touto novelou byla do zákona vložena povinnost každého, kdo nalezne zdroj ionizujícího záření nebo jaderný materiál, nebo kdo zjistí jeho ztrátu, odcizení nebo poškození, oznámit tuto skutečnost Policii ČR nebo SÚJB, jak je stanoveno v ustanovení § 4 odst. 14 zákona č. 18/1997, atomový zákon. Přestože zákon explicitně nestanoví vznik odpovědnosti, lze předpokládat možnost jejího uplatnění.¹⁰⁷ Další novely atomového zákona byly jen doprovodné novely v souvislosti se změnami souvisejících zákonů, nikoli přímé novely atomového zákona.¹⁰⁸

V atomovém zákoně byly uplatněny tyto nástroje ochrany životního prostředí. Jedná se o nástroje administrativní, zejména nutnost povolení SÚJB k jednotlivým činnostem dle ustanovení § 9 atomového zákona, povolení je nutné k umístění jaderného zařízení, k jednotlivým etapám uvádění zařízení do provozu atd. Dalšími nástroji jsou nástroje koncepční, především povinnost zpracovat havarijní plány dle ustanovení § 2 písm. a) atomového zákona. Zákon rozlišuje tři druhy plánů, vnitřní havarijní plán pro prostory uvnitř jaderného zařízení, pro přepravu jaderných materiálů, tzv. havarijní řád a pro vnější oblast jaderného zařízení, tzv. vnější havarijní plán.

---

¹⁰⁶ Blíže v Damohorský, Milan a kol. *Právo životního prostředí*, 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 429.

¹⁰⁷ Viz. Damohorský, Milan a kol. *Právo životního prostředí*, 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 434.

¹⁰⁸ Viz. Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření, ve znění pozdějších předpisů.

Do ekonomických nástrojů lze řadit povinnost provozovatelů přispívat na tzv. jaderný účet, který je veden u České národní banky a spravuje jej Ministerstvo financí. Z tohoto účtu je hrazena činnost Správy úložišť radioaktivních odpadů. Z dalších nástrojů lze uvést spoluúcast státu na likvidaci tzv. starých ekologických zátěží dle ustanovení § 28 odst. 2 atomového zákona a finanční zajištění pro případ vzniku jaderné škody dle ustanovení § 36 atomového zákona.¹⁰⁹

Shrnutí

Česká právní úprava atomového práva vychází především ze závazků přijatých v rámci mezinárodních úmluv a evropských právních předpisů. Nejvýznamnějšími úmluvami na poli mezinárodním jsou Pařížská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie z roku 1960 a Vídeňská úmluva o odpovědnosti za jadernou škodu z roku 1963 a mnoho dalších.

Po přistoupení České republiky k Evropské unii v roce 2004, byl český právní řád ovlivněn mnoha evropskými předpisy. Nejdůležitějším právním předpisem je Smlouva o založení Evropského atomového společenství z roku 1957, kterou doplňují četné směrnice a nařízení upravující základní rámec pro využívání jaderné energie.

Česká právní úprava je provedena především v tzv. atomovém zákoně. Tato právní úprava atomového práva byla přijata na přelomu let 1996 a 1997 zejména z důvodu neodpovídající vnitrostátní právní úpravy mezinárodním závazkům České republiky a překračování působnosti prováděcích právních předpisů. Nový zákon zakotvil právní úpravu pravomocí a působnosti SÚJB, prevenci radiačních havárií a jejich pozdější likvidaci a povinné pojištění provozovatelů jaderných zařízení pro případ vzniku odpovědnosti za jadernou škodu. Tímto zákonem byla zakotvena státní garance za jadernou škodu i za bezpečné ukládání radioaktivního odpadu.

---

¹⁰⁹ Blíže v Damohorský, Milan a kol. *Právo životního prostředí*, 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 435 - 436.

4. Mezinárodní agentura pro atomovou energii

Mezinárodní agentura pro atomovou energii (MAAE) byla založena v roce 1957 při Organizaci spojených národů (OSN). Základy této agentury položil americký prezident Dwight David Eisenhower ve svém projevu „*Atoms for peace*“, který přednesl na plenárním zasedání OSN 8. prosince 1953.¹¹⁰ Na základě tohoto projevu začaly intenzivní přípravy na vytvoření nové agentury. V první fázi bylo nezbytné vytvořit základní pravidla, která by upravovala fungování agentury a její cíle, tzn. stanovy. Jejich finální podoba, která byla z velké většiny zachována dodnes, byla dokončena v dubnu 1956¹¹¹ a stanovy byly schváleny v říjnu téhož roku. K jejich platnosti bylo zapotřebí, aby k němu přistoupilo 18 států, což bylo naplněno 29. července 1957.¹¹²

Stanovy MAAE vymezují tři hlavní pilíře její činnosti, kterými jsou: kontrola nad dodržováním bezpečnostních standardů a provádění dohledu nad nešířením jaderných zbraní, vytváření prostředků k rozvoji jaderné bezpečnosti a k posilování ochrany před nepříznivými důsledky jaderného záření. Třetím pilířem je podpora rozvoje a mírového využití jaderné vědy a technologie.¹¹³

MAAE je nezávislou mezivládní organizací přidruženou k Organizaci spojených národů. Je zařazena v systému OSN pro vědu a technologii v oblasti mírového využívání jaderné energie v souladu se smlouvou o nešíření jaderných zbraní.¹¹⁴ Jednou ročně je povinna předkládat sekretariátu OSN zprávu o své činnosti. V určitých případech pochybení ze strany jednotlivých členských států informuje MAAE Radu bezpečnosti OSN. Jedná se především o případy, kdy je zjištěno nedodržení bezpečnostních povinností nebo porušení mezinárodního míru a bezpečnosti ze strany některého z členských států.¹¹⁵

V únoru 2009 byl celkový počet států, které přistoupily ke statutu MAAE 146, včetně všech členských států Evropské unie. Česká republika přistoupila v roce 1993

¹¹⁰ Viz. <http://www.iaea.org/About/history.html>, 8. 3. 2009

¹¹¹ Viz. Fisher, D. *History of the International Atomic Energy Agency: the first forty years*. Vienna : The Agency, 1997, s. 35.

¹¹² Viz. <http://www.iaea.org/About/Policy/MemberStates/index.html>, 12. 3. 2009

¹¹³ Viz. <http://www.iaea.org/OurWork/index.html>, 9. 3. 2009

¹¹⁴ Viz. http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/ostatni_mezinarodni_organizace/mezinarodni_agentura_pro_atomovou/index.html, 12. 3. 2009

¹¹⁵ Viz. <http://www.iaea.org/About/index.html>, 8. 3. 2009

společně se Slovenskou republikou, Chorvatskem, Arménií a Litvou.¹¹⁶ Bývalé Československo bylo členem MAAE již od roku 1957, kdy byla agentura založena.¹¹⁷

Činnost MAAE byla po určitou dobu ochromena, zejména v letech 1958 až 1962, kdy vrcholila tzv. Karibská krize na ostrově Kuba. Ve své činnosti tak mohla pokračovat, až nastala vhodná politická situace k řešení problémů souvisejících s jadernými zbraněmi. Tato snaha vyvrcholila v roce 1968 přijetím mezinárodní úmluvy o nešíření jaderných zbraní, která vstoupila v platnost v roce 1970. Touto úmluvou byl zmrazen počet států, které oficiálně vlastní jaderné zbraně. Byly to jmenovitě Spojené státy americké, Rusko, Velká Británie, Francie a Čína.¹¹⁸ Na základě této úmluvy byly všechny ostatní státy povinny zřít se jaderných zbraní a uzavřít s MAAE dvoustranné smlouvy o zajištění bezpečnosti jaderných materiálů. Na konferenci v roce 1995, kdy již vypršela doba, pro kterou byla úmluva o nešíření jaderných zbraní přijata, bylo přijato usnesení o její neomezené platnosti. Na základě tohoto kroku, došlo k posílení postavení agentury pro dohled nad dodržováním této úmluvy.

Většina průmyslových států a rozvinutých zemí přistoupila k mezinárodní úmluvě o nešíření jaderných zbraní v 70. – 80. letech 20. století. Ze států, kterými se v této práci zabývám, přistoupily všechny státy. Nadšení a podpora jaderné energetiky, která byla typická v 50. a v 60. letech 20. století, rychle upadala. Důvodů bylo několik. V roce 1979 se stala vážná nehoda v jaderné elektrárně *Three Mile Island*, ve Spojených státech amerických. Tato nehoda si nevyžádala lidské životy, ale jaderná elektrárna za dva biliony dolarů byla nenávratně zničena, což způsobilo výrazný pokles důvěry veřejnosti v bezpečnost jaderné energetiky. Další zásah do důvěryhodnosti způsobil výbuch jaderné elektrárny Černobyl v roce 1986. Vlivem této nehody mnohé státy, které do té doby pokračovaly v rozvoji a stavbě nových jaderných zdrojů na svém území, zastavily tuto činnost. Příkladem byla Itálie, která zastavila po nehodě v elektrárně Černobyl stavbu tří rozestavěných jaderných elektráren,¹¹⁹ a až do roku 2008 se zřekla výroby energie z jaderných zdrojů (ve výstavbě je v současné době 10 jaderných reaktorů). Černobylská událost přesvědčila vlády mnoha států, že je nutné

---

¹¹⁶ Viz. <http://www.iaea.org/About/Policy/MemberStates/index.html>, 12. 3. 2009

¹¹⁷ Viz. http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/ostatni_mezinarodni_organizace/mezinarodni_agentura_pro_atomovou/index.html, 17. 3. 2009

¹¹⁸ Viz. <http://www.iaea.org/About/history.html>, 8. 3. 2009

¹¹⁹ Blíže v Fischer, D. *IAEA Vision & Reality: How far has the IAEA been able to realize the vision that inspired its creation in 1957?* In IAEA Bulletin, 45/2, prosinec 2003, s. 12-13.

posílit roli MAAE v dohledu nad dodržováním bezpečnostních standardů. Zejména poté, co vyšly najevo zprávy o porušení závazků ze strany Iránu a Koreji, které vyplývají z úmluvy o nešíření jaderných zbraní, kterou se oba státy zavázaly dodržovat.¹²⁰ V 70. – 80. letech 20. století vyvíjely tyto státy program jaderných zbraní, aniž by to některý členský stát MAAE zaznamenal. I tato událost přispěla k tomu, že státy, které do té doby nijak zvlášť nepodporovaly činnost MAAE v oblasti bezpečnosti, začaly tuto roli samy zdůrazňovat. Samy pak pokračovaly ve snaze eliminovat jakékoli programy podobného typu na svém území.¹²¹

Bezpečnost využívání jaderné energie se stala mezinárodně uznávaným a zdůrazňovaným tématem. Spolupráce s MAAE se účastnily další instituce např. Světová asociace operátorů s jadernými zdroji, Agentura pro atomovou energii (NEA), která byla založena pod záštitou OECD a Světová zdravotnická organizace. Na základě mezinárodní dohody byla přijata četná pravidla, standardy a doporučení, která upravují činnosti související s využíváním jaderné energie, od těžby jaderného paliva až po nakládání s radioaktivním odpadem.¹²²

Úzkou spoluprací udržuje MAAE s agenturou NEA, která byla založena v rámci OECD (původně *Organisation for European Economic Cooperation – OEEC*) v roce 1957. V červenci 1960 se reprezentanti těchto dvou významných agentur v oblasti jaderné bezpečnosti a využívání jaderné energie rozhodli uzavřít společnou dohodu o spolupráci, která byla v září roku 1960 potvrzena na konferenci MAAE.¹²³

V současné době se připravuje v pořadí již třetí pracovní jednání, které se zabývá přípravou na konferenci, která se uskuteční v roce 2010. Každých pět let se od roku 1975 státy, které přistoupily k úmluvě o nešíření jaderných zbraní, sejdou, aby zhodnotily dodržování úmluvy a návrhy na prohloubení některých opatření k posílení mírového využívání jaderné energie.¹²⁴

---

¹²⁰ Viz. <http://www.iaea.org/About/history.html>, 8. 3. 2009

¹²¹ Blíže v Fischer, D. *IAEA Vision & Reality: How far has the IAEA been able to realize the vision that inspired its creation in 1957?* In IAEA Bulletin, 45/2, prosinec 2003, s. 13.

¹²² Blíže v Fischer, D. *IAEA Vision & Reality: How far has the IAEA been able to realize the vision that inspired its creation in 1957?* In IAEA Bulletin, 45/2, prosinec 2003, s. 13.

¹²³ Viz. OECD Secretariat. *The OEEC European Nuclear Energy Agency*. In IAEA Bulletin, č. 3, 1961, s. 26.

¹²⁴ Viz. http://www.iaea.org/NewsCenter/Focus/Npt/past_revcon.shtml, 18. 3. 2009

Je zásluhou mnoha subjektů, mezi nimi i agentury MAAE, že dle průzkumu veřejného mínění uskutečněného na konci roku 2008, dvě třetiny světové populace podporovaly rozvoj jaderné energetiky ve svém státě.¹²⁵

4.1. Spolupráce České republiky a MAAE

Spolupráce s Mezinárodní agenturou pro atomovou energii je založena na základě ustanovení § 3 odst. 2 písmeno t) zákona č. 18/1997 Sb., atomový zákon, který SÚJB pověřil výkonem mezinárodní spolupráce v oboru své působnosti. Jednou z nich je odborná spolupráce s MAAE.¹²⁶

Spolupráce se odehrává v rovině konzultační, kdy se zástupci SÚJB účastní jednotlivých jednání poradních orgánů agentury a podílí se na tvorbě standardů a doporučení v oblasti mírového využívání jaderné energie. Tato doporučení jsou většinou členských států považována za stěžejní při tvorbě a novelizaci jednotlivých právních předpisů. Agentura poskytuje členským státům nezávislé posouzení jejich bezpečnostních opatření, které poté členské státy uplatňují ve svém regionu.

V rámci praktické spolupráce, SÚJB zastupuje Českou republiku a účastní se Programu technické spolupráce v oblasti mírového využívání jaderné energie. Na základě tohoto programu probíhá několik projektů na regionální (účastní se více států) a národní (výlučně pro jeden stát) úrovni. MAAE v rámci spolupráce s jednotlivými členskými státy podporuje další aktivity například v rámci výzkumu a vývoje, kdy se výzkumné organizace z celého světa snaží najít odpověď na některé otázky týkající se využívání jaderné energie pro mírové účely. Spolupráce je také ve značné míře věnována oblasti kontroly nešíření jaderných zbraní a podpoře a rozvoji technických opatření v boji proti terorismu.¹²⁷ Česká republika se účastní i Podpůrného zárukového programu (*Safeguards Support Programme*), který souvisí s rozvojem v oblasti fyzické ochrany jaderných materiálů.¹²⁸

---

¹²⁵ Viz. http://www.foratom.org/index.php?option=com_content&task=view&id=613&Itemid=341, 10. 4. 2009

¹²⁶ Viz. Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů.

¹²⁷ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=125, 17. 3. 2009

¹²⁸ Viz. http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/ostatni_mezinarodni_organizace/mezinarodni_agentura_pro_atomovou/index.html, 12. 4. 2009

Další spolupráce MAAE a České republiky je umožněna v rámci pořádání Evropského jaderného fóra (ENEF). Začátkem roku 2007 Evropská komise představila záměr zahájit tzv. program PINC – Jaderný ukázkový program v rámci energetického balíčku, který by se věnoval posuzování harmonizace režimů odpovědnosti za jaderné škody v celém Společenství.¹²⁹ Tato aktivita vyústila v myšlenku založení mezinárodního fóra, na kterém by se diskutovala problematika dalšího vývoje jaderné energetiky, otázka rizik a zvýšení bezpečnosti a nakonec zpřístupnění a zajištění větší informovanosti veřejnosti o jaderné energetice. Tématicky byly založeny tři hlavní skupiny, které se scházejí několikrát ročně a diskutují tuto problematiku a své závěry prezentují v rámci Evropského jaderného fóra, které bylo za tímto účelem založeno. Skupiny nesou názvy *Opportunities, Risks, Transparency*. Tento koncept podpořily a přihlásily se k němu zejména Česká a Slovenská republika, které každý rok pořádají Evropské jaderné fórum, střídavě v Praze a v Bratislavě. První jaderné fórum se uskutečnilo v listopadu 2007. V rámci tohoto fóra se setkávají zástupci regulačních orgánů a politické reprezentace, mezinárodních agentur a zástupci provozovatelů, aby diskutovali aktuální problémy jaderné energetiky.¹³⁰

4.2. Organizace, role a pravomoci MAAE

V čele Mezinárodní agentury pro atomovou energii stojí již 11 let generální ředitel Dr. Mohamed El Baradei, který je ve své funkci již třetí funkční období. V agentuře však působí v různých pozicích již od roku 1984. Je držitelem Nobelovy ceny za snahu o mírové využití jaderné energie a zabránění jejímu zneužití pro výrobu jaderných zbraní, kterou byl společně s MAAE oceněn v říjnu 2005.¹³¹

Hlavní sídlo agentury je ve Vídni, v Rakousku, avšak jednotlivá regionální pracoviště má agentura po celém světě (Ženeva, New York, Toronto, Tokio). Sekretariát agentury tvoří více než 2 300 pracovníků z více než 90 států.¹³² Hlavním rozhodovacím orgánem je Rada guvernérů, která má 35 členů a přijímá hlavní

---

¹²⁹ Blíže v Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 377.

¹³⁰ Viz. http://ec.europa.eu/energy/nuclear/forum/forum_en.htm, 4. 4. 2009

¹³¹ Viz. <http://www.iaea.org/About/DGC/biography.html>, 17. 3. 2009

¹³² Viz. http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/ostatni_mezinarodni_organizace/mezinarodni_agentura_pro_atomovou/index.html, 17. 3. 2009

rozhodnutí týkající se činnosti MAAE¹³³ a jmenuje generálního ředitele, kterého následně schvaluje generální konference.¹³⁴ Všechny členské státy se na činnosti agentury podílí účastí na pravidelných generálních konferencích, které se konají každý rok.¹³⁵ Náplní generální konference je vždy schválení programových aktivit agentury, ročního rozpočtu, přijímání nových členů a jednání o dalších návrzích, které mohou přednést jednotlivé členské státy, generální ředitel, nebo členové Rady guvernérů.¹³⁶

Na konferenci dochází mimojiné ke jmenování a volbě členů Rady guvernérů tak, aby se v této funkci vystřídaly všechny členské státy dle regionálního klíče.¹³⁷ Rada guvernérů se setkává na pravidelných jednáních, které se konají pětkrát ročně.¹³⁸ Česká republika byla členem Rady guvernérů v letech 2002 – 2004 a dle přijatého memoranda bude tuto funkci opět zastávat v letech 2010 – 2012. Českou republiku reprezentuje v pozici guvernéra Ing. Dana Drábová, Ph.D., předsedkyně SÚJB.¹³⁹

Otázku, zda naplnila Mezinárodní agentura pro atomovou energii své cíle, pro které byla založena, se snažil zodpovědět ve svém článku David Fischer, který působil v MAAE od jejího počátku, účastnil se vyjednávání o statutu MAAE a byl několik let ředitelem pro vnější vztahy. „Agentura měla před sebou bezpochyby těžký úkol. Významným způsobem přispěla k mírovému a bezpečnému využívání jaderné energie. Stále však je nutné pracovat na jednotném dodržování pravidel a bezpečnostních standardů. Nikdy nebude možné zabránit zneužití jaderných zbraní. To nebezpečí je však zřetelně nižší, než bylo v době studené války nebo v 60. letech.“¹⁴⁰

Lze říci, že MAAE si dokázala reputaci udržet a přispět k rozvoji bezpečnosti využívání jaderné energie přijetím klíčových mezinárodních úmluv, kterými se mnohé státy inspirovaly k vnitrostátní právní úpravě této problematiky. I přes ohroženou důvěryhodnost jaderné energetiky po Černobylské katastrofě si udržela přízeň jednotlivých států a přesvědčila je o smyslu své existence. Jejím hlavním cílem je

¹³³ Viz. <http://www.iaea.org/About/index.html>, 17. 3. 2009

¹³⁴ Viz. http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/ostatni_mezinarodni_organizace/mezinarodni_agentura_pro_atomovou/index.html, 17. 3. 2009

¹³⁵ Viz. <http://www.iaea.org/About/Policy/policybodies.html>, 17. 3. 2009

¹³⁶ Viz. <http://www.iaea.org/About/Policy/GC/index.html>, 17. 3. 2009

¹³⁷ Viz. http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/ostatni_mezinarodni_organizace/mezinarodni_agentura_pro_atomovou/index.html, 17. 3. 2009

¹³⁸ Viz. <http://www.iaea.org/About/Policy/Board/index.html>, 17. 3. 2009

¹³⁹ Viz. http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/ostatni_mezinarodni_organizace/mezinarodni_agentura_pro_atomovou/index.html, 17. 3. 2009

¹⁴⁰ Blíže v Fischer, D. *IAEA Vision & Reality: How far has the IAEA been able to realize the vision that inspired its creation in 1957?* In IAEA Bulletin, 45/2, prosinec 2003, s. 16.

napomáhat k implementaci a vynucování nového mezinárodního řádu a k rozvoji právní úpravy v oblasti bezpečnosti využívání jaderné energie a ionizujícího záření.¹⁴¹ Velmi významným úspěchem je spolupráce jednotlivých států, které poskytují své údaje k vytváření všeobecného přehledu a statistik (např. statistiky o počtu provozovaných jaderných reaktorů).

Shrnutí

Mezinárodní agentura je nezávislou mezivládní organizací přidruženou k Organizaci spojených národů. Obdobnou platformu pro jednotlivé státy nabízí Agentura pro atomovou energii při Organizaci pro ekonomickou spolupráci a rozvoj. Velká většina států však přistoupila k MAAE, která má v současné době 146 členských států.

Hlavním důvodem založení této agentury bylo zajištění dohledu nad mírovým využíváním jaderné energie. MAAE se s využitím svých záručních mechanismů snaží zabránit dalším hrozbám jaderných zbraní, které vyvrcholily v době tzv. Studené války nebo v 60. letech. Jedním z nejdůležitějších úkolů MAAE je dohlížet na bezpečné využívání jaderné energetiky ve spolupráci s národními regulačními orgány jednotlivých států a spoluvytvářet právní rámec pro činnosti spojené s využíváním jaderné energie.

---

¹⁴¹ Blíže v Hans, B. *IAEA 2000, Challenges of new frontiers*. In IAEA Bulletin, 39/3/1997.

5. Státní úřad pro jadernou bezpečnost

Po rozdělení Československé federativní republiky byl založen Státní úřad pro jadernou bezpečnost (SÚJB), který navázal na činnost Československé komise pro atomovou energii. Úřad byl založen zákonem č. 21/1993 Sb. (novela zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných správních úřadů), kterým došlo ke zrušení Československé komise pro atomovou energii a k založení nového ústředního správního úřadu. Ve Slovenské republice byl v roce 1993 zřízen Úřad jadrového dozoru, který má obdobné postavení jako český SÚJB.

Státní úřad pro jadernou bezpečnost je ústředním orgánem státní správy s celostátní působností, podřízený vládě ČR. Působnost SÚJB je vymezena zejména atomovým zákonem přijatým v roce 1997. Mezi pravomoci SÚJB spadá například dozor nad jadernou bezpečností, kontrola nad nešířením jaderných zbraní či vydávání povolení k výkonu činností a mnohé další. Dle zákona č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, vykonává SÚJB správní dozor nad dodržováním povinností stanovených v zákoně provozovatelům jaderných zařízení a dalších subjektů.

V čele státního úřadu stojí předseda (v současné době předsedkyně Ing. Dana Drábová, Ph.D.), který úřad řídí a reprezentuje navenek. SÚJB se člení na tři hlavní úseky, úsek jaderné bezpečnosti, radiační ochrany, úsek řízení a technické podpory, v jejichž čele stojí náměstci předsedy úřadu.

5.1. Historický vývoj regulačních orgánů v ČR

Státní úřad pro jadernou bezpečnost byl založen v roce 1993 jako ústřední orgán státní správy a převzal funkce a pravomoci Komise pro atomovou energii, která byla založena v roce 1959 a poté přejmenována na Československou komisi pro atomovou energii.¹⁴² SÚJB byl zřízen dle ustanovení článku I odst. 4, novely č. 21/1993 Sb.,

---

¹⁴² Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=839

zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky.¹⁴³

Historie jaderné energetiky je datována od 40. let 20. století, kdy byl spuštěn první jaderný reaktor ve Spojených státech amerických. Následovalo spuštění prvního jaderného reaktoru v Obninsku, Rusko v roce 1954 a v souvislosti s tím byl vytvořen Výbor pro atomovou fyziku při české Akademii věd a umění.

Rozvoj výzkumu v Československu byl podpořen uzavřením dohody ČSSR a Sovětského svazu v roce 1955 o výstavbě centra jaderného výzkumu u nás a o sovětské pomoci při výchově specialistů v tomto oboru. Ve stejném roce byl ustaven Vládní výbor pro výzkum a mírové využití jaderné energie, který založil Ústav jaderné fyziky v Řeži. Ten byl v roce 1972 rozdělen na Ústav jaderného výzkumu, který působil při ČSKAE a Ústav jaderné fyziky při Akademii věd. Ústav jaderného výzkumu v Řeži působí v současné době jako akciová společnost a poskytuje technickou podporu státního dozoru¹⁴⁴ zejména v oblasti výzkumu a vývoje jaderných technologií, provozu výzkumných reaktorů a nakládání s radioaktivními odpady.¹⁴⁵

Pro výchovu odborníků na jadernou energetiku bylo zapotřebí, aby jim bylo poskytnuto kvalitní vzdělání. Za tímto účelem byla v roce 1955 založena Fakulta technické a jaderné fyziky v rámci Univerzity Karlovy. Fakulta později přešla pod České vysoké učení technické a byla přejmenována na Fakultu jadernou a fyzikálně inženýrskou, která „vychovává“ odborníky na jadernou energetiku dodnes.¹⁴⁶

V roce 1957 byla založena Mezinárodní agentura pro atomovou energii, jejímž členem bylo od počátku bývalé Československo (Česká republika se stala členem v roce 1993)¹⁴⁷. Svou pozici si upevnila zvolením československého velvyslance Pavla Winklera prvním předsedou Rady guvernérů MAAE. O dva roky později byla v roce 1959 usnesením vlády č. 339 zřízena Komise pro atomovou energii při Státním výboru pro rozvoj techniky. V roce 1962 byl výbor nahrazen Státní komisí pro rozvoj a koordinaci vědy a techniky, a jak bylo již zmíněno, Komise byla přejmenována na Československou komisi pro atomovou energii, která měla statut stálého výboru Státní

---

¹⁴³ Viz. Novela č. 21/1993 Sb., zákona č. 2/1969 Sb., zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky

¹⁴⁴ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=839, 21. 3. 2009

¹⁴⁵ Viz. <http://www.nri.cz/cz/>, 6. 4. 2009

¹⁴⁶ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=839, 21. 3. 2009

¹⁴⁷ Viz. http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/ostatni_mezinarodni_organizace/mezinarodni_agentura_pro_atomovou/index.html, 9. 4. 2009

komise pro rozvoj a koordinaci vědy a techniky. Hlavním úkolem ČSKAE bylo zajišťovat spolupráci s Mezinárodní agenturou pro atomovou energii a s komisí RVHP v mírovém využívání jaderné energie. Tato spolupráce byla podpořena další mezinárodní dohodou se Sovětským svazem o spolupráci výzkumných a vývojových organizací v oblasti reaktorové fyziky, vývoje experimentálních a energetických jaderných reaktorů, problematiky palivových cyklů jaderných elektráren a v několika dalších oblastech.¹⁴⁸

První etapa vývoje jaderné energetiky byla v Československu završena výstavbou a spuštěním první jaderné elektrárny na našem území v roce 1972 v Jaslovských Bohunicích. Na tuto výstavbu navázala stavba jaderné elektrárny v Dukovanech v roce 1987, ve slovenských Mochovcích v roce 2000 a prozatím poslední byla postavena jaderná elektrárna Temelín, jejíž první dva bloky byly dostavěny v roce 2003 a v současné době probíhá proces EIA (*Environmental Impact Assessment*) na další dva bloky jaderné elektrárny Temelín.¹⁴⁹ Seznam jaderných reaktorů na našem území doplňuje školní reaktor na Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské, postavený v roce 1990¹⁵⁰, který slouží především k praktickému ověřování poznatků získaných studenty v rámci výuky i pro jejich další zkoumání.

5.2. Mezinárodní spolupráce SÚJB

Státní úřad pro jadernou bezpečnost spolupracuje s jinými regulačními orgány v rámci organizace WENRA (*Western European Nuclear Regulators' Association*) – Západoevropská asociace jaderných dozorných orgánů, která byla založena roku 1999 a jejímž primárním úkolem bylo zajištění spolupráce jednotlivých regulačních orgánů.¹⁵¹ V asociaci je zastoupeno šestnáct členských států Evropské unie a Švýcarsko, jedná se o státy s jaderným programem.¹⁵² Od roku 2006 zastává funkci předsedkyně této asociace

¹⁴⁸ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=839, 21. 3. 2009

¹⁴⁹ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=839, 22. 3. 2009

¹⁵⁰ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=839, 21. 3. 2009

¹⁵¹ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=495, 8. 3. 2009

¹⁵² Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=495, 8. 3. 2009

předsedkyně SÚJB, Ing. Dana Drábová, Ph.D. Tuto funkci předá v listopadu 2009, kdy vyprší její tříletý mandát.¹⁵³

V rámci této organizace spolupracuje SÚJB s regulačními orgány těch států, které jsem si zvolila k porovnání v této práci. Jedná se o francouzský regulační orgán – Ředitelství pro bezpečnost jaderných zařízení (*Nuclear Safety Authority*) a Institut pro radiační ochranu a jadernou bezpečnost (*Institute for Radioprotection and Nuclear Safety*). Německo je zastoupeno Generálním ředitelstvím pro jaderná zařízení, radioaktivní ochranu a palivový cyklus (*Director General, Safety of Nuclear Installations, Radiological Protection, Nuclear Fuel Cycle*), který je podřízen ministrovi Federálního ministerstva pro životní prostředí.¹⁵⁴ Velkou Británii zastupuje vedoucí ředitelství pro jadernou bezpečnost, který je podřízen Úřadu pro zdraví a bezpečnost (*Health and Safety Executive*)¹⁵⁵, jenž byl původně odpovědný Ministerstvu pro zaměstnanost, nyní je podřízen Ministerstvu průmyslu a obchodu.¹⁵⁶

Asociace si klade za cíl sjednotit v jednotlivých státech přístupy týkající se zajištění jaderné bezpečnosti jaderných reaktorů, vyřazování jaderných zařízení z provozu a skladování radioaktivního odpadu a vyhořelého paliva. Svou funkci asociace naplňuje prostřednictvím řídicího výboru a dvou pracovních skupin, které připravují podklady pro řídicí výbor. Jedná se zejména o zpracování bezpečnostních požadavků. Tyto pracovní skupiny také dohlížejí a vyhodnocují, jak jsou dané pokyny naplňovány ze strany členských států.¹⁵⁷

V rámci své spolupráce Česká republika prostřednictvím SÚJB uzavřela dohody s regulačními orgány z devíti států (mezi nimi Velká Británie, Francie i Německo), které zajišťují výměnu informací a spolupráci v dozoru nad jadernou bezpečností.¹⁵⁸ Užší spolupráci v rámci Evropské unie uzavřel SÚJB se Slovenskem, Maďarskem a Slovinskem. Cílem této spolupráce je vytvoření platformy pro diskuze týkající se hodnocení bezpečnosti a provozu jaderných zařízení v regionu a případnou následnou koordinaci vyjednávacích pozic v rámci Evropské unie, resp. MAAE. Touto spoluprací chtějí jednotlivé státy docílit zvýšení efektivity spolupráce nad tématy, které se týkají

¹⁵³ Viz. http://www.sujb.cz/docs/CV_D_Drabova.pdf, 26. 3. 2009

¹⁵⁴ Viz. http://www.wenra.org/extra/pod/?id=2&module_instance=1&action=pod_show, 12. 4. 2009

¹⁵⁵ Viz. <http://www.hse.gov.uk/>, 8. 4. 2009

¹⁵⁶ Viz. OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: United Kingdom*. 2003, s. 23.

¹⁵⁷ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=495, 8. 4. 2009

¹⁵⁸ Blíže v http://www.sujb.cz/?c_id=139, 8. 4. 2009

jejich společného zájmu. V rámci tohoto uskupení jsou pořádána setkání dvakrát ročně.¹⁵⁹

Státní úřad pro jadernou bezpečnost navázal spolupráci také s Evropskou unií. SÚJB je gestorem pro zastupování ČR v Pracovní skupině Rady EU pro jaderné otázky a spolugestorem Pracovní skupiny pro zboží dvojího určení. Zástupci SÚJB se podílejí na koordinaci jednotlivých politik souvisejících s rozvojem jaderné energetiky a účastní se pracovních jednání na evropské úrovni. Od roku 2007 se pracovníci SÚJB připravovali na výkon předsednictví České republiky v Radě EU, které probíhá od ledna 2009 do června 2009.¹⁶⁰

Kromě zmíněných činností udržuje SÚJB spolupráci s dalšími mezinárodními organizacemi. Je zakládajícím členem Asociace dozorných orgánů zemí provozujících reaktory typu VVER (vodo-vodní energetický reaktor), spolu s Bulharskem, Finskem, Maďarskem, Ruskou federací, Slovenskem a Ukrajinou, založené v roce 1993. Jejím hlavním cílem je podpora zvyšování úrovně jaderné bezpečnosti a radiační ochrany.

Česká republika v roce 1998 založila s dalšími státy sdružení dozorných orgánů v zemích s malým jaderným programem (*Network of Regulators of Countries with Small Nuclear Programs*), které spojuje dozorné orgány těchto států: Argentina, Belgie, Česká republika, Finsko, Jižní Afrika, Maďarsko, Nizozemí, Slovensko, Slovinsko a Švýcarsko. Tato asociace organizuje pravidelná výroční jednání, jejichž hlavním tématem je bezpečnost jaderných elektráren.¹⁶¹

5.3. Pravomoc a působnost SÚJB

Státní úřad pro jadernou bezpečnost je ústředním orgánem státní správy s celostátní působností¹⁶² a je podřízen vládě ČR, která jmenuje předsedu SÚJB.¹⁶³ Předsedkyní úřadu je od roku 1999 Ing. Dana Drábová, Ph.D. Mezi povinnosti SÚJB

¹⁵⁹ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=139, 8. 4. 2009

¹⁶⁰ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=883, 8. 4. 2009

¹⁶¹ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=395, 8. 4. 2009

¹⁶² Blíže v Hendrych, D. *Správní právo*, 6. vydání. Praha : C.H.Beck, 2006, s. 167.

¹⁶³ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=76, 25. 3. 2009

spadá i povinnost informovat vládu jednou ročně o své činnosti předložením souhrnné zprávy.¹⁶⁴

Do přijetí atomového zákona byla působnost SÚJB upravena zákonem č. 287/1993 Sb., o působnosti Státního úřadu pro jadernou bezpečnost. Novelou tohoto zákona č. 85/1995 Sb., která byla přijata v roce 1995, byla působnost SÚJB rozšířena na oblast ochrany před ionizujícím zářením. Tento zákon byl zrušen k 1. červenci 1997.¹⁶⁵ Zákon byl velmi stručný, obsahoval celkem čtyři paragrafy a vymezoval tři hlavní okruhy působnosti SÚJB, státní dozor nad jadernou bezpečností a nad zacházením s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem, státní dozor nad jadernými materiály, jejich evidenci a kontrolu, státní dozor nad bezpečnostní ochranou jaderných zařízení.¹⁶⁶

Působnost SÚJB byla poté nově upravena v komplexním zákoně č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření. Působnost SÚJB byla v tomto zákoně definována podrobněji a rozšířena. V návaznosti na činnosti ČSKAE vykonával SÚJB dozor nad jadernou bezpečností, podílel se na tvorbě a plnění jaderného programu, dodržování stanovených záruk o kontrole štěpných materiálů a udržování mezinárodní spolupráce v oblasti mírového využívání jaderné energie.¹⁶⁷ V ustanovení § 3 atomového zákona byly definovány další činnosti, které spadaly do působnosti SÚJB: kontrola nad nešířením jaderných zbraní, vydávání povolení k výkonu činností, ke kterým je dle ustanovení § 9 atomového zákona povolení vyžadováno, jedná se např. umístění jaderného zařízení, nakládání s radioaktivními odpady nebo přidávání radioaktivních látek do spotřebních výrobků aj. Další působnost se vztahuje na vydávání oprávnění k výkonu činností vybraných pracovníků, např. k nakládání se zdroji ionizujícího záření dle ustanovení § 9 odst. 1 písm. i). SÚJB schvaluje dokumentaci, kterou předkládají provozovatelé jaderných a jiných zařízení, např. o zajištění fyzické ochrany nebo havarijní plány, stanovuje zónu havarijního plánování a stanovuje požadavky na zajištění havarijní připravenosti. Pro bezpečnost potravin stanovuje nejvyšší přípustné limity radioaktivní kontaminace. Ve věci radioaktivních odpadů má povinnost informovat obce a kraje o hospodaření

---

¹⁶⁴ Blíže v Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření.

¹⁶⁵ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=840, 6. 4. 2009

¹⁶⁶ Blíže v Zákon č. 287/1993Sb., o působnosti Státního úřadu pro jadernou bezpečnost.

¹⁶⁷ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=839, 21. 3. 2009

s radioaktivním odpadem na jejich území. Dále řídí celostátní monitorovací síť a vede evidenci jaderných materiálů. V rámci své působnosti se SÚJB podílí na mezinárodní spolupráci s MAAE a Evropskou komisí. Z mezinárodního hlediska je také důležitá výměna dat o radiační situaci, kterou SÚJB zajišťuje.¹⁶⁸ Dle zákona č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, vykonávají pracovníci SÚJB odborný dozor nad dodržováním zákonem stanovených povinností ze strany provozovatelů jaderných zařízení.¹⁶⁹

Pro zajištění zákonem stanovených povinností byl rozhodnutím předsedy SÚJB v roce 1995 založen Státní ústav radiační ochrany,¹⁷⁰ jako rozpočtová organizace SÚJB. Ústav navázal na činnost Centra hygieny záření Státního zdravotního ústavu a jeho hlavním úkolem je zajištění odborné, metodické, vzdělávací, informační a výzkumné činnosti související s výkonem státní správy v ochraně před ionizujícím zářením. V roce 1996 bylo v rámci SÚJB uvedeno do provozu Krizové koordinační centrum, které plní funkci pracoviště havarijní připravenosti a krizového řízení SÚJB.¹⁷¹

SÚJB převzal od 1. září 2000 výkon státní správy a kontroly v oblasti zákazu chemických a biologických zbraní, působí tedy jako Národní úřad pro kontrolu zákazu chemických a biologických zbraní. Tuto funkci vykonává Oddělení pro kontrolu zákazu chemických zbraní SÚJB v souladu se zákonem č. 19/1997 Sb., o zákazu chemických zbraní. SÚJB dále převzal působnost Národního úřadu pro plnění Úmluvy o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) nebo toxinových zbraní a jejich zničení. Tuto funkci zastává Oddělení pro kontrolu zákazu biologických zbraní SÚJB v souladu se zákonem č. 281/2002 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní.¹⁷²

Státní úřad pro jadernou bezpečnost sídlí v Praze a má svá lokální pracoviště v jaderné elektrárně Temelín a Dukovany a několik regionálních center.¹⁷³ Do působnosti SÚJB patří Státní ústav radiační ochrany a výzkumná instituce Státní ústav jaderné, chemické a biologické ochrany, což jsou její rozpočtové organizace.¹⁷⁴

---

¹⁶⁸ Blíže v Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁹ Viz. Zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁰ Viz. <http://www.suro.cz/cz/index.html>, 10. 4. 2009

¹⁷¹ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=840, 6. 4. 2009

¹⁷² Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=144, 6. 4. 2009

¹⁷³ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=116, 8. 4. 2009

¹⁷⁴ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=841, 8. 4. 2009

Shrnutí

V České republice je dozor nad dodržováním využívání jaderné energie a ionizujícího záření v souladu s atomovým zákonem zajišťován centrálně jediným orgánem, a to Státním úřadem pro jadernou bezpečnost. SÚJB navázal na činnost Komise pro atomovou energii a Československé komise pro atomovou energii. Státní úřad pro jadernou bezpečnost je ústředním orgánem státní správy s celostátní působností a je podřízen vládě České republiky, která má v pravomoci jmenovat předsedu úřadu.

SÚJB zajišťuje činnosti svěřené mu do působnosti tzv. atomovým zákonem, jenž přesně definuje působnost SÚJB. Jedná se o dozor nad jadernou bezpečností, kontrolu nad nešířením jaderných zbraní, vydávání povolení k výkonu činností a reprezentace České republiky v mezinárodních uskupeních. Státní úřad pro jadernou bezpečnost nedozoruje jen oblast využívání jaderné energie, ale do působnosti mu byla dílčími zákony svěřena i oblast dozoru nad dodržováním zákazu chemických a biologických zbraní.

Česká republika je prostřednictvím SÚJB zastoupena v několika mezinárodních asociacích, které zajišťují spolupráci jednotlivých národních regulačních orgánů. Primárním cílem většiny asociací a sdružení je posílení jaderné bezpečnosti, jaderného dozoru a sdílení informací.

6. Obecná úprava odpovědnosti fyzických a právnických osob za škody na životním prostředí

Obecnou úpravu odpovědnosti za škody upravuje zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník v ustanoveních § 420 až § 437.¹⁷⁵ Občanskoprávní úprava odpovědnosti za škodu vycházela po 2. světové válce zejména z obecné občanskoprávní odpovědnosti. V praxi se tedy pracuje s náhradou škody a s aplikací deliktní trestní a správní odpovědnosti za delikty porušování a poškozování životního prostředí. Nedostatečnost tohoto institutu se projevila především s rozvojem práva životního prostředí. Úplně se tato problematika začíná řešit až v osmdesátých letech, kdy je legislativní rámec řešen nejen na úrovni vnitrostátní, mezinárodní, ale postupně se vyvíjí i na úrovni komunitární.¹⁷⁶

Odpovědnost za škody na životním prostředí je upravena zákonem č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, zákonem č. 40/1951 Sb., občanský zákoník, zákonem č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích a zákonem č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě. Tento zákon byl přijat v souvislosti s implementací směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES, o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí.¹⁷⁷

Právní odpovědnost za škody na životním prostředí tvoří odpovědnost deliktní a odpovědnost v systému náprav a kompenzací ztrát na životním prostředí, ať už byla způsobená protiprávní činností nebo činností po právu.¹⁷⁸ Obecně je škoda považována ve většině právních odvětví za škodu na hmotném majetku vyčíslitelnou v penězích, která je způsobená vlastníku věci. Pojem škody na životním prostředí je v materiálním smyslu chápán jako ekonomická složka ztrát na životním prostředí. Zatímco ekologická újma označuje ztráty na nemateriálních hodnotách, např. poškození funkcí ekosystému tak, jak je definována v ustanovení § 10 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí.¹⁷⁹

¹⁷⁵ Viz Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁶ Viz. Damohorský, M. *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*. Praha : Univerzita Karlova v Praze nakladatelství Karolinum, 1999, s. 23.

¹⁷⁷ Viz. [http://www.env.cz/osv/edice.nsf/603FF728EEB9E8E9C1256FC000426E51/\\$file/z4seminarnatema.html](http://www.env.cz/osv/edice.nsf/603FF728EEB9E8E9C1256FC000426E51/$file/z4seminarnatema.html), 8. 4. 2009

¹⁷⁸ Bliže v Damohorský, M. *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*. Praha : Univerzita Karlova v Praze nakladatelství Karolinum, 1999, s. 22.

¹⁷⁹ Viz. Tamtéž, s. 22-23.

S postupem doby se institut škody na životním prostředí vyvíjí a kromě materiální škody vyčíslitelné v penězích, zahrnuje i další ztráty – na životě, na zdraví a na společenském uplatnění. Jejich ocenění nebývá jednoduché a pro objektivní posouzení je nutné kombinovat několik způsobů hodnocení, např.: vyčíslení nezbytných nákladů, odhad ušlého zisku a jeho vyčíslení a vliv rozhodování soudů v obdobných případech.¹⁸⁰

Odpovědnost představuje vždy sekundární povinnost, která vzniká porušením primární povinnosti. Ta vznikem odpovědnosti nezaniká, ale nad její rámec je nutné plnit ještě povinnost vyplývající z jejího porušení.¹⁸¹ Povinnost může vzniknout buď *ex lege* – ze zákona, *ex actu* – rozhodnutím státního orgánu anebo *ex contracto* – smluvně.¹⁸²

Vznik odpovědnosti je vázán na tři základní faktory: porušení povinnosti, následek, neboli škoda a kauzální nexus, tedy příčinná souvislost mezi jednáním a následkem. Odpovědnost a škody upravuje ustanovení § 420 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Tento paragraf se vztahuje nejen na fyzické, ale také na právnické osoby a presumuje zavinění. Důkazní břemeno nese v tomto případě osoba obviněná ze způsobení škody, která se odpovědnosti zproští jen, pokud prokáže, že škodu nezavinila.¹⁸³

Odpovědnosti můžeme rozlišit na dvě kategorie – subjektivní a objektivní. Subjektivní odpovědnost je odpovědnost za zavinění, objektivní odpovědnost nastává bez ohledu na zavinění, protože jde o odpovědnost za následek. V případě odpovědnosti za škody na životním prostředí jde ve většině případů o odpovědnost objektivní.¹⁸⁴

---

¹⁸⁰ Blíže v Damohorský, M. *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*. Praha : Univerzita Karlova v Praze nakladatelství Karolinum, 1999, s. 48 - 49.

¹⁸¹ Viz. Knappová, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha : Academia, 1968.

¹⁸² Blíže v Damohorský, M. *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*. Praha : Univerzita Karlova v Praze nakladatelství Karolinum, 1999, s. 42.

¹⁸³ Viz. Tamtéž, s. 50.

¹⁸⁴ Viz. Damohorský, M. *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*. Praha : Univerzita Karlova v Praze nakladatelství Karolinum, 1999, s. 52.

6.1. Mezinárodní právní úprava občanskoprávní odpovědnosti

Odpovědnost za jadernou škodu upravují zejména Pařížská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie a Vídeňská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody. Pařížská úmluva byla přijata a podepsána v roce 1960 a nabyla účinnosti 1. dubna 1968 společně s prvním pozměňujícím protokolem přijatým v roce 1964. Dle článku 19, bylo pro nabytí účinnosti nutné, aby smlouvu ratifikovalo pět států.¹⁸⁵ Úmluvu podepsalo 18 států, ale doposud ji ratifikovalo 16 z nich. Další protokoly byly přijaty v letech 1964 a 1982, k nimž přistoupily všechny státy, které ratifikovaly původní úmluvu. Nejnovější protokol z roku 2004 však ratifikovalo 9. března 2009 pouze Švýcarsko, které tak přistoupilo k hlavní úmluvě i ke všem dodatkovým protokolům najednou.¹⁸⁶ Pařížská úmluva byla doplněna Bruselskou dodatkou úmluvou v roce 1963, ke které byly později přijaty další pozměňující protokoly v letech, 1964, 1982 a 2004.

Bruselská dodatková úmluva z roku 1963 nabyla účinnosti společně s dodatkovým protokolem z roku 1964. Poslední protokol z roku 2004 ratifikovaly doposud pouze dva státy (Španělsko a Švýcarsko), zatímco úmluvu a její dva protokoly z roku 1964 a 1982 podepsalo a ratifikovalo 13 států (stav k 27. březnu 2009).¹⁸⁷

Velmi podobný režim občanskoprávní odpovědnosti za jadernou škodu, jaký uplatňuje Pařížská úmluva, zavedla Vídeňská úmluva přijatá v roce 1963, kterou v roce 1963 podepsalo 14 států. Smlouva dle článku XXIII mohla vstoupit v účinnost poté, co uplynou tři měsíce od uložení listin pátého přistoupivšího státu. Účinnosti nabyla 12. listopadu 1977. K datu 24. prosince 2008 přistoupilo a ratifikovalo smlouvu celkem 36 států. Zatím jediný stát – Slovinsko – oznámilo generálnímu řediteli MAAE, že odstupuje od smlouvy.¹⁸⁸ Slovinsko poté podepsalo a ratifikovalo 16. října 2001 Pařížskou úmluvu společně s jejími dodatkovými protokoly z roku 1964 a 1982.

Vídeňská úmluva byla doplněna protokolem z roku 1997, který nabyl účinnosti za stejných podmínek jako Vídeňská úmluva, tedy tři měsíce po uložení ratifikačních

¹⁸⁵ Blíže v Pařížská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie z roku 1960.

¹⁸⁶ Blíže v <http://www.nea.fr/html/law/paris-convention-ratification.html>, 30. 3. 2009

¹⁸⁷ Viz. <http://www.nea.fr/html/law/brussels-convention-ratification.html>, 31. 3. 2009

¹⁸⁸ Blíže v http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/liability_status.pdf, 30. 3. 2009

listin pátého přistoupišího státu. Protokol nabyl účinnosti dne 4. října 2003. Přestože byl podepsán 15 státy, doposud k němu přistoupilo jen 5 států.¹⁸⁹

Je nezbytné zmínit také Společný protokol týkající se aplikace Vídeňské úmluvy a Pařížské úmluvy z roku 1988, tento protokol nabyl účinnosti 27. dubna 1992, poté co byl ratifikován pěti státy, které jsou stranou Vídeňské úmluvy a pěti státy, které jsou stranou Pařížské úmluvy. Má doposud 25 smluvních stran.¹⁹⁰

Úmluva o dodatkovém odškodnění jaderných škod z roku 1997 byla podepsána 13 státy, ale doposud nenabyla účinnosti. Dle článku XX nabude účinnosti 19 dní poté, co bude ratifikována pěti státy s instalovaným výkonem, který přesahuje 50% světového výkonu (400 000 jednotek instalovaného výkonu).¹⁹¹ Doposud k úmluvě přistoupily pouze čtyři státy: Argentina, Maroko, Rumunsko a Spojené státy americké.¹⁹²

Dle porovnání požadavků vyplývajících z jednotlivých mezinárodních úmluv upravujících odpovědnost za jaderné škody, lze definovat tyto společné znaky: objektivní (absolutní) odpovědnost provozovatele (nezávislá na zavinění), výlučná odpovědnost provozovatele (nezávisle na příčinách vzniku havárie), omezenost odpovědnosti, povinnost finančního zajištění krytí odpovědnosti (většinou formou pojištění), omezenost odpovědnosti v čase – převážně na období 10 let (výjimečně 30 let), shoda odpovědnosti a jejího krytí, rovnost v zacházení se všemi poškozenými a výlučná jurisdikce státu zařízení, kde se nehoda stala.¹⁹³

Otázka jurisdikce je u členských států Evropské unie obecně upravena nařízením Rady 44/2001 ze dne 22. prosince 2000,¹⁹⁴ o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. V těchto záležitostech si jurisdikci ponechává v pravomoci Společenství. To pro členské státy znamená, že pokud např. přistoupí k protokolu k Pařížské úmluvě z roku 2004, nebo k protokolu k Vídeňské úmluvě z roku 1997, bude to vyžadovat souhlas Evropské unie, zejména s ohledem na úpravu jurisdikce v těchto protokolech.¹⁹⁵

---

¹⁸⁹ Viz. http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/protamend_status.pdf, 31. 3. 2009

¹⁹⁰ Viz. http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/jointprot_status.pdf, 31. 3. 2009

¹⁹¹ Viz. Blíže v Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 373.

¹⁹² Viz. http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/supcomp_status.pdf, 31. 3. 2009

¹⁹³ Blíže v Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 372.

¹⁹⁴ Úřední věstník L 012, 16.01.2001, s. 1 - 23

¹⁹⁵ v Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 377.

Rada Evropské unie v rozhodnutí 2003/882/ES zmocnila členské státy, které byly smluvními stranami Pařížské úmluvy, k podpisu protokolu k Pařížské úmluvě z roku 2004 a v rozhodnutí 2004/294/ES k jeho ratifikaci. Tato rozhodnutí byla určena pro státy, které byly členy Evropské unie k 8. březnu 2004, a byly vynechány Rakousko a Dánsko. Pokud rozhodnutí neplatí obecně pro všechny státy, nemělo tudíž právní účinky vůči Slovinsku, které přistoupilo v květnu 2004. Proto muselo být vydáno zvláštní rozhodnutí z 8. listopadu 2007, kterým se zmocňuje k ratifikaci protokolu.¹⁹⁶

Z nových členských států, které přistoupily v květnu 2004, bylo stranou Pařížské úmluvy jen Slovinsko. Z ostatních států jsou Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Polsko a Slovensko smluvními stranami Vídeňské úmluvy společně s nově přistoupivšími státy v roce 2007, Bulharskem a Rumunskem. Kypr a Malta nejsou smluvními stranami žádné mezinárodní dohody v oblasti občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody.¹⁹⁷

6.2. Srovnání mezinárodní úpravy občanskoprávní odpovědnosti za jadernou škodu provedenou Vídeňskou a Pařížskou úmluvou ve znění jejich protokolů

Pařížská úmluva byla otevřena k podpisu členskými státy OECD, ostatní státy směly přistoupit jen v případě, že s tím členské státy OECD souhlasily. Pařížská úmluva se vyznačovala více regionálním než mezinárodním charakterem, a tomu také odpovídá téměř poloviční počet smluvních států, než je počet států přistoupivších k Vídeňské úmluvě. Vídeňská úmluva má oproti tomu jasně mezinárodní charakter a byla a je otevřena bez omezení všem státům, které mají o přistoupení zájem.¹⁹⁸ Co se týče rozsahu obou úmluv, Vídeňská úmluva obsahuje 29 článků¹⁹⁹, zatímco Pařížská úmluva obsahuje 24 článků.²⁰⁰

V úvodu v čl. I vymezují obě úmluvy jednotlivé pojmy a jejich pojmosloví se ve velké míře shoduje. Jde zejména o pojmy jako je jaderná událost, jaderné palivo, jaderný materiál, radioaktivní produkty a odpad a provozovatel jaderného zařízení.

¹⁹⁶ Úřední věstník L 294, 13.11.2007, s. 23 - 24

¹⁹⁷ Viz. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0793:FIN:CS:HTML>, 31. 3. 2009

¹⁹⁸ Blíže v http://www-pub.iaea.org/MTCD/publications/PDF/Pub1160_web.pdf, s. 108, 30. 3. 2009

¹⁹⁹ Viz. Vídeňská úmluva o odpovědnosti za jaderné škody z roku 1963.

²⁰⁰ Viz. Pařížská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie z roku 1960.

Vídeňská úmluva nadto definuje další pojmy například osoba, státní příslušník smluvní strany, stát zařízení, právo příslušného soudu, jaderný reaktor a další.

Obě úmluvy shodně upravují primární odpovědnost provozovatele jaderného zařízení za jadernou škodu. Vídeňská úmluva navíc v úvodních ustanoveních přesně definuje pojem jaderná škoda, který zahrnuje ztrátu života, osobní zranění či poškození majetku.²⁰¹

Pařížská úmluva v čl. II vymezuje rozsah odpovědnosti provozovatele jen na území smluvních států této úmluvy. Obě úmluvy shodně definují různé případy vzniku škody a odpovědnosti, zejména na případ přeshraničního převozu jaderného materiálu, kdy provozovatel odpovídá za škodu od chvíle, kdy byl jaderný materiál naložen na přepravní prostředek, který jej má dopravit z území státu, který není smluvní stranou této úmluvy. Na základě vnitrostátních předpisů lze upravit odpovědnost dopravce, který může být v tomto případě považován za provozovatele a nést plnou odpovědnost za přepravovaný jaderný materiál. Dle Vídeňské úmluvy a čl. IV je odpovědnost provozovatele absolutní a jsou zde uvedeny výjimky, kdy provozovatel za jadernou škodu neodpovídá. Jde o případ válečného konfliktu, nebo pokud se prokáže, že jaderná škoda vznikla v důsledku nedbalosti osoby, která utrpěla škodu. Odpovědnost bude také zmírněna v případě přímého vlivu přírodní pohromy výjimečného charakteru na vznik jaderné havárie. Stejně podmínky vymezuje Pařížská úmluva v čl. 9, která však umožňuje členským státům přijmout výjimky z této úpravy.

Státy mohou vnitrostátní právní úpravou upravit výši odpovědnosti za škody způsobené jadernou havárií. Minimální výši odškodnění vymezuje Vídeňská úmluva v čl. V na 5 milionů USD a Pařížská úmluva na 5 milionů SDR (*Special Drawing Rights*) (cca 7,5 milionů USD). V Pařížské úmluvě je na rozdíl od Vídeňské úmluvy stanovena i maximální hranice odpovědnosti v čl. 7 odst. b) na 15 milionů SDR (cca 22,5 milionů USD).

SDR byla zavedena jako umělá měnová jednotka používána jen mezi členskými státy Mezinárodního měnového fondu a dalších institucí, např. Světovou bankou. Je tvořena košem měn: USD, EURO, JPY, GBP. Měnový koš je revidován v pětiletých intervalech.²⁰²

---

²⁰¹ Blíže v Vídeňská úmluva o odpovědnosti za jaderné škody z roku 1963.

²⁰² Viz. http://www.imf.org/external/np/fin/data/sdr_ir.aspx, 28. 3. 2009

K doplnění omezené odpovědnosti za jadernou škodu zavádí obě úmluvy prekluzivní lhůtu pro uplatnění žalob na náhradu škody způsobené v důsledku jaderné havárie. Jak Vídeňská úmluva v čl. VI, tak Pařížská úmluva v čl. 8 stanovují tuto dobu na 10 let. Pařížská úmluva ponechává prostor pro stát zařízení, aby stanovil případně období delší než 10 let, musí však přijmout dostatečná opatření, aby v období nad 10 let stát poskytl garanci za náhrady škod. S tím souvisí také povinnost pojištění provozovatelů jaderných zařízení.

Pojištění poskytují provozovatelům tzv. jaderné pooly, což jsou sdružení několika pojišťoven. Toto pojištění vyžadují obě úmluvy shodně, Pařížská úmluva v čl. 10, Vídeňská úmluva v článku VII. V současné době provozuje tuto činnost ve světě cca 34 jaderných poolů, český jaderný pool je reprezentován Kanceláří českého jaderného poolu a sdružuje cca 10 českých a zahraničních pojišťoven²⁰³. Tento jaderný pool působí také pro oblast Slovenské republiky. Provozovatel jaderného zařízení musí splnit podmínky pojistného poolu a jedním z důležitých ukazatelů je limit, na který musí být dle právních předpisů pojištěn. Pojistně pooly mají poměrně velké kapacity, ale nemohou například pojistit provozovatele v případě stanovené neomezené odpovědnosti za jadernou škodu. Maximální limit, za který byl doposud pojistný pool schopen převzít záruky, byl 645 milionů EUR (cca 17 mld. Kč), které zajistil švýcarský pool.²⁰⁴

Jurisdikce je dána smluvnímu státu, kde je umístěno jaderné zařízení. V případě, že se havárie stane na území státu, který není stranou této úmluvy, místní příslušnost bude náležet soudům státu zařízení, jehož provozovatel je za jadernou událost zodpovědný. To se týká Vídeňské úmluvy dle jejího čl. XI.²⁰⁵ V případě Pařížské úmluvy je jurisdikce upravena v čl. XIII obdobně.²⁰⁶

Vídeňská úmluva byla dle článku XXV platná po dobu 10 let od nabytí účinnosti, toto období se pro smluvní státy dvakrát prodloužilo o pět let. V roce 1997, kdy byl přijat dodatkový protokol, bylo zrušeno ustanovení omezující účinnost Vídeňské úmluvy na období dvaceti let (viz článek XXV Vídeňské úmluvy 1963). Tato doba uplynula právě v roce 1997, protože původní Vídeňská úmluva z roku 1963 nabyla

---

²⁰³ Viz. <http://www.nuclearpool.cz/cs/clenove/>, 12. 4. 2009

²⁰⁴ Blíže v Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 375.

²⁰⁵ Blíže v Vídeňská úmluva o odpovědnosti za jaderné škody z roku 1963.

²⁰⁶ Viz. Pařížská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie z roku 1960.

účinnosti v roce 1977.²⁰⁷ Jakýkoli členský stát však může vypovědět tuto úmluvu, tato výpověď bude účinná 12 měsíců poté, co tento záměr oznámí generálnímu řediteli MAAE.²⁰⁸ Pařížská úmluva upravuje svou účinnost v článku 22 shodně, jak desetileté období účinnosti, prodloužené o dvě pětiletá období, tak dvanáctiměsíční výpovědní dobu.

Na základě Společného protokolu o jednotné aplikaci Vídeňské a Pařížské úmluvy z roku 1988 bude v případě jaderné události aplikována ta úmluva, jejíž smluvní stát má na svém území umístěné jaderné zařízení.²⁰⁹

Závěrem tohoto srovnání, Vídeňská úmluva z roku 1963 se ve velké míře inspirovala právní úpravou Pařížské úmluvy z roku 1960. V důsledku nízkého limitu pro odpovědnost za jadernou škodu, byla však již v roce 1963 Pařížská úmluva doplněna Bruselskou dodatkovou úmluvou, která limit pro odškodnění navýšila. Vídeňská úmluva, jejíž limit pro odškodnění byl nižší než v původním znění Pařížské úmluvy, se obdobné úpravy dočkala v roce 1997.

Vídeňský dodatkový protokol z roku 1997 navýšil limit odpovědnosti za škodu z 5 milionů USD, stanovených ve Vídeňské úmluvě, na 300 milionů SDR (cca 335 milionů EUR). Přešel tak na společnou jednotku, kterou užívá Pařížská úmluva a její dodatkové protokoly. Plná odpovědnost ale neleží jen na provozovateli. Provozovatel musí zajistit krytí minimálně do výše 150 milionů SDR a zbytek musí garantovat stát, ve kterém je jaderné zařízení umístěno. Státy, které přistoupily k tomuto protokolu, měly možnost využít postupného navyšování odpovědnostního limitu až do stanovené výše 300 milionů SDR do doby uplynutí 15 let od přijetí protokolu. Vídeňská úmluva ve znění tohoto protokolu navíc rozšířila svou působnost i na nejaderné státy, tedy státy, které neprovozují jaderné reaktory. Zatím k tomuto protokolu přistoupily dva jaderné státy Rumunsko a Argentina, a z nejaderných států Maroko, Lotyšsko a Bělorusko²¹⁰ (Bělorusko plánuje výstavbu dvou jaderných reaktorů).²¹¹

Protokol k Vídeňské úmluvě z roku 1997 a protokol k Pařížské úmluvě z roku 2004 jako jediné z doposud platných mezinárodních předpisů v oblasti občanskoprávní

²⁰⁷ Viz. <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Infocircs/1996/inf500.shtml>, 7. 4. 2009

²⁰⁸ Viz. Vídeňská úmluva o odpovědnosti za jaderné škody z roku 1963.

²⁰⁹ Viz. <http://www.skalous.net/senat/prace-v-senatu/zpravodaj-zakonu-a-vystoupeni-%3E%3E-5-obdobi/atomovy-zakon-vztah-k-mezinarodnimu-a-evropskemu-pravu/>, 27. 3. 2009

²¹⁰ Blíže v Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 372.

²¹¹ Viz. <http://www.world-nuclear.org/info/reactors.html>, 7. 4. 2009

odpovědnosti za jadernou škodu, prodlužují promlčecí dobu k uplatnění žalob na náhradu škody způsobené jadernou havárií z 10 let na 30 let. Jadernou škodou se navíc již nerozumí „jen“ újma na zdraví, smrt a majetková škoda, ale také škoda na životním prostředí, ekonomická ztráta, náhrada za obnovu prostředí a preventivní opatření. Protokol k Vídeňské úmluvě však na rozdíl od protokolu Pařížské úmluvy z roku 2004 upřednostňuje v soudním řízení žaloby na odškodnění za újmu na zdraví a smrt. Z dalších změn lze zmínit rozšíření definice jaderné nehody, upřesnění ustanovení o zproštění odpovědnosti provozovatele a změnu v udělení jurisdikce, kterou má pouze jeden soud smluvní strany.²¹² Pro úplnost dodám, že pojistné pooly odmítají provozovatele pojistit na jiné škody než smrt, škoda na zdraví a na majetku, nebo jen s určitými omezeními. A v případě, že zmíněné škody pojistí, tak jsou ochotny zaručit pojištění jen na období 10 let po vzniku odpovědnosti za škodu, nikoli na 30 let.²¹³

Protokol doplňující Pařížskou úmluvu z roku 2004 přináší nejvýznamnější změnu ve zvýšení limitu odškodnění z původních 15 milionů SDR, což byla horní hranice odškodnění, na minimální výši limitu 700 milionů EUR (cca 18 mld. Kč). Novou platební jednotkou se místo SDR stalo EUR. Rozdělení limitu na minimální a maximální umožňuje přistoupení jak států s omezenou odpovědností, tak státům s neomezenou odpovědností za jadernou škodu (např. Německo). Tento protokol stejně jako protokol k Vídeňské úmluvě zavádí rozšířený pojem jaderné škody a rozšiřuje působnost úmluvy i na státy, které nejsou smluvními stranami Pařížské úmluvy, ale jsou stranami např. Vídeňské úmluvy nebo některých jejích protokolů. Přistoupit k němu však na rozdíl od Protokolu k Vídeňské úmluvě mohou jen státy OECD. Tento protokol nabude účinnosti poté, co bude ratifikován všemi státy. Doposud protokol ratifikovalo jen Švýcarsko (9. března 2009) z 16 států, které jej v roce 2004 podepsaly.²¹⁴

V případě Pařížské úmluvy, která byla doplněna protokolem v roce 2004, vydala Rada Evropské unie rozhodnutí 2004/294/ES, kterým vyzvala členské státy, aby v zájmu Společenství tento protokol ratifikovaly, protože vzhledem k tomu, že protokol nebyl otevřen k podpisu regionálním organizacím, nemohla k němu Evropská unie

---

²¹² Viz. Tamtéž, s. 372.

²¹³ Viz. Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 374.

²¹⁴ Viz. <http://www.nea.fr/html/law/paris-convention-ratification.html>, 9. 4. 2009

přistoupit. Státy byly vyzvány, aby k protokolu přistoupily do konce roku 2006. Doposud žádný z členských států Evropské unie neuposlechl a protokol neratifikoval.²¹⁵

Protokol doplňující Bruselskou dodatkovou úmluvu z roku 2004 navazuje na systém kompenzací zavedený Bruselskou dodatkovou úmluvou v roce 1963.²¹⁶ Skládá se ze tří vrstev, první odpovídá finančnímu zajištění provozovatele, která byla navýšena na 700 milionů EUR (protokol Pařížské úmluvy z roku 2004). Druhá vrstva je kryta státem, kde je umístěno jaderné zařízení, která byla navýšena z původních 175 milionů SDR (dnes 195 milionů EUR) na 500 milionů EUR. Poslední vrstva má být zajištěna na principu solidarity všech smluvních stran, což je model, který se snažila v roce 1997 převzít z původní Bruselské dodatkové úmluvy také Úmluva o dodatkovém odškodnění za jaderné škody, ta však doposud nenabyla účinnosti. Částka z kolektivního fondu byla navýšena z 125 milionů SDR na 300 milionů EUR. Podíly v tomto kolektivním systému jsou počítány z 35% dle HDP daného státu a z 65% dle závislosti na jaderném výkonu jaderných elektráren provozovaných na území státu. Pro všechny úmluvy platí pravidlo, že nové státy nemohou přistoupit ke starým úmluvám, ale pouze k revidovaným úmluvám ve znění doplňujících protokolů. Tento protokol ratifikoval doposud jen jeden stát (Španělsko) z 13 států, které jej v roce 2004 podepsaly.²¹⁷

Mezinárodní právo se snaží reagovat na potřeby zvyšování odpovědnosti za jaderné škody. Ne všechny státy jsou však ochotny tyto částky akceptovat. Kromě zvyšujícího se odpovědnostního limitu dochází také k možnosti využít neomezené odpovědnosti za jaderné škody. Zejména Vídeňská úmluva umožnila státům, aby si určily vlastní limit tím, že stanovila jen minimální částku limitu nikoli hranici maximální částky. Na rozdíl od Pařížské úmluvy, která obsahovala ve znění z roku 1963 horní hranici 15 milionů SDR. Nově však horní hranici ve znění doplňujících protokolů neobsahuje ani Pařížská úmluva. Možnosti neomezené odpovědnosti za jadernou škodu zavedly doposud 4 státy – Rakousko, Japonsko, Švýcarsko a Německo. Přesto i tyto státy mají omezené krytí odpovědnosti, Německo má krytí omezeno na částku 2,5 mld. EUR (cca 66 mld. Kč). Je tedy zřejmé, že k zavedení neomezené odpovědnosti bez omezeného krytí žádný stát doposud nepřistoupil, protože by to znamenalo nemožnost

²¹⁵ Viz. Úřední věstník L 97, CELEX 32004D0294, s. 53.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:51:32004D0294:CS:PDF>

²¹⁶ Viz. Protokol o doplnění Bruselské dodatkové úmluvy, 2004.

²¹⁷ Blíže v Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 373.

provozování jaderné energetiky. Pojišťovací pooly by odmítaly tyto záměry pojistit a provozovatelé by toto riziko nepodstupovali.²¹⁸

6.3. Právní úprava odpovědnosti za jaderné škody v České republice

Specifickou úpravou odpovědnosti na životním prostředí je odpovědnost za jaderné škody způsobené provozovateli jaderných zařízení. Základy tohoto institutu byly upraveny v mezinárodních úmluvách, z kterých vycházely mnohé státy při tvorbě vlastních právních předpisů, mezi nimi i Česká republika. Jak již bylo výše zmíněno, základními úmluvami v této oblasti jsou Pařížská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie z roku 1960 a Vídeňská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody z roku 1963. Vídeňská úmluva byla v roce 1997 doplněna protokolem a ve stejném roce byla přijata Úmluva o dodatkovém odškodnění jaderných škod. Úmluva o dodatkovém odškodnění ani protokol k Vídeňské úmluvě doposud nenabýly účinnosti.²¹⁹

Převážná většina členských států Evropské unie přistoupila k jedné z těchto základních mezinárodních úmluv, které upravují práva a povinnosti členských států ve vztahu k nakládání s jadernými materiály na svém území, odpovědnost za jadernou havárii a bezpečnostní požadavky. Z členských států Evropské unie sedm států přistoupilo a ratifikovalo Vídeňskou úmluvu z roku 1963 a dvanáct států přistoupilo a ratifikovalo Pařížskou úmluvu z roku 1960.

Odpovědnost za škody způsobené provozem jaderných zařízení byla v době přijetí atomového zákona v českém právním řádu upravena jen v obecné rovině zákonem č. 40/1964 Sb., občanským zákoníkem a podrobněji se tato problematika řídila úpravou mezinárodního práva, jehož aplikace byla však do roku 2001 bez provedení ve vnitrostátním předpise téměř nemožná. Nejvýznamnější roli zastává v této oblasti Vídeňská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody z roku 1963 a Společný protokol týkající se aplikace Vídeňské úmluvy a Pařížské úmluvy z roku

---

²¹⁸ Blíže v Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 374.

²¹⁹ Viz. <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/liability.html>, 18. 3. 2009

1988. Oba mezinárodně právní akty byly ratifikovány Parlamentem ČR v roce 1994.²²⁰ V těchto úmluvách je typické využití občanskoprávních institutů, prostřednictvím kterých se řeší odpovědnost za jadernou škodu.²²¹

V době ratifikace mezinárodních úmluv o odpovědnosti za jaderné škody, existovala v České republice poměrně zastaralá ústavní úprava čl. 10, Ústavy ČR. Dle této právní úpravy byla Česká republika přímo vázána jen mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách. Občanskoprávní odpovědnost upravoval především zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, který neuznával přednost mezinárodních smluv před českým právním řádem, jak tomu bylo u obchodního zákoníku. Obchodní zákoník (č. 513/1991 Sb.) obsahoval v ustanovení § 756 klauzuli, která umožnila použití obchodního zákoníku jen tehdy, pokud mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána a která byla uveřejněna ve Sbírce zákonů, neobsahuje odlišnou úpravu.

Dle právního výkladu byly tedy všechny mezinárodní smlouvy, které se netýkaly lidských práv a základních svobod, pro Českou republiku nezávazné, pokud nebyly provedeny vnitrostátním právním předpisem. V případě odpovědnosti za jadernou škodu způsobenou mezi provozovateli jaderných zařízení na území ČR a jejich dodavateli, se přednostně aplikovala mezinárodní smlouva, obchodní zákoník byl použit subsidiárně.²²²

Do doby, než byl přijat atomový zákon a byla tak napravena určitá nekonzistence mezi mezinárodními závazky České republiky a skutečným stavem českého právního řádu, přijala vláda ČR usnesení č. 534/1993²²³, kterým prozatímně převzala vládní záruku vůči provozovatelům jaderných zařízení na území ČR za povinnost finanční náhrady jaderných škod přesahujících částku 1,5 miliardy Kč do maximální výše 6 miliard Kč. Slib odškodnění v rozsahu vládní záruky měl dle pověření vlády učinit ministr průmyslu a obchodu,²²⁴ kterým byl v té době Vladimír Dlouhý.²²⁵

---

²²⁰ Viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 18/1997 Sb., k datu 23. 7. 1996, ASPI ID: LIT28092CZ

²²¹ Blíže v Damohorský, M. a kol. *Právo životního prostředí*, 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 425.

²²² Blíže v Rychetský, P. *Odpovědnost za jaderné škody*. In Právní rádce, 11/1995, s. 10.

²²³ Viz. http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/80BA24D169FEFADEC12571B6006C1C3A, 30. 3. 2009

²²⁴ Blíže v Rychetský, P. *Odpovědnost za jaderné škody*. In Právní rádce, 11/1995, s. 8.

²²⁵ Viz. http://cs.wikipedia.org/wiki/Prvn%C3%AD_vl%C3%A1da_V%C3%A1clava_Klausa, 30. 3. 2009

6.4. Srovnání právní úpravy odpovědnosti za jaderné škody v České republice s úpravou ve vybraných státech

Právní odpovědnost za jaderné škody je charakteristická několika znaky. Jde o objektivní odpovědnost, kdy důkazní břemeno nenese poškozená osoba, ale primárně provozovatel. Dalším znakem je povinné pojištění provozovatele, omezení odpovědnosti jak maximální hranicí odškodnění, tak časovým limitem, po který provozovatel za případné škody způsobené jadernou havárií zodpovídá. Dle mezinárodních úmluv bylo několik případů z této objektivní odpovědnosti vyloučeno (ozbrojený konflikt nebo přírodní katastrofa). Některé státy však využily výjimky, kterou umožnila Pařížská úmluva (viz níže), a provozovatele této odpovědnosti i v případě výše zmíněných mimořádných událostí nezprostily. Posledním významným znakem je výlučná jurisdikce státu, kde je jaderné zařízení umístěno.²²⁶

Stát má dle přijatých mezinárodních úmluv zejména dohlížet na bezpečnost využívání jaderné energie a na dodržování povinného pojištění ze strany provozovatelů jaderných zařízení. V případě, že nastane jaderná havárie, jejíž škoda překročí finanční možnosti provozovatele, nastupuje úloha státu, který by měl doplatit zbývající odškodnění.²²⁷ Doposud však nebyla přijata mezinárodní úmluva, která by explicitně zavedla mezinárodní odpovědnost státu za jadernou škodu.²²⁸

Jak již bylo výše zmíněno, dvěma nejvýznamnějšími úmluvami upravujícími občanskoprávní odpovědnost za jaderné škody jsou, Vídeňská úmluva z roku 1963 a Pařížská úmluva z roku 1960. Z porovnávaných států jen Česká republika přistoupila a ratifikovala Vídeňskou úmluvu, ostatní státy (Německo, Velká Británie i Francie) ratifikovaly Pařížskou úmluvu.

Právní úprava odpovědnosti za jadernou škodu je v České republice upravena v zákoně č. 18/1997, o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření. Konkrétně občanskoprávní odpovědnost za jadernou škodu je obsažena v hlavě páté v ustanoveních § 32 až § 38.²²⁹ Obdobně Německo a Velká Británie mají právní

²²⁶ <http://www.world-nuclear.org/info/inf67.html>, 26. 3. 2009

²²⁷ Blíže v Goedde, P. *In Search of a Civil Nuclear Liability Regime for North Korea*. In *Asian Perspective*, 27, č. 1, 2003, s. 240.

²²⁸ Blíže v Gadkowski, Tadeusz. *International Liability of State for Nuclear Damage*. Transl. by Maria and Leszek Skibniewski. Poznaň: A. Mickiewicz Univ. Pr., 1989, předmluva.

²²⁹ Blíže v Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření, ve znění pozdějších předpisů.

odpovědnost upravenou v jednom zákoně, který upravuje využívání jaderné energie. Ve Francii je právní úprava roztržena do několika zákonů, přičemž byl přijat samostatný zákon upravující odpovědnost za jadernou škodu.²³⁰

Český atomový zákon upravuje přednost mezinárodních úmluv před zákonnou úpravou. V současné době jsou ustanovení atomového zákona v souladu s přijatými mezinárodními závazky. Ustanovení § 35 atomového zákona vymezuje omezenou odpovědnost provozovatele jaderných zařízení pro energetické účely, skladů a úložišť vyhořelého jaderného paliva, nebo jaderných materiálů, vzniklých zpracováním tohoto paliva na 6 mld. Kč. Oproti německé právní úpravě je tato částka konečná a není již blíže specifikována v licenci provozovatele daného zařízení (viz podkapitola 4.1).

V Německu je odpovědnost za jaderné škody upravena v ustanovení § 13 zákona o mírovém využívání jaderné energie a ochraně proti rizikům, který se stejně jako česká právní úprava odkazuje na mezinárodní závazky, jimiž je Německo vázáno. Oproti českému atomovému zákonu se však neodkazuje na Vídeňskou úmluvu, ale na závazky přijaté v Pařížské úmluvě, kterou ratifikovala. Odpovědnost za jadernou škodu je podrobněji specifikována v ustanovení § 25.²³¹

V německém atomovém zákoně v ustanovení § 13 odst. 1 je upravena pravomoc orgánu (v tomto případě Ministerstva životního prostředí) specifikovat v licenci podmínky a částku finančního zabezpečení pro případ vzniku odpovědnosti za jadernou škodu. Konkrétní částka je poté stanovována v prováděcích nařízeních a omezena zákonem na maximální hodnotu 2,5 mld. EUR. V zákoně je explicitně stanovena povinnost každých pět let provést revizi jak maximální hranice pro odpovědnost za jadernou škodu, tak jednotlivých částek tak, aby byla zachována odpovídající finanční hodnota pro zajištění bezpečnosti (viz ustanovení § 13 odst. 3).

V ustanovení § 13 odst. 4 je uvedeno, že federace ani jednotlivé spolkové republiky se nebudou podílet na finančním zabezpečení odpovědnosti za jaderné škody.²³² Toto znění bylo přijato novelou v roce 2002 v souvislosti se záměrem omezit jadernou energetiku a postupně odstupovat od tohoto zdroje výroby elektřiny.

---

²³⁰ Viz. OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: France*. 2003, s. 6.

²³¹ Viz. van Gerven, W., Larouche, P., Lever, J. Cases, *Materials and Text on National, Supranational and International Tort Law*. Oxford : Hart Publishing, 2000, s. 684.

²³² Blíže v Zákon o mírovém využívání jaderné energie a ochraně proti rizikům (Gesetz über die friedliche Verwendung der Kernenergie und den Schutz gegen ihre Gefahren (Atomgesetz), hlava 2.

Český atomový zákon oproti německé úpravě obsahuje v ustanovení § 37 státní záruku za uspokojení přiznaných nároků na náhradu jaderné škody, pokud nebyla uhrazena z povinného pojištění provozovatele nebo z jiného zajištění. Horní hranice tohoto limitu je opět 6 mld. Kč.

V jiných porovnávaných státech (Česká republika, Francie, Velká Británie) není zavedena ani neomezená odpovědnost za jadernou škodu, ani přijatá právní úprava o postupném odstavování všech jaderných elektráren, jako je tomu v Německu.

V německém atomovém zákoně je v ustanovení § 25 odst. 1 explicitně stanoveno, že na území Německa jsou přednostně uplatňovány mezinárodní úmluvy, konkrétně Pařížská úmluva a Společný protokol týkající se uplatňování Vídeňské a Pařížské úmluvy. Oproti úpravám jiných porovnávaných států, které jsou stranami Pařížské úmluvy (Francie, Velká Británie) jen Německo uplatnilo plnou výhradu k článku 9 Pařížské úmluvy a odmítlo výjimku z odpovědnosti za jadernou škodu způsobenou ozbrojeným konfliktem, občanskou válkou nebo přírodní katastrofou (viz ustanovení § 25 odst. 3). Velká Británie uplatnila částečnou výhradu v ustanovení § 13 odst. 4 písm. b) zákona z roku 1965, o instalaci jaderných zařízení a to vůči přírodním katastrofám, nikoli však vůči ozbrojenému nebo nepřátelskému útoku.²³³

Ve věci rozhodného období, kdy lze uplatnit žaloby pro odpovědnost za jadernou škodu dle ustanovení § 32 odst. 1, přistoupilo Německo na 30leté prekluzivní období. Pro určité případy bylo v souladu s článkem 8 odst. 2 Pařížské úmluvy stanoveno 20 leté prekluzivní období pro škody způsobené krádeží, ztrátou, shozením nákladu do moře nebo opuštěním věci. V případě, že poškozený bude žalovat pro škodu na zdraví nebo jeho pozůstalí z důvodu smrti způsobené následky jaderné havárie, budou mít tyto žaloby přednost, pokud budou podány v 10letém období od data rozhodné události pro náhradu škody. Žaloby by měly být uplatněny vždy do tří let od chvíle, co poškozený škodu zjistil. Pro další žaloby na odpovědnost za jadernou škodu z jiných důvodů než bylo uvedeno, bude subsidiárně aplikován občanský zákoník, stejně jako v České republice.²³⁴ Ostatní porovnávané státy (Velká Británie, Francie a

²³³ Viz. Zákon o jaderných zařízeních z roku 1965 (*1965 Nuclear Installations Act*).

²³⁴ Viz. Zákon o mírovém využívání jaderné energie a ochraně proti rizikům (*Gesetz über die friedliche Verwendung der Kernenergie und den Schutz gegen ihre Gefahren (Atomgesetz)*, hlava 4.

Česká republika) přijaly jednotnou desetiletou prekluzivní lhůtu pro uplatnění odpovědnosti za jadernou škodu.²³⁵

Jak již bylo výše zmíněno, z porovnávaných států jen Německo přistoupilo na neomezenou odpovědnost provozovatele za jadernou škodu. Odpovědnost nese provozovatel zařízení. Pro každou elektrárnu je vyžadováno od provozovatele zajištění ve výši 2,5 mld. EUR dle ustanovení § 34 atomového zákona.²³⁶ Odpovědnost je tedy rozdělena mezi provozovatele, který pokrývá škody do výše 500 milionů EUR a pool německých provozovatelů, jenž pokrývá škodu do výše 500 milionů EUR. Zbylá část byla dle původního znění před novelou v roce 2002 ze 75% kryta garancí federální (maximální hodnota dle ustanovení § 36 atomového zákona byla 500 milionů EUR) a zbytek byl pokryt garancí regionální vlády spolkové republiky, kde je jaderné zařízení umístěno, nebo kde mu byla udělena licence. Dle nového znění atomového zákona je však garance federální i regionální vyloučena.²³⁷

Výše odpovědnosti za jadernou škodu byla ve Francii stanovena v ustanovení § 4, zákona o odpovědnosti za jadernou škodu, na 600 milionů FRF (cca 2,5 mld. Kč, cca 81 milionů SDR²³⁸). Dle ustanovení § 5 tohoto zákona, stát převezme odpovědnost za škody, které přesáhnou částku 600 milionů FRF až do výše stanovené v Bruselské dodatkové úmluvě²³⁹, která zavádí tři vrstvy odpovědnosti do maximální hodnoty 300 milionů SDR.²⁴⁰

Obdobně jako v České republice nebo ve Velké Británii, je nutné i ve Francii uplatnit nárok na náhradu škody do tří let ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o události, která vedla k jaderné škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, nejdéle však do 10 let ode dne vzniku dané události (ustanovení § 15).²⁴¹

Velká Británie přijala jeden klíčový zákon o jaderných zařízeních (*Nuclear Installations Act*), který upravuje zejména udělování licencí provozovatelům jaderných zařízení a dohled nad bezpečností jaderných zařízení. Tento zákon byl přijat v roce

²³⁵ Blíže v OECD Nuclear Energy Agency. *Indemnification of damage in the event of a nuclear accident: workshop proceedings, Paris, France, 26-28 November 2001*. France : OECD Publishing, 2003, s. 50.

²³⁶ Blíže v Zákon o mírovém využívání jaderné energie a ochraně proti rizikům (Gesetz über die friedliche Verwendung der Kernenergie und den Schutz gegen ihre Gefahren (Atomgesetz), hlava 2.

²³⁷ Vliže v Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 375.

²³⁸ Viz. http://coinmill.com/FRF_calculator.html#FRF=600000000, 12. 4. 2009

²³⁹ Viz. Act on Third Party Liability in the Field of Nuclear Energy (NLB 2) 1968, as amended in 1990, France

²⁴⁰ Viz. <http://www.nea.fr/html/law/brussels-supplementary-convention.html>, 12. 4. 2009

²⁴¹ Viz. Zákon č. 68-943, o občanskoprávní odpovědnosti za škodu v oblasti jaderné energie z roku 1968.

1965 a několikrát novelizován, v souvislosti s přijetím protokolu k Pařížské úmluvě z roku 1982 byla přijata novela společně s přijetím Energetického zákona. Novelou v roce 1983 byl navýšen limit odpovědnosti provozovatele za jadernou škodu stanovený v ustanovení § 16, zákona o jaderných zařízeních, z 5 milionů GBP na 20 milionů GBP. V roce 1994 byl tento limit navýšen na 140 milionů GBP²⁴² (což je cca 4 mld. Kč, 143 milionů SDR²⁴³). Velká Británie tuto částku navýšila v souladu s doporučením Řídícího výboru NEA/OECD, přijatým v roce 1990, kterým byl limit navýšen na 150 milionů SDR. Tento limit však nebyl zaveden všemi státy.²⁴⁴ Provozovatel jaderného zařízení ve Velké Británii odpovídá do výše 140 milionů GBP za veškerou škodu. Velkou část pojištění provozovatelů nese tzv. *pool* pojišťoven, který tvoří 8 společností společně se syndikátem Lloyds.

S přihlédnutím k Pařížské úmluvě ve znění Bruselské dodatkové úmluvy, ke které Velká Británie přistoupila, byl založen fond, ze kterého je dle ustanovení § 28, Energetického zákona z roku 1983, možné krýt škody až do výše 300 milionů SDR. Výši tohoto fondu má pravomoc navyšovat Ministerstvo financí.²⁴⁵

6.5. Obecné srovnání odpovědnosti za jaderné škody s odpovědností za jiné škody na životním prostředí

Odpovědnost za jaderné škody v ČR odpovídá režimu občanskoprávní odpovědnosti. Její úprava je obsažena v zákoně č. 18/1997 Sb., atomový zákon a v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Škody, které by vznikly v důsledku případné jaderné havárie, jsou rozsáhlé a blíží se katastrofě, jejich pravděpodobnost je však velmi nízká a až na dva případy v historii jaderné energetiky (Černobyl 1986, Three Mile Island v USA, 1979), byla většina nehod spíše provozního charakteru. Důvodem je velký důraz na jadernou bezpečnost a přísné kontrolní režimy na národní i mezinárodní úrovni. Režim odpovědnosti za škodu v důsledku jaderné havárie lze porovnávat s odpovědností za škodu způsobenou chemickou nebo ropnou

²⁴² Blíže v OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: United Kingdom*. 2003, s. 19 – 20.

²⁴³ Viz. http://www.imf.org/external/np/fin/data/rms_mth.aspx?reportType=CVSDR, 7. 4. 2009

²⁴⁴ Blíže v Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 372.

²⁴⁵ Viz. http://www.opsi.gov.uk/RevisedStatutes/Acts/ukpga/1983/cukpga_19830025_en_1#pt1, 12. 4. 2009

havárií, jejichž důsledky jsou srovnatelné závažnosti. Již nyní lze konstatovat, že režim aplikovaný na jaderná zařízení je mnohem přísnější než u jiných průmyslových havárií.²⁴⁶

Česká právní úprava nepřijala zákon upravující odpovědnost za škodu v důsledku ropné havárie. Legislativní rámec byl nastaven několika mezinárodními úmluvami přijatými pod gescí Mezinárodní námořní organizace. Stejně jako úmluvy o odpovědnosti za jadernou škodu byla škoda za ropnou havárii postavena na principu objektivní občanskoprávní odpovědnosti s omezeným limitem odškodnění. Odpovědnost za škodu upravuje Úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou znečištěním ropnými látkami z roku 1969 a v roce 1971 byla přijata Úmluva o ustavení mezinárodního fondu pro kompenzace škod způsobených znečištěním ropnými látkami. Obě tyto úmluvy byly doplněny protokoly v roce 1992.²⁴⁷ K 9. březnu 2009 přistoupilo k Úmluvě o odpovědnosti za škodu a k mezinárodnímu fondu 103 států.²⁴⁸ Včetně Velké Británie, Francie i Německa. Česká republika k této úmluvě nepřistoupila.

Výše kompenzace ze společného fondu byla v roce 1971 stanovena na 60 milionů SDR, na základě protokolu z roku 1992 byla výše kompenzace navýšena na 135 milionů SDR za škodu, která vznikla před 1. listopadem 2003. Škody vzniklé po tomto datu byly kryty částkou 203 milionů SDR²⁴⁹ (cca 304 milionů USD, 6 mld. Kč).

V roce 2000 byl přijat doplňující protokol k Úmluvě o občanskoprávní odpovědnosti, který zvýšil limit částky, kterou v případě havárie uhradí mezinárodní fond, na 750 milionů SDR (cca 22 mld. Kč).

Na rozdíl od odpovědnosti za škodu v důsledku jaderné havárie, kdy leží odpovědnost většinou výlučně na provozovateli jaderných zařízení s garancí státu, je v případě ropné havárie škoda hrazena nejen vlastníkem tankeru, který způsobil škodu znečištěním ropnými látkami, ale velmi významným podílem je kryta z mezinárodního fondu. Účast vlastníka tankeru je vázána na velikost tankeru převážejícího ropné látky, od 4,5 milionů SDR za menší tanker (cca 133 milionů Kč) do 89,8 milionů SDR (cca

---

²⁴⁶ Bliže v Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 376.

²⁴⁷ Viz. Jacobsson, M. *The concept of "pollution damage" in the maritime conventions governing liability and compensation for oil spills*. In *Reform of Civil Nuclear Liability, International Symposium*. Budapest, Hungary : the OECD Nuclear Energy Agency, 31 May – 3 June 1999, s. 35 - 57.

²⁴⁸ Viz. <http://www.iopcfund.org/92members.htm>, 10. 4. 2009

²⁴⁹ Viz. <http://www.iopcfund.org/FAQs.htm#m5>, 10. 4. 2009

2,7 mld. Kč).²⁵⁰ V případě, kdy není možné určit subjekt odpovědný za tanker, jenž způsobil danou škodu, nese plnou odpovědnost za škodu mezinárodní fond. Odpovědnost za škodu je však vymezena jen pro teritoriální vody států, které přistoupily k tomuto režimu.

Režim, který zavedla Mezinárodní námořní organizace v oblasti ropných havárií, byl v upravené podobě převzat protokolem k Bruselské dodatkové úmluvě z roku 2004, který rozlišuje tři úrovně odpovědnosti za jadernou škodu, odpovědnost provozovatele, státu zařízení a prostředky hrazené z části ze společného fondu. K tomuto protokolu se však mnoho států doposud nepřihlásilo (prozatím jen Španělsko).

Dle výše uvedeného přehledu výše limitů za škodu způsobenou ropnou havárií lze usoudit, že kompenzace poskytované ze strany mezinárodního fondu jsou srovnatelné s kompenzacemi, které dle úmluv o odpovědnosti za jadernou škodu musí platit provozovatelé jaderných zařízení. Podíl provozovatelů ropných tankerů je oproti provozovatelům jaderných zařízení zanedbatelný, přičemž četnost ropných havárií je mnohonásobně vyšší.

Na rozdíl od právní úpravy odpovědnosti za následky způsobené ropnou havárií, která v České republice zakotvena není, jsme přijali důležité zákony v oblasti týkající se nakládání s chemickými látkami a prevence závažných havárií. Jedná se o zákon č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky.

Naše zákonná úprava je v souladu s evropskými předpisy. Odpovědnost za chemickou havárii je podrobněji upravena v ustanovení § 12 zákona o prevenci závažných havárií. Není zde však oproti atomovému zákonu vyčíslena hodnota povinného pojištění provozovatele chemické továrny. Vzhledem k obecné úpravě v zákoně, je ponecháno na provozovatelích, na jakou částku uzavřou pojistnou smlouvu. Není ani stanoveno období, po které by provozovatelé měli za škody způsobené chemickou havárií odpovídat jako je tomu v atomovém zákoně (období 10 let). Povinnost provozovatele zpracovat při uvádění továrny do provozu bezpečnostní programy a havarijní řády je stanovena obdobně i v atomovém zákoně.²⁵¹

²⁵⁰ Viz. <http://www.iopcfund.org/FAQs.htm#m5>, 10. 4. 2009

²⁵¹ Viz. Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky.

Shrnutí

Odpovědnost za jadernou škodu je specifickým druhem objektivní odpovědnosti za škody na životním prostředí. Česká republika upravila závazky v této oblasti vyplývající z mezinárodních úmluv v atomovém zákoně.

V současné době existují dva paralelní mezinárodní režimy, které upravují odpovědnost za jadernou škodu. Je to systém v rámci OSN upravený Vídeňskou úmluvou o občanskoprávní odpovědnosti a režim v rámci OECD/NEA upravený v Pařížské úmluvě o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie. Česká republika přistoupila k režimu OSN. Obě základní úmluvy byly doplňovány protokoly a dalšími úmluvami, které upřesňovaly a zpříšňovaly požadavky kladené na jednotlivé členské státy.

V rámci odpovědnost za jiné škody na životním prostředí jsem analyzovala právní úpravu za škody způsobené ropnou havárií a chemickou havárií. V případě limitu odpovědnosti za škodu způsobenou ropnou havárií, je odpovědnost provozovatelů ropných tankerů stanovena mezinárodními úmluvami na nezbytné minimum a velká část odpovědnosti je kryta z mezinárodního fondu. Oproti tomu česká právní úprava odpovědnosti za škody způsobené chemickou havárií nestanovuje pro provozovatele žádný ani minimální limit odpovědnosti za škodu. Provozovatelé mají tedy volnost při uzavírání pojistných smluv, kdy ohodnocení výše pojistného krytí je výlučně na pojišťovnách.

7. Úvahy de lege ferenda

Atomový zákon byl přijat v roce 1997 a od té doby zaznamenal jen jednu významnější novelu v roce 2002. Odvětví jaderné energetiky je velmi dynamické odvětví a pokroky ve vývoji techniky i v rozvoji bezpečnosti jsou významné. Lze proto očekávat, že tak jako většina jiných zákonů, také atomový zákon bude zapotřebí novelizovat a upravit některá ustanovení, která již neodpovídají současnému právnímu stavu uznávanému v 21. století. I přes to však musím uvést, že jde většinou o úpravy formálního charakteru, nikoli tedy zásadní koncepční změny. Atomový zákon se za několik let osvědčil v praxi a nezaznamenal významnější nedostatky. Právní úprava je na úrovni západních států a je v souladu se všemi závazky, ke kterým Česká republika přistoupila.

Novelizaci si vyžadují zejména zmocňovací ustanovení atomového zákona k vydávání prováděcích právních předpisů. Většina vyhlášek, které jsou na základě tohoto zákona v současné době přijímány, již nevystačí s obecně a vágně formulovaným zmocněním, které odpovídalo legislativním zvyklostem v roce 1997, ale v roce 2009 je již nedostatečné. V některých případech je dokonce nutné přistoupit k úpravě formou nařízení vlády, které nevyžaduje zákonné zmocnění, na rozdíl od vyhlášky, ale zároveň jeho prostřednictvím lze upravit podrobnosti pro provedení zákona. De lege ferenda by bylo nutné přeformulovat zmocňovací ustanovení, která by měla odpovídat v dnešní době uznávanému právnímu standardu, a vytvořit tak pevnější oporu pro podzákonnou právní úpravu v oblastech, které upravují činnosti související s využíváním jaderné energie a ionizujícího záření.

Další oblast, která vyžaduje novelizaci, je úprava týkající se vztahu České republiky k Evropské unii, která přesahuje rámec možné úpravy formou vyhlášky. Doposud byla přijata novela atomového zákona v souvislosti s přijetím tzv. implementační vyhlášky v roce 2002 (vyhláška č. 307/2002 Sb., o radiační ochraně). Od vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004, však potřeba implementace nových evropských předpisů stále roste. V některých případech je proto nutné namísto obtížné novely atomového zákona, a nemožnosti využít právní úpravu formou vyhlášky, přistoupit k vydání vládního nařízení. Naposledy tak bylo nutné učinit při úpravě

předávání informací v souvislosti s mezinárodní přepravou radioaktivního odpadu a vyhořelého jaderného paliva (nařízení č. 73/2009 Sb.).²⁵²

Ustanovení upravující výši odpovědnosti za jadernou škodu byla v roce 1997 stanovena na 6 mld. Kč. Tento limit odpovídá mezinárodním závazkům České republiky a je odpovídající rozsahu jaderné energetiky provozované na území České republiky. Strana zelených pravidelně vyzývá k novele atomového zákona a k úpravě odpovědnosti za jaderné škody na neomezenou odpovědnost nebo k navýšení limitu odpovědnosti. Zároveň s tím vybízí k ratifikaci Protokolu k Vídeňské úmluvě z roku 1997, který prodlužuje dobu pro uplatnění nároků na náhradu škody na 30 let a zvyšuje limit odškodnění na 300 milionů SDR (cca 9 mld. Kč). Je nutné dodat, že 30 letou lhůtu žádný stát z námi porovnávaných doposud nezavedl, kromě Německa.²⁵³

V Poslanecké sněmovně prošel 27. března 2009 ve třetím čtení pozměňovací návrh atomového zákona, přiložený k novele zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon). V tomto návrhu byla zvýšena odpovědnost provozovatele na 8 mld. Kč (dle aktuálního kurzu k 3. 4. 2009 cca 270 milionů SDR). Návrh zákona byl schválen Senátem 7. května 2009 a nyní čeká na podpis prezidenta. Účinnost je stanovena 30 dní po dni vyhlášení ve Sbírce zákonů. Česká republika doposud neratifikovala Protokol k Vídeňské úmluvě z roku 1997, je tedy stále vázána mezinárodním závazkem Vídeňské úmluvy z roku 1963, která limit stanovila na spodní hranici 5 milionů USD (dle aktuálního kurzu k 3. 4. 2009 cca 99 milionů Kč).²⁵⁴

V blízké době budeme vázáni limitem odpovědnosti na úrovni mezinárodní úmluvy, kterou jsme doposud neratifikovali. Limit odpovědnosti provozovatele za jadernou škodu, musí být sice odpovídající reálné situaci, ale zároveň nemůže být navyšován do extrémních částek. Ani extrémně vysoká hranice odpovědnosti nemůže plně pokrýt následky katastrofy, jakou byla jaderná havárie v Černobylu. Musíme rozlišovat, kdy se ještě jedná o škodu, na kterou se vztahuje institut občanskoprávní odpovědnosti za způsobenou škodu, a kdy už jde o katastrofu. V tom druhém případě, již žádná částka nebude dostačující a nebude v možnostech provozovatele ani

---

²⁵² Viz. Konzultace s JUDr. Květoslavou Pamánkovou, vedoucí právního oddělení Státního úřadu pro jadernou bezpečnost.

²⁵³ Blíže v Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR*. In *Bezpečnost jaderné energie* 15 (53), 2007, č. 11/12, s. 372.

²⁵⁴ Viz. <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=566&CT1=5>, 6. 4. 2009

pojišťovacího jaderného poolu, ji uhradit. V takovém případě musí nastoupit odpovědnost státu zařízení a solidarita jednotlivých států,²⁵⁵ které se účastní mezinárodních dohod například na principu založení mezinárodního fondu pro financování škod vzniklých v důsledku jaderné škody. Jen tak lze zajistit adekvátní krytí odpovědnosti za jadernou škodu.

Pro úplnost dodám, že úvahy o neomezené odpovědnosti za jadernou škodu nemají nic společného se zvýšením bezpečnosti jaderných elektráren, jak se mohou mnozí domnívat. Ani ve státech, kde byla neomezená odpovědnost zavedena, zcela neomezená není, protože je kryta jen do určité míry. Z toho vyplývá, že nikdo nepřijme takovou zodpovědnost, která není definována a která může narůst do astronomických částek. Pro provozovatele by to znamenalo příliš riskantní podnikatelský záměr, což by vedlo k zániku jaderné energetiky. A jednotlivé státy, které většinou již nyní garantují náhrady škody v důsledku jaderné havárie, by takové riziko nepodstupovaly. Pokud jde o osoby postižené jadernou havárií, i v případě, že již provozovatel nebude schopen uhradit jejich škody, nebo budou tyto škody přesahovat limit stanovený zákonným pojištěním, je tu vždy stát, který se této odpovědnosti nebude moci zprostit. Zavázeme-li provozovatele k nesmyslným částkám, ze kterých budou platit neúměrné částky na pojištění (otázka zda provozovatele vůbec pojistí, jejich možnosti jsou zcela jistě také omezené), a provozovatelé i pojišťovny poté zkrachují, odpovědnost zůstane na státu zařízení. Je tedy nutné, aby byl stanoven rozumný limit odpovědnosti za jadernou škodu, ze kterého provozovatelé platí pojištění, ale aby tento limit odpovídal institutu občanskoprávní odpovědnosti za škodu, kterým odpovědnost za jadernou škodu stále je. Na katastrofu nelze být nikdy dostatečně pojištěn a dopředu ji vyčíslit.

Dle Strany zelených je v Německu škoda způsobená jadernou havárií odhadována na 5 mld. EUR²⁵⁶ (cca 132 mld. Kč), to je však hodnota, která výrazně přesahuje limity občanskoprávní odpovědnosti, která je pro tento případ škod uplatňována v České republice i ve světě.

---

²⁵⁵ Viz. Reyners, P. *Foreword*. In *Reform of Civil Nuclear Liability International Symposium*, Budapest, Hungary : the OECD Nuclear Energy Agency, 31 May – 3 June, 1999, s. 5 – 6.

²⁵⁶ Viz. www.zeleni.cz/247/5311/file/, 10. 4. 2009

Závěr

Ve své práci jsem se snažila shrnout historii právního vývoje atomového práva v České republice a porovnat českou právní úpravu atomového práva s právní úpravou v jiných evropských státech. Podrobněji jsem se zaměřila na činnost Mezinárodní atomové agentury a organizaci regulačních orgánů, zejména Státního úřadu pro jadernou bezpečnost. V předposlední kapitole jsem se zabývala úpravou občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody v mezinárodních úmluvách i v rámci národních zákonů vybraných států a závěrem jsem shrnula úvahy de lege ferenda k budoucímu vývoji české právní úpravy.

V rámci první kapitoly jsem se zabývala historií právní úpravy atomového práva v České republice, která je datována od druhé poloviny 20. století, kdy byl novelou stavebního zákona přijat první zákon upravující průmyslové využívání jaderné energie. Tento zákon stanovil základní rámec pro činnost Československé komise pro atomovou energii, která vykonávala dozor nad výstavbou jaderných zařízení a vydávala vyhlášky a výnosy, které napomohly k vytvoření základní struktury pro využívání jaderné energie. Na právní úpravu stavebního zákona navázal v roce 1984 zákon o státním dozoru nad bezpečností jaderných zařízení, který již přímo formuloval základní pravomoci ČSKAE při výkonu její působnosti. Činnost ČSKAE byla ukončena v roce 1993, kdy byl založen nový regulační orgán, a to Státní úřad pro jadernou bezpečnost, který navázal na její činnost. Právní úprava v oblasti jaderné energetiky byla završena v roce 1997 přijetím zákona o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření.

Ve druhé kapitole jsem se zabývala právní úpravou atomového práva ve vybraných státech. Tyto státy jsem zvolila zejména proto, že mají významný podíl na celosvětové výrobě jaderné energie. Všechny porovnávané státy (Německo, Francie a Velká Británie) jsou členy Evropské unie a přistoupily a ratifikovaly klíčové úmluvy týkající se jaderné bezpečnosti, mírového využívání jaderné energie a zásadních závazků v oblasti odpovědnosti za jadernou škodu zastřešené MAAE a OECD/NEA.

Ve všech státech byla přijata zákonná úprava týkající se využívání jaderné energie. Velká Británie a Německo mají komplexní zákon upravující atomové právo, Francie oproti tomu přijala speciální zákon týkající se výlučně odpovědnosti za jadernou škodu, nikoli komplexní úpravy atomového práva. Ta je roztříštěna

v obecných zákonech o ochraně životního prostředí. Zákonná úprava je ve všech státech doplněna prováděcími právními předpisy zejména ve formě nařízení. Dohled nad dodržováním pravidel stanovených provozovateli jaderných zařízení v právních předpisech byl v jednotlivých státech svěřen, buď přímo ministerstvu (Německo) nebo speciálnímu úřadu (Velká Británie a Francie), který je podřízen ministerstvu.

V následující třetí kapitole uvádím souhrn právních předpisů v České republice, které upravují oblast související s využíváním jaderné energie a ionizujícího záření. V této kapitole jsem se zaměřila na mezinárodní právní dokumenty, evropskou právní úpravu a z české právní úpravy jsem se zabývala zejména úpravou obsaženou v atomovém zákoně.

Důležitost mezinárodní úpravy využívání jaderné energie k mírovým účelům vzrostla po druhé světové válce, kdy jednotlivé státy začaly pod patronátem Organizace spojených národů a OECD přijímat různé mezinárodní úmluvy, které by je k takovému chování zavazovaly. Mezi významné úmluvy v oblasti odpovědnosti za jadernou škodu spadají Pařížská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie z roku 1960 a Vídeňská úmluva o odpovědnosti za jadernou škodu z roku 1963. Z později přijatých úmluv je pro mezinárodní bezpečnost významná Úmluva o jaderné bezpečnosti přijatá v roce 1994 a v oblasti radioaktivních odpadů, Společná úmluva o bezpečnosti při nakládání s vyhořelým jaderným palivem a radioaktivními odpady, která nabyla účinnosti v roce 2001.

Po přistoupení České republiky k Evropské unii v roce 2004, byl český právní řád ovlivněn mnoha evropskými předpisy. Nejdůležitějším právním předpisem je Smlouva o založení Evropského atomového společenství z roku 1957, kterou doplňují četné směrnice a nařízení upravující jednotlivé aspekty využívání jaderné energie. V současné době se připravuje nová směrnice, která by měla založit Společenství pro jadernou bezpečnost, jehož hlavním cílem má být zvýšení bezpečnosti jaderných elektráren prostřednictvím posílené spolupráce národních regulačních orgánů.

V poslední podkapitole se věnuji české právní úpravě atomového práva, která je provedena především v zákoně o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření. Nová právní úprava atomového práva byla na přelomu let 1996 a 1997 přijata zejména z důvodu neodpovídající vnitrostátní právní úpravy mezinárodními závazky České republiky a překračování působnosti prováděcích právních předpisů. Nový zákon

zakotvil právní úpravu pravomocí a působnosti SÚJB a stanovil státní garanci za jadernou škodu i za bezpečné ukládání radioaktivního odpadu.

Ve čtvrté kapitole jsem se zabývala historií a činností Mezinárodní agentury pro atomovou energii, která byla založena po druhé světové válce v roce 1957. Hlavním důvodem jejího založení byla obava jednotlivých států z dalšího zneužívání jaderné energetiky pro nemírové účely. MAAE dohlíží na bezpečné využívání jaderné energetiky ve spolupráci s národními regulačními orgány jednotlivých států a spoluvytváří právní rámec pro činnosti spojené s využíváním jaderné energie. Je nezbytné, aby v moderní společnosti existovaly dozorující orgány, které zabrání využívání jaderných zdrojů způsobem, jenž neodpovídá zákonům či licenci provozovatele.

Mezinárodní agentura je nezávislou mezivládní organizací přidruženou k Organizaci spojených národů. Obdobnou platformu pro jednotlivé státy nabízí Agentura pro atomovou energii při Organizaci pro ekonomickou spolupráci a rozvoj. Velká většina států však přistoupila k MAAE, která má v současné době 146 členských států. Česká republika přistoupila ke statutu MAAE v roce 1993.

Svůj význam si MAAE dokázala zachovat i přes nelehké období, kdy byla její autorita a důvěryhodnost jaderné energetiky ohrožena. Agentura byla založena zejména proto, aby zajistila dohled nad mírovým využíváním jaderné energie a zabránila dalším hrozbám jaderných zbraní tak, jak tomu bylo v době tzv. Studené války nebo v 60. letech. Tento cíl se snaží naplňovat, a i přes to, že je to velmi těžký úkol, ve svém snažení prozatím obstála. Má otázka v úvodu: Je působení MAAE do budoucna důležité, nebo již svou funkci, pro kterou byla založena, splnila? Odpověď zní, vzhledem k neustálé hrozbě zneužití jaderných zbraní je nutné, aby existoval mezinárodní subjekt (v tomto směru není dostačující existence OECD a její agentury NEA), který bude jednotlivé státy kontrolovat a posilovat záruční mechanismy, aby bylo zneužití jaderných zbraní co nejmenší hrozbou.

V páté kapitole se věnuji činnosti Státního úřadu pro jadernou bezpečnost, který v České republice zajišťuje dozor nad dodržováním využívání jaderné energie a ionizujícího záření v souladu s atomovým zákonem. SÚJB byl založen v roce 1993 a navázal na činnost Československé komise pro atomovou energii. SÚJB byl pověřen zajištěním dozoru nad jadernou bezpečností, kontrolou nad nešířením jaderných zbraní

a do působnosti mu byla dílčími zákony svěřena i oblast dozoru nad dodržováním zákazu chemických a biologických zbraní.

Česká republika je prostřednictvím SÚJB zastoupena v několika mezinárodních asociacích, které zajišťují spolupráci jednotlivých národních regulačních orgánů. SÚJB je členem asociace WENRA a zakládajícím členem Asociace dozorných orgánů zemí provozujících reaktory typu VVER a Síť dozorných orgánů v zemích s malým jaderným programem. Účastní se také pracovních skupin probíhajících v rámci Evropské unie. Primárním cílem většiny asociací a sdružení je posílení jaderné bezpečnosti, jaderného dozoru a sdílení informací.

Tématu odpovědnosti za jadernou škodu, jenž je specifickým druhem objektivní odpovědnosti za škody na životním prostředí, jsem věnovala předposlední kapitolu své práce. Česká republika je v této oblasti vázána Vídeňskou úmluvou o občanskoprávní odpovědnosti za jadernou škodu z roku 1963 a Společným protokolem týkajícím se jednotné aplikace Vídeňské a Pařížské úmluvy z roku 1988. K Vídeňské úmluvě byl přijat protokol v roce 1997, který Česká republika podepsala, ale neratifikovala a doposud byl protokol ratifikován jen pěti státy.

Tento protokol zavádí dvě větší změny, první je navýšení limitu odpovědnosti z původní hodnoty 5 milionů USD na 300 milionů SDR a druhou změnou prodloužení doby, po kterou provozovatel odpovídá za škodu způsobenou jadernou havárií z původních 10 let na 30 let. Česká republika stanovila v roce 1997 limit odpovědnosti za jadernou škodu na 6 mld. Kč. V současné době je však v legislativním procesu návrh na navýšení této částky na hodnotu odpovídající tomuto protokolu. V úvodu jsem si položila otázku, zda česká právní úprava odpovídá mezinárodním závazkům České republiky. Odpověď zní, ano odpovídá a v nejbližší době bude navíc naše zákonná úprava zahrnovat vyšší odpovědnostní limit, který bude odpovídat závazku doplňujícího protokolu z roku 1997, který jsme doposud neratifikovali.

Paralelně s tímto odpovědnostním režimem existuje starší režim v rámci OECD/NEA zakotvený Pařížskou úmluvou o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie z roku 1960. Významný je zejména protokol k Pařížské úmluvě z roku 2004, který obdobně jako protokol k Vídeňské úmluvě z roku 1997, navyšuje limit odpovědnosti a prodlužuje období odpovědnosti za jadernou škodu. Také tento protokol

nemá příliš velkou podporu jednotlivých států a doposud k němu přistoupil pouze jeden stát, Švýcarsko.

V rámci podkapitoly srovnání právní úpravy odpovědnosti za jadernou škodu v České republice a v porovnávaných státech (Velká Británie, Francie a Německo), jsem zjišťovala formu právní úpravy, výši odpovědnosti za jaderné škody, případně formu účasti státu a časové období, po které je provozovatel odpovědný za škody způsobené jadernou havárií a za jaké škody je provozovatel odpovědný. Právní úprava v České republice odpovídá vysokým mezinárodním standardům zakotvených ve Velké Británii a Francii. Všechny státy kromě Německa mají omezenou odpovědnost provozovatelů stanovenou na určitou částku, 10 letou prekluzivní dobu pro uplatnění nároku na odškodnění a státní garanci. Všechny tyto státy včetně Německa uznávají odpovědnost za škody způsobené na zdraví, smrt a škody na majetku. Což je také odpověď na mou otázku, jak se liší právní úpravy odpovědnosti za jadernou škodu ve vybraných členských státech Evropské unie. Až na výjimky, uznávají státy podobné požadavky týkající se odpovědnosti za jadernou škodu.

Jen Německo vlivem vlády SPD a Strany zelených v roce 1998 přijalo novelu atomového zákona, kde byly zakotveny zásadní změny, kterými se německá právní úprava vymyká standardním režimům uplatňovaným v jiných státech.

V další podkapitole jsem se zabývala srovnáním výše odpovědnosti za jiné průmyslové havárie v porovnání s jadernou havárií. Zabývala jsem se chemickou a ropnou havárií. Odpovědnost za škody způsobené ropnou havárií je upravena v mezinárodních úmluvách o občanskoprávní odpovědnosti za škodu a o ustavení mezinárodního fondu pro kompenzace škod. Limit odpovědnosti provozovatelů ropných tankerů je stanoven na minimální částky, protože odpovědnost v tomto případě přechází u států, které přistoupily k mezinárodnímu fondu, na tento fond. Česká republika neprovozuje přepravu ropných látek, proto k této úmluvě nepřistoupila.

Oproti tomu úprava odpovědnosti za škody způsobené chemickou havárií je v České republice upravena zákonem o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky, kde však není stanoven limit odpovědnosti za škodu. Provozovatelé mají tedy volnost při uzavírání pojistných smluv, kdy ohodnocení výše pojistného krytí je výlučně na pojišťovnách.

V úvodu jsem si položila otázku, zda je právní úprava odpovědnosti za jadernou škodu nějak zvýhodněna ve srovnání s odpovědností za škodu v jiných průmyslových odvětvích. Dle výše uvedených informací je zřejmé, že v případě srovnatelných průmyslových havárií není zaveden tak vysoký limit odpovědnosti za škodu, který musí zajistit provozovatelé jaderných zařízení. Režim v jaderné energetice je tedy jeden z nejpřísnějších. V jiných průmyslových odvětvích je buď výše odpovědnosti přenesena na mezinárodní fond, nebo je výše pojištění ponechána v rukou provozovatelů a pojišťoven, nikoli obligatorně stanovena zákonem.

V poslední kapitole nazvané úvahy de lege ferenda se zamýšlím nad nutností novelizace atomového zákona. Na otázku, kterou jsem si položila v úvodu, zda je nutná novelizace českého atomového zákona, odpovídám, ano, v případě některých dílčích ustanoveních. Vzhledem k modernímu a dostačujícímu konceptu této právní úpravy, není však dle mého názoru nutné přijímat zcela nový právní předpis. Novelizaci vyžadují zejména zmocňovací ustanovení. U hlavních institutů, jakým je například odpovědnost za jaderné škody, není novelizace žádoucí, zejména s ohledem na právě přijatou úpravu atomového zákona.

Pro další rozvoj jaderné energetiky by nebylo vhodné, aby byly přijaty iniciativy Strany zelených, které požadují prodloužení prekluzivní doby pro uplatnění žalob na náhradu škody v důsledku jaderné havárie na 30 let, což je ve světě ojedinělé a pojišťovací pooly se zdráhají sjednávat pojištění provozovatelů na tak dlouhá období. Jejich iniciativy se opírají o nutnost ratifikovat Protokol k Vídeňské úmluvě z roku 1997, a v této souvislosti také zvýšit odpovědnost za jadernou škodu na 300 milionů SDR. Odpovědnost byla dle přijaté novely atomového zákona navýšena z 6 mld. Kč na 8 mld. Kč, což je dle mého názoru dostačující, vzhledem k tomu, že z našich aktuálních mezinárodních závazků je nutné zajistit odpovědnost za jadernou škodu ve výši 5 milionů USD. V úvodu jsem si položila také tuto otázku, zda je vhodné a účelné zvýšit zavedené limity odpovědnosti za jadernou škodu? V případě navýšení limitu dle novely atomového zákona, která bude v nejbližší době přijata, není již třeba limit zvyšovat.

Strana zelených usiluje mimojiné o zavedení institutu neomezené odpovědnosti za jadernou škodu tak, jak se to podařilo v sousedním Německu. Je však nutné dodat, že neomezená odpovědnost bez jiných záručních mechanismů je netypická a nebyla doposud zavedena ani v jednom ze čtyř států, které neomezenou odpovědnost aplikují.

Co je však nepochybné, nemohla by přinést výsledky, které si od ní někteří zastánci slibují. Zejména by nepřispěla k posílení bezpečnosti provozování jaderných zařízení, ale vedla by k ústupu od jaderné energetiky. To nakonec Strana zelených v Německu také prosadila. Což je také odpověď na mou otázku, zda je institut neomezené odpovědnosti ve světě rozšířený a jak se v daných státech uplatnil.

Občanskoprávní odpovědnost má své hranice, proto nemůže být donekonečna navyšována, aby pokryla důsledky katastrofy, které nemůže nikdo dostatečně předpokládat a být proti nim pojištěn. Ve svém důsledku bude odpovědnost ležet vždy na státu zařízení. Provozovatel může zkrachovat, ale stát nebude moci zůstat lhostejný vůči náhradám za způsobené škody svým občanům.

Závěrem mé práce bych chtěla konstatovat, že právní úprava v České republice odpovídá mezinárodním standardům států, jejichž podíl výroby z jaderných zdrojů je největším na světě. Jsou to právě státy, které jsem si vybrala k porovnání – Francie a Velká Británie.

Seznam zkratek

- AZ – Atomový zákon (Zákon o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření)
ČNR – Česká národní rada
ČSKAE – Československá komise pro atomovou energii
EIA - Environmental Impact Assessment – posuzování vlivů na životní prostředí
ENEF – European Nuclear Energy Forum – Evropské jaderné fórum
ESD – Evropský soudní dvůr
EU – Evropská unie
Euratom – Evropské atomové společenství
FRF – francouzský frank
HDP – Hrubý domácí produkt
ITRE – Committee on Industry, Research and Energy – Výbor pro průmysl, výzkum a energetiku Evropského parlamentu
MAAE – Mezinárodní agentura pro atomovou energii
MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky
NEA – Nuclear Energy Agency – Agentura pro spolupráci v oblasti jaderné energie
OECD – Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OEEC - Organisation for European Economic Cooperation
OSN – Organizace spojených národů
Pařížská úmluva – Pařížská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti v oblasti jaderné energie z roku 1960
SDR – Special Drawing Rights = zvláštní práva čerpání, uměle vytvořená měnová jednotka, 1 SDR = 1,5 USD; = 1,18 EUR; = 29,72 Kč (sazba platná k 3. 4. 2009)
SÚJB – Státní úřad pro jadernou bezpečnost
SÚRAO – Státní úložiště radioaktivního odpadu
SZ – Stavební zákon (Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu)
Vídeňská úmluva – Vídeňská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody z roku 1963
VVVER – typ jaderného reaktoru - vodo-vodní energetický reaktor

Seznam použité literatury a pramenů

Knižní prameny

- Damohorský, M. *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*. Praha : Univerzita Karlova v Praze nakladatelství Karolinum, 1999.
- Damohorský, Milan a kol. *Právo životního prostředí, 2. vydání*. Praha : C.H. Beck, 2007.
- Fiala, P. – Pitrová, M. *Evropská unie, 1. vyd.*, Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003.
- Gadkowski, Tadeusz. *International Liability of State for Nuclear Damage*. Transl. by Maria and Leszek Skibniewski. Poznaň: A. Mickiewicz Univ. Pr., 1989, předmluva.
- Hendrych, D. *Správní právo, 6. vydání*. Praha : C.H.Beck, 2006.
- Jacobsson, M. *The concept of "pollution damage" in the maritime conventions governing liability and compensation for oil spills*. In Reform of Civil Nuclear Liability, International Symposium. Budapest, Hungary : the OECD Nuclear Energy Agency, 31 May – 3 June 1999.
- Knappová, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha : Academia, 1968.
- Novák, Ivan a kolektiv. *Atomový zákon s komentářem*. Praha : CODEX Bohemia, 1997.
- van Gerven, W., Larouche, P., Lever, J. *Cases, Materials and Text on National, Supranational and International Tort Law*. Oxford : Hart Publishing, 2000.

Odborné články, zprávy a konzultace

- Důvodová zpráva k zákonu č. 18/1997 Sb., k datu 23. 7. 1996, ASPI ID: LIT28092CZ.
- Fisher, D. *History of the International Atomic Energy Agency: the first forty years*. Vienna : The Agency, 1997.
- Fischer, D. *IAEA Vision & Reality: How far has the IAEA been able to realize the vision that inspired its creation in 1957?* In IAEA Bulletin, 45/2, prosinec 2003.
- Goedde, P. *In Search of a Civil Nuclear Liability Regime for North Korea*. In Asian Perspective, 27, č. 1, 2003.
- Hans, B. *IAEA 2000, Challenges of new frontiers*. In IAEA Bulletin, 39/3/1997.
- Konzultace s JUDr. Květoslavou Pamánkovou, vedoucí právního oddělení Státního úřadu pro jadernou bezpečnost.
- Novák, I. *Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů*. In Bezpečnost jaderné energie, 5 (43), 1997, č. 5/6.
- OECD Nuclear Energy Agency. *Indemnification of damage in the event of a nuclear accident: workshop proceedings, Paris, France, 26-28 November 2001*. France : OECD Publishing, 2003.
- OECD Secretariat. *The OEEC European Nuclear Energy Agency*. In IAEA Bulletin, č. 3, 1961.
- OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: Czech Republic*. 2008.
- OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: Germany*. 2003.

OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: France.* 2003.

OECD. *Nuclear Legislation in OECD Countries. Regulatory and Institutional Framework for Nuclear Activities: United Kingdom.* 2003.

Pravec, J. – Hruška, B. *Pojďme všichni štěpit.* In Ekonom, č. 3 (22. 1. 2009)

Reyners, P. *Foreword.* In Reform of Civil Nuclear Liability International Symposium, Budapest, Hungary : the OECD Nuclear Energy Agency, 31 May – 3 June, 1999.

Rychetský, P. *Odpovědnost za jaderné škody.* In Právní rádce, 11/1995.

Šuranský, F. *Odpovědnost za jaderné škody, možné úpravy legislativy v ČR..* In Bezpečnost jaderné energie 15 (53), 2007, č. 11/12.

Trlifaj, L. *Zpráva československé delegace.* In Československá účast na mezinárodní konferenci o mírovém využití atomové energie. Praha : Státní nakladatelství technické literatury, 1956.

Úřední věstník L 012 , 16.01.2001.

Úřední věstník L 294, 13.11.2007.

Úřední věstník L 97, CELEX 32004D0294.

Internetové odkazy

Všechny odkazy byly ověřeny k datu 22. 5. 2009.

<http://www.sujb.cz/>

<http://www.lexdata.cz>

<http://www.mpo.cz>

<http://www.env.cz/>

<http://www.nea.fr>

<http://www.iaea.org/>

<http://www.world-nuclear.org/>

<http://www.psp.cz/>

<http://europa.eu>

<http://eur-lex.europa.eu/>

<http://www.euroskop.cz/>

<http://ec.europa.eu/>

<http://www.energetika-eu.cz/atomove-elektrarny-eu.htm>

<http://www.nri.cz/cz/>

<http://www.bmu.de/>

<http://www.asn.fr/>

http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/ostatni_mezinaro_dni_organizace/mezinarodni_agentura_pro_atomovou/index.html

<http://www.cez.cz/>

<http://www.jaderny-odpad.cz/>

<http://www.surao.cz>

<http://www.je-temelin-dukovany.cz/>

<http://www.csvts.cz/>

<http://www.mesto-mirotlav.cz/>

<http://racek.vlada.cz/usneseni/>

<http://cs.wikipedia.org/>

<http://www-pub.iaea.org/>

<http://www.skaloud.net/>

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:51:32004D0294:CS:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:51:32004D0294:CS:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:51:32004D0294:CS:PDF)

<http://www.imf.org/>

<http://www.hse.gov.uk/>

<http://www.iopcfund.org/FAQs.htm#m5>

<http://www.foratom.org/>

<http://www.edejiny.cz/>

<http://www.wenra.org/>

<http://www.nuclearpool.cz/>

<http://www.opsi.gov.uk>

<http://coinmill.com>

Seznam příloh

Příloha č. 1 :

Úplný výčet vyhlášek v působnosti Státního úřadu pro jadernou bezpečnost a Ministerstva průmyslu a obchodu:

Číslo vyhlášky	Název	Poznámka
vyhláška č. 144/1997 Sb. ve znění vyhlášky č. 500/2005 Sb.	o fyzické ochraně jaderných materiálů a jaderných zařízení a o jejich zařazování do jednotlivých kategorií	
vyhláška č. 145/1997 Sb. ve znění vyhlášky č. 316/2002 Sb.	o evidenci a kontrole jaderných materiálů a o jejich bližším vymezení	
vyhláška č. 146/1997 Sb. ve znění vyhlášky č. 315/2002 Sb.	stanovující činnosti, které mají bezprostřední vliv na jadernou bezpečnost, a činnosti zvláště důležité z hlediska radiační ochrany, požadavky na kvalifikaci a odbornou přípravu, způsob ověřování zvláštní odborné způsobilosti a udělování oprávnění vybraným pracovníkům a způsob provedení schvalované dokumentace pro povolení k přípravě vybraných pracovníků	
vyhláška č. 214/1997 Sb.	o zabezpečování jakosti při činnostech souvisejících s využíváním jaderné energie a činnostech vedoucích k ozáření a o stanovení kritérií pro zařazení a rozdělení vybraných zařízení do bezpečnostních tříd	zrušena vyhláškou č. 132/2008 Sb.,
vyhláška č. 132/2008 Sb	o systému jakosti při provádění a zajišťování činností souvisejících s využíváním jaderné energie a radiačních	dosavadní právní poměry musí být uvedeny do souladu s

	činností a o zabezpečování jakosti vybraných zařízení s ohledem na jejich zařazení do bezpečnostních tříd	touto novou vyhláškou až k 1. 5. 2010 ²⁵⁷
vyhláška č. 215/1997 Sb.	o kritériích na umístování jaderných zařízení a velmi významných zdrojů ionizujícího záření	
vyhláška č. 195/1999 Sb.	o požadavcích na jaderná zařízení k zajištění jaderné bezpečnosti, radiační ochrany a havarijní připravenosti	v současné době pracuje SÚJB na novelizaci vyhlášky
vyhláška č. 106/1998 Sb.	o zajištění jaderné bezpečnosti a radiační ochrany jaderných zařízení při jejich uvádění do provozu a při jejich provozu	v současné době pracuje SÚJB na novelizaci vyhlášky
vyhláška č. 324/1999 Sb.	kteřou se stanoví limity koncentrace a množství jaderného materiálu, na který se nevztahují ustanovení o jaderných škodách	
vyhláška č. 185/2003 Sb.	o vyřazování jaderného zařízení nebo pracoviště III. nebo IV. kategorie z provozu	zrušila vyhlášku č. 196/1999 Sb.
vyhláška č. 179/2002 Sb.	kteřou se stanoví seznam vybraných položek a položek dvojího použití v jaderné oblasti	zrušila vyhlášku č. 147/1997 Sb.; v současné době je v legislativním procesu novela vyhlášky
vyhláška č. 307/2002 Sb. ve znění vyhlášky č. 499/2005 Sb.	o radiační ochraně	zrušila vyhlášku č. 184/1997 Sb.
vyhláška č. 77/2009 Sb.	kteřou se mění vyhláška č. 317/2002 Sb., o typovém schvalování obalových souborů pro přepravu, skladování a ukládání jaderných materiálů a radioaktivních látek, o typovém schvalování zdrojů ionizujícího záření a o přepravě jaderných materiálů a	zrušila vyhlášku č. 142/1997 Sb. a vyhlášku č. 143/1997 Sb.

²⁵⁷ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=87, 28. 2. 2009

	určených radioaktivních látek	
vyhláška č. 318/2002 Sb. ve znění vyhlášky č. 2/2004 Sb.	o podrobnostech k zajištění havarijní připravenosti jaderných zařízení a pracovišť se zdroji ionizujícího záření a o požadavcích na obsah vnitřního havarijního plánu a havarijního řádu	zrušila vyhlášku č. 219/1997 Sb.
vyhláška č. 319/2002 Sb. ve znění vyhlášky č. 27/2006 Sb.	o funkci a organizaci celostátní radiační monitorovací sítě	
vyhláška č. 419/2002 Sb.	o osobních radiačních průkazech	
vyhláška č. 309/2005 Sb.	o zajišťování technické bezpečnosti vybraných zařízení	
vyhláška č. 462/2005 Sb.	o distribuci a sběru detektorů k vyhledávání staveb s vyšší úrovní ozáření z přírodních radionuklidů a stanovení podmínek pro poskytnutí dotace ze státního rozpočtu ²⁵⁸	
vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 360/2002 Sb.	kteřou se stanovuje způsob tvorby rezervy pro zajištění vyřazování jaderného zařízení, nebo pracoviště III. či IV. kategorie z provozu. ²⁵⁹	

²⁵⁸ Viz. http://www.sujb.cz/?c_id=87, 28. 2. 2009

²⁵⁹ Viz. <http://www.mpo.cz/dokument25754-strana9.html>, 29. 3. 2009

Příloha č. 2 :

 AEN NEA Agence pour l'énergie nucléaire Nuclear Energy Agency					
Paris Convention on Nuclear Third Party Liability					
The 1960 Convention and the 1964 Protocol entered into force on 1 April 1968. The 1982 Protocol entered into force on 7 October 1988. The 2004 Protocol has not yet entered into force.					
State	1960 Convention	1964 Additional Protocol	1982 Protocol	Joint Protocol 1988	2004 Protocol
Austria	...	...	...	...	...
Belgium	Ratified, 3 August 1966	3 August 1966	19 September 1985	...	Not ratified
Denmark	Ratified, 4 September 1974	4 September 1974	16 May 1989	27 Apr 1992	Not ratified
Finland	Acceded, 16 June 1972	16 June 1972	22 December 1989	...	Not ratified
France	Ratified, 9 March 1966	9 March 1966	6 July 1990	03 Jan 1995	Not ratified
Germany	Ratified, 30 September 1975	30 September 1975	25 September 1985	13 Sep 2001	Not ratified
Greece	Ratified, 12 May 1970	12 May 1970	30 May 1988	16 Aug 2001	Not ratified
Italy	Ratified, 17 September 1975	17 September 1975	28 June 1985	27 Apr 1992	Not ratified
Luxembourg	...	...	...	...	...
Netherlands	Ratified, 28 December 1979	28 December 1979	1 August 1991	27 Apr 1992	Not ratified
Norway	Ratified, 2 July 1973	2 July 1973	3 June 1986	27 Apr 1992	Not ratified
Portugal	Ratified, 29 September 1977	29 September 1977	28 May 1984	...	Not ratified
Slovenia	Acceded, 16 October 2001	16 October 2001	16 October 2001	27 Apr 1995	Not ratified
Spain	Ratified, 31 October 1961	30 April 1965	7 October 1988	...	Not ratified
Sweden	Ratified, 1 April 1968	1 April 1968	8 March 1983	27 Apr 1992	Not ratified
Switzerland	Ratified, 9 March 2009	9 March 2009	9 March 2009	...	9 March 2009
Turkey	Ratified, 10 October 1961	5 April 1968	21 January 1986	26 Jun 2007	Not ratified
United Kingdom	Ratified, 23 February 1966	23 February 1966	19 August 1985	...	Not ratified

Zdroj: <http://www.nea.fr>

Příloha č. 3 :

Country/Organization	Vienna Convention 1963	Joint Protocol 1988	Protocol 1997	Supplementary Compensation
Argentina	12 Nov 1977	Not ratified	04 Oct 2003	14 Nov 2000
Armenia	24 Nov 1993	...	...	...
Australia	...	...	...	Not ratified
Belarus	09 May 1998	...	04 Oct 2003	...
Bolivia	12 Nov 1977	...	...	...
Bosnia and Herzegovina	01 Mar 1992	...	...	...
Brazil	26 Jun 1993	...	...	...
Bulgaria	24 Nov 1994	24 Nov 1994	...	...
Cameroon	12 Nov 1977	27 Apr 1992	...	...
Chile	23 Feb 1990	27 Apr 1992	...	...
Colombia	Not ratified	...	...	...
Croatia	08 Oct 1991	10 Aug 1994	...	...
Cuba	12 Nov 1977	...	...	...
Czech Republic	24 Jun 1994	24 Jun 1994	Not ratified	Not ratified
Egypt	12 Nov 1977	27 Apr 1992	...	...
Estonia	09 Aug 1994	09 Aug 1994	...	...
Hungary	28 Oct 1989	27 Apr 1992	Not ratified	...
Indonesia	...	...	Not ratified	Not ratified
Israel	Not ratified	...	...	...
Italy	...	...	Not ratified	Not ratified
Latvia	15 Jun 1995	15 Jun 1995	04 Oct 2003	...
Lebanon	17 Jul 1997	...	Not ratified	Not ratified
Lithuania	15 Dec 1992	20 Dec 1993	Not ratified	Not ratified
Mexico	25 Jul 1989	...	...	...
Montenegro	03 Jun 2006	...	...	...
Morocco	Not ratified	Not ratified	04 Oct 2003	6 Jul 1999

Niger	24 Oct 1979	...	...	...
Nigeria	04 Jul 2007	...	...	...
Peru	26 Nov 1980	...	Not ratified	Not ratified
Philippines	12 Nov 1977	...	Not ratified	Not ratified
Poland	23 Apr 1990	27 Apr 1992	Not ratified	...
Republic of Moldova	07 Aug 1998	...	...	...
Romania	29 Mar 1993	29 Mar 1993	04 Oct 2003	2 March 1999
Russian Federation	13 Aug 2005	...	...	...
Saint Vincent & the Grenadines	18 Dec 2001	18 Dec 2001	...	...
Senegal	24 Mar 2009	...	...	...
Serbia	27 Apr 1992	...	...	...
Slovakia	07 Jun 1995	07 Jun 1995	...	...
Spain	Not ratified	Not ratified	...	...
The Frmr. Yug. Rep. of Macedonia	08 Sep 1991	...	...	...
Trinidad and Tobago	12 Nov 1977	...	...	...
Ukraine	20 Dec 1996	24 Jun 2000	Not ratified	Not ratified
United Kingdom	Not ratified	Not ratified	...	...
United States of America	...	...	...	21 May 2008
Uruguay	13 Jul 1999	...	...	...

Not ratified means – signed but not ratified.

Zdroj: <http://www.iaea.org>

Summary

Czech Atomic Law

The reason for my research is to find out what is the key legislation regulating atomic law in the Czech Republic and in other three countries which I have chosen for my comparison. They are Germany, United Kingdom and France because of their wide range of energy produced from nuclear source. Above all, I have oriented myself on the specific liability for nuclear damage.

The thesis is composed of seven chapters, each of them dealing with different aspects of atomic law, its governing legislation and regulatory bodies. Chapter One is introductory and describes history of the Czech atomic legislation since 1970's. The chapter is summarized in brief conclusion at the end.

Chapter Two examines relevant Czech legislation regulating atomic law. The chapter consists of four parts. Part One focuses on international conventions governing this topic. Part Two investigates legislation of European Union. Part Three addresses the issue of the Czech Atomic law No. 18/1997 Sb. In final part Four I give brief conclusion of this chapter.

Chapter Three is subdivided into four parts and provides overview of the role and operation of the State Office of Nuclear Safety. Part One illustrates the history of establishing the Office. Part Two looks at competence and scope of work of the Office. The part Three examines international cooperation of the Office with other international bodies (European Union etc.).

Chapter Four concentrates on relevant legislation in particular states I have chosen for my comparison. Part One describes the atomic legislation in Germany. Part Two gives summary of legislation in France and part Three in United Kingdom. At the end I am providing the brief summary of this chapter.

Chapter Five is composed of three parts and provides outline of the role of the International Atomic Energy Agency (IAEA). In first part I give more details about its organisation and competence. In part Two I concentrate on cooperation of the IAEA and the Czech Republic.

Chapter Six provides analyzis of the term liability for damage and in more details liability for nuclear damage. In part One I give more detailed description of the liability for nuclear damage in the Czech law. Part Two is aimed on comparison of the international regulation of the nuclear damage, one under the regulation of Vienna Convention, the other under the Paris Convention. In part Three I focused on the Czech regulation of the liability for nuclear damage in comparison with particular European states. In part Four I provide general comparison of liability for nuclear damage and other industrial accidents, particularly chemical and crude oil accidents. At the end I provide in part Five brief summary of this chapter.

In last chapter Seven I provide some consideration of de lege ferenda changes to be made in the Czech Atomic law.

Conclusions are drawn at the end of this thesis. The main aim of the thesis is to analyse how the Czech legislation is in line with the international engagements, what is the legislation in other European nuclear states regulating atomic law, what are the key organisation bodies and their role and finally I focuse above all on the liability for nuclear damage. I analyze whether the Czech based limits for amounts of liability are sufficient in comparison with other European countries and if there is a reason to propose Atomic law amendments.

Klíčová slova:

Energetika
Atomové právo
Odpovědnost
Jaderná škoda

Energy
Atomic law
Liability
Nuclear damage

- Přední strana desek obsahuje následující údaje.
horní část: Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta
střed: Diplomová práce
spodní část:
vlevo: 2009 vpravo: Monika Filípková